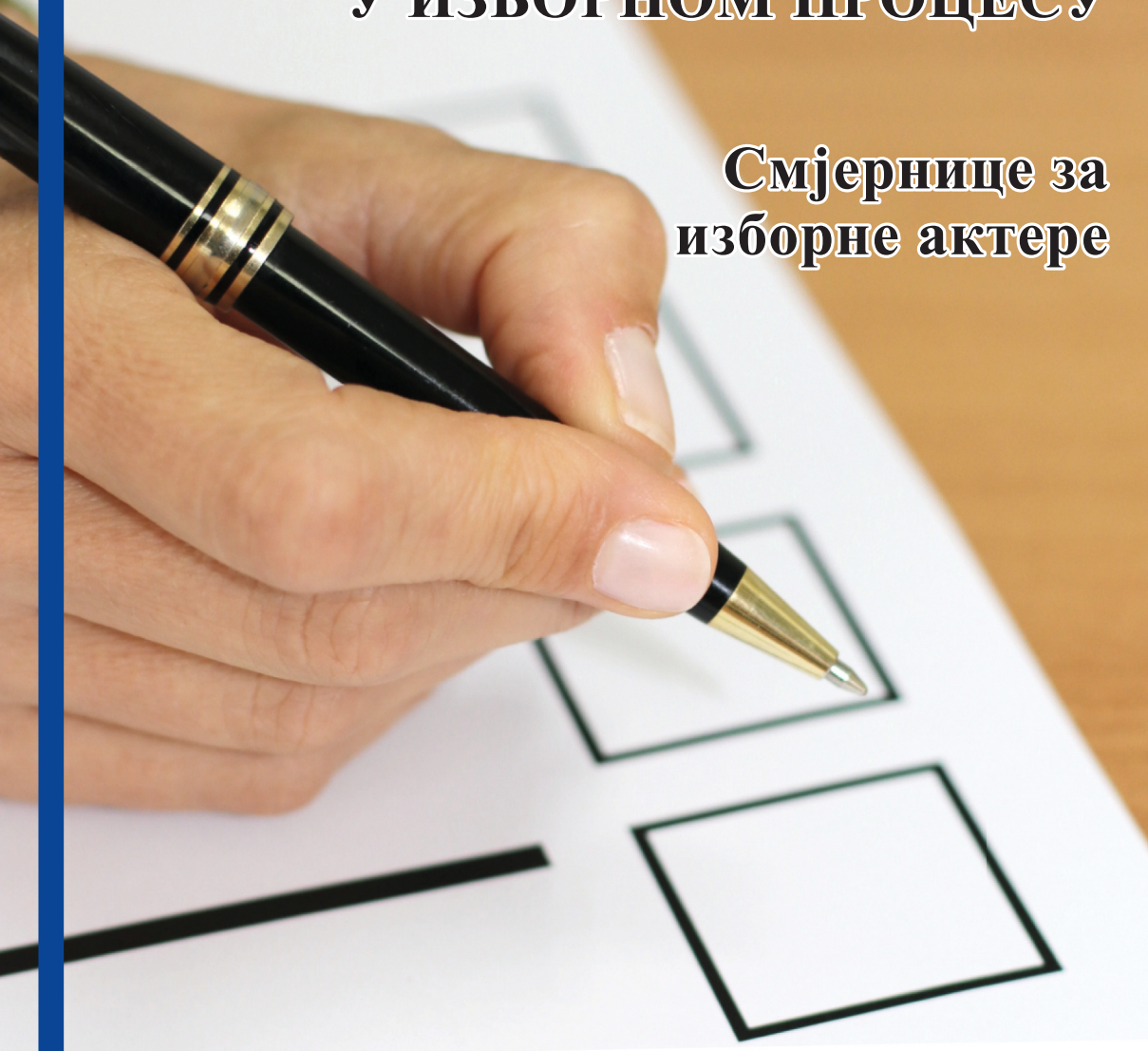

УЛОГА ДРУШТВЕНИХ МЕДИЈА У ИЗБОРНОМ ПРОЦЕСУ

Смјернице за
изборне актере

Др Суад Арнаутовић

УЛОГА ДРУШТВЕНИХ МЕДИЈА У ИЗБОРНОМ ПРОЦЕСУ – СМЈЕРНИЦЕ ЗА ИЗБОРНЕ АКТЕРЕ –

Сарајево, новембар 2020.

УЛОГА ДРУШТВЕНИХ МЕДИЈА У ИЗБОРНОМ ПРОЦЕСУ – СМЈЕРНИЦЕ ЗА ИЗБОРНЕ АКТЕРЕ

Издавач: Централна изборна комисија Босне и Херцеговине,
Данијела Озме бр.7, 71000 Сарајево, телефон: 033/251 300,
факс: 033/251 329, имејл: kontakt@izbori.ba
интернет-страница: www.izbori.ba

За издавача: Жељко Бакалар, предсједник

Аутор / Уредник издања: др Суад Арнаутовић

Стручни сарадник на изради публикације: Горан Мишковић, генерални секретар Секретаријата
Централне изборне комисије Босне и Херцеговине

Рецензент: Петер Волф, ИДЕА Инт. Штокхолм

ДТП: Графомарк д.о.о. Лакташи

За штампарију Јелена Милинчић

Тираж: 320 ком.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

316.774:004]:342.8(497.6)

ARNAUTOVIĆ, Suad

Uloga društvenih medija u izbornom procesu : smjernice za izborne aktiere / Suad
Arnautović. - Sarajevo : Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine, 2020. - 115 str.
: ilustr. ; 25 cm

Ćir. - Tekst na srp. jeziku. - Bilješka o autoru: str. 113-115. - Bibliografija: str. 112 ;
bibliografske i druge bilješke uz tekst.

ISBN 978-9958-555-61-9

COBISS.BH-ID 41661702

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је закључком с бо. сједнице од 02. 10. 2020. године, одобрила публикацију "Улога друштвених медија у изборном процесу – смјернице за изборне актере".

Изрази писани у једном роду односе се без дискриминације на оба пола.

Водич је публикован захваљујући финансијским средствима Савјета Европе. Ставови изражени у приручнику ни на који начин не одражавају званичан став Савјета Европе.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Публикација се дистрибуише бесплатно!

Публикацију у цијелости или појединим дијеловима, забрањено је умножавати и дистрибуисати без одобрења Централне изборне комисије БиХ.

САДРЖАЈ

Ријеч председника. Централне изборне комисије БиХ	4
Ријеч представника Савјета Европе	6
1. УВОД - СОЦИЈАЛНИ МЕДИЈИ И ИЗБОРИ - ДА ЛИ ЈЕ ПОТРЕБАН НОРМАТИВНИ ОКВИР ЗА УРЕЂЕЊЕ ДИГИТАЛНЕ ИЗБОРНЕ КАМПАЊЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ?	7
2. ЗНАЧАЈ СОЦИЈАЛНИХ МРЕЖА У ИЗБОРНОМ ПРОЦЕСУ	9
3. ПОЈАМ СОЦИЈАЛНИХ МРЕЖА	14
4. ПЕТ ЗАБЛУДА О СОЦИЈАЛНИМ МЕДИЈИМА У ИЗБОРИМА	15
5. ВРСТЕ СОЦИЈАЛНИХ МРЕЖА	16
5.1 Фејсбук	16
5.2 Твитер (Twitter)	17
5.3 Инстаграм	17
5.4 Јутјуб (Youtube)	17
5.5 Вимео (Vimeo)	17
5.6 Снапчет (Snapchat)	18
5.7 Тикток (TikTok)	18
5.8 Блогови (на свим платформама, укључујући Вордпрес (WordPress))	18
5.9 Линкедин (LinkedIn)	18
5.10 Гутл+ (Google+)	19
5.11 Размјена порука путем мобилних уређаја	19
5.11.1 Вибер	20
5.11.2 Ватсап (WhatsApp)	20
5.11.3 Сигнал	20
5.11.4 Телеграм	20
5.12 Софтвер за надзор друштвених медија	21
6. СОЦИЈАЛНЕ МРЕЖЕ У ИЗБОРНОМ ПРОЦЕСУ	22
7. МЕЂУНАРОДНА ИСКУСТВА	26
7.1 Смјернице за анализу изборног правног оквира (ОСЦЕ/ОДИХР)	26
7.1.1 Једнак третман и приступ медијима	26
8. УПОТРЕБА СОЦИЈАЛНИХ МРЕЖА У ИЗБОРНЕ СВРХЕ	31
8.1 Пракса Суда Босне и Херцеговине	31
8.2 (Зло)употреба социјалних мрежа у БиХ – пракса Суда БиХ	38
9. ЗАКЉУЧАК	91
10. СМЈЕРНИЦЕ ЗА ИЗБОРНЕ АКТЕРЕ	93
11. ПРИЛОЗИ	99
Прилог 1 - Преглед најпопуларнијих друштвених мрежа у свијету	99
Прилог 2 - Друштвене мреже: 5 начина како их паметно употријебити	99
Прилог 3 - Оквирни Изборни етички кодекс политичких субјеката који учествују на Локалним изборима 2020.године	102
Прилог 4 - Сигурност на интернету – заштитите своје податке	104
Прилог 5 - Колика је снага друштвених мрежа у изборном процесу у БиХ?	106
12. ЛИТЕРАТУРА	112
13. БИЉЕШКА О АУТОРУ	113
14. УЛОГА ДРУШТВЕНИХ МЕДИЈА У ИЗБОРНОМ ПРОЦЕСУ – СМЈЕРНИЦЕ ЗА ИЗБОРНЕ АКТЕРЕ	116
<i>THE ROLE OF SOCIAL MEDIA IN ELECTORAL PROCESS – GUIDELINES FOR ELECTION STAKEHOLDERS</i>	<i>118</i>

Ријеч предсједника. Централне изборне комисије БиХ

Публикација „Улога друштвених медија у изборном процесу – Смјернице за актере на изборима“ је прво издање ове врсте од стране Централне изборне комисије Босне и Херцеговине и иначе издање које регулише или покушава да усмјери изборне актере у правцу исправног и законитог кориштења социјалних мрежа у изборном процесу.

Наиме, материја употребе социјалних мрежа у изборном процесу није детаљније дефинисана Изборним законом Босне и Херцеговине нити иједним другим законом, осим што се у Поглављу 7 „Правила понашања у изборној кампањи“ ограничава кандидатима и присталицама политичких странака, листи независних кандидата, листи припадника националних мањина и коалиција као и независним кандидатима и њиховим присталицама, те запосленима или на други начин ангажованим у изборној администрацији да се користе језиком који би некога могао навести или подстаћи на насиље или ширење мржње или објављивати и употребљавати слике, симболе, аудио и видео записе, СМС поруке, интернет комуникацију или друге материјале који могу тако дјеловати.

Ово је једна широка законска дефиниција коју ми који радимо у изборној администрацији означавамо синтагмом „језик мржње“. Према тој законској одредби свим напријед набројаним актерима изборног процеса забрањује се кориштење „језика мржње“ путем различитих алата, па и путем интернет комуникације, односно кориштењем, најшире гледано, социјалних мрежа у изборном процесу. У том контексту, надам се да ће ова публикација бити од користи свим учесницима на изборима, свим стејкхолдерима, почев од политичких странака, односно политичких субјеката што подразумева све оне напријед набројане политичке актере, па и присталице политичких странака, кандидате, листе независних кандидата, листе припадника националних мањина, када се врше избори на локалном нивоу, коалиција, независних кандидата и њихових присталица као и запослених или повремено ангажованих за рад у изборној администрацији. Ова публикација им може помоћи да могу још боље и шире сагледати значај социјалних мрежа у изборном процесу и пут у којем правцу би требала да иде законска употреба социјалних мрежа у изборном периоду и током изборне кампање.

Ова публикација је, можемо рећи, „дошла у право вријеме“ јер је појава пандемије КОВИД-19 и наметнути „локдаун“ отворио и једну другу димензију социјалних односа и потребе за одржањем демократских процеса преко кориштења социјалних мрежа у ситуацији када се мора држати социјална дистанца и када актери у изборима не могу користити традиционалне облике изборних кампања, утицаја на бираче, комуникације с бирачима, те традиционалне активности у кампањи као што су акције „од врата до врата“, активности ГОТВ („изађите и гласајте“) и тако даље. И на искуству Локалних избора у БиХ 2020. године се видјело да у таквим ситуацијама социјалне мреже имају широки дијапазон могуће употребе и јако је важно да полако,

корак по корак, иницирамо усвајање законске и подзаконске регулативе, која ће утврдити тачну границу између употребе и злоупотребе социјалних мрежа у изборном процесу. Као што је и наведено у овој публикацији највећа опасност за злоупотребу социјалних мрежа се креће у пољу информисања, исправног и тачног информисања с једне стране, те дезинформисања, односно пласирања лажних вијести, отварања „лажних профила“ на социјалним мрежама као и лажно представљање, те остваривања „лажне комуникације“. Ова публикација је први корак који може помоћи у вези са тим.

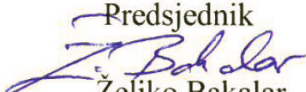
Дакле, још увијек смо у том смислу у Босни и Херцеговини на почетку, али се надам да ће ова публикација бити од велике користи свим учесницима изборног процеса у Босни и Херцеговини као и аналитичарима, медијима, различитим коментаторима, те свима онима које интересује улога социјалних мрежа у изборном процесу.

Још бих једну ствар хтио да истакнем. Наиме, у поглављу 16. Изборног закона БиХ, „Медији у изборној кампањи“ у члану 16.14 прописана је забрана вођења плаћене изборне кампање путем електронских и принтаних медија или било којег другог плаћеног јавног оглашавања тако да се ова одредба у смислу доношења одлука од стране Централне изборне комисије БиХ примијењује код санкционисања политичких субјеката који путем својих Фејсбук профила или других социјалних мрежа, те апликација као што је Јутјуб канал итд. користе плаћено јавно оглашавање прије службеног почетка изборне кампање. У том смислу у досадашњем искуству Централне изборне комисије БиХ, а посебно за Локалне изборе 2020. године, до дана припреме ове публикације за штампу, имали смо укупно 58 одлука о санкционисању политичких субјеката по том основу од којих је Суд Босне и Херцеговине потврдио 14, а у 3 у случаја је поништио одлуке Централне изборне комисије БиХ и предмет вратио Централној изборној комисији БиХ на поновно одлучивање.

И ова искуства из судске праксе у Босни и Херцеговини, а у овој публикацији су неки предмети и наведени, биће од користи свим актерима у изборном процесу.

Још једном бих желио да се захвалим Савјету Европе на финансијској подршци за штампање и издавање ове публикације.

У Сарајеву, 30. новембар 2020. године

Predsjednik

Željko Bakalar

Ријеч представника Савјета Европе

Улога друштвених медија у изборном процесу – смјернице за учеснике у изборном процесу (стејкхолдере)

Право на слободне и правичне изборе загарантовано је према Конвенцији о заштити људских права и основних слобода. То је основно право и демократска заштита против било какве злоупотребе политичке моћи. Грађани морају бити у могућности слободно бирати између различитих политичких опција без страха од репресије.

У посљедњим деценијама појавили су се нови начини комуникације који су постепено довели до новог начина практиковања политичких и вођења изборних кампања (онлајн односно интернетско оглашавање, аутоматизовано провођење кампање, профилисање и циљано обраћање људима (таргетирање) итд.) ...Друштвени медији и дигиталне платформе заузеле су своје мјесто у животима грађана. Технолошка еволуција, повезивање све већег броја људи, а у задње вријеме и предмета, значи да друштвене мреже живе поред нас од почетка до краја сваког дана.

У демократском друштву, улога друштвених медија води ка сталном новом пропитивању у свјетлу наших друштава која се развијају великом брзином. Конкретно, јављају се и нови изазови за демократију и интегритет изборних процеса, као и забринутост у погледу улоге друштвених медија током изборне кампање, а посебно у периоду изборне тишине прије дана избора, као и за друга важна питања у демократским друштвима, као што је борба против говора мржње, борба против свих врста дискриминације и родних стереотипа (генерализованих увјерења о типичним карактеристикама жена или мушкараца) те осигурање да грађани имају приступ информацијама које се темеље на чињеницама и које су објективне.

Сврха овог приручника је да учесницима у изборном процесу помогне да боље размотре питања у погледу ових нових интерактивних технологија у Босни и Херцеговини, а Директорату за демократију Савјета Европе је задовољство да, кроз своју Изборну лабораторију (Electoral Laboratory - Eleclab) и Одјел за изборе и цивилно друштво, пружи помоћ свим учесницима у процесу да изборни процес у Босни и Херцеговини учине правичнијим, инклузивнијим, интергалнијим и транспарентнијим.

Снежана Самарцић-Марковић,

генерални директор Директората за демократију Савјета Европе

но 563 члана, а на дан избора се активира око 5800 бирачких одбора са укупно око 60.000 чланова и замјеника. Сви они на овај или на онај начин користе социјалне мреже како у професионалне сврхе, тако и у приватној комуникацији. То све говори о значају кориштења социјалних мрежа и уопштено нових технологија у изборном процесу. Зато се надамо да ће ова публикација бити од користи свим стејкхолдерима у изборном процесу у Босни и Херцеговини.

Посебан дио публикације представљају примјери судске праксе у погледу (зло) употребе социјалних мрежа у изборном процесу. Ту нарочито мислимо на преурањену изборну кампању и плаћено тј. спонзорисано оглашавање путем социјалних мрежа прије отпочињања службене изборне кампање.²

Неки примјери како и у којем времену не треба користити социјалне мреже, могу бити од користи кандидатима и политичким субјектима у сврху пропагирања кандидата и политичких субјеката. Посебан сегмент употреба социјалних мрежа у изборној кампањи односи се на нерегулисање твз. говора мржње (*hate speech*), односно запаљивог говора који би некога могао изазвати или навести на подузимање силе.

* * *

² У вријеме припреме за ову публикацију коалиција невладиних организација «Под лупом» је објавила други прелиминарни извјештај о дугорочном посматрању Локалних избора у Босни и Херцеговини. У тим извјештајима су примijeћени случајеви пријевремене кампање путем социјалних мрежа, о томе више видјети на <https://podlupom.org/v2/bs/clanak/konacni-izvjestaj-2014/124>.

2. ЗНАЧАЈ СОЦИЈАЛНИХ МРЕЖА У ИЗБОРНОМ ПРОЦЕСУ

Од октобра 2020. године више од половине свих људи на Земљи користи друштвене мреже. Најновији подаци показују да се 4,14 милијарди људи широм планете данас користи друштвеним мрежама, што је готово 53% укупне глобалне популације. Другим ријечима, то значи да данас више људи на свијету користи друштвене мреже него што је број оних који не користе друштвене мреже. Овај податак је утолико импресивнији кад узмемо у обзир да већина медија ограничава употребу својих платформи на особе старије од 13 година. Заправо, најновији бројеви показују да готово двије трећине (68%) укупне свјетске популације која 'испуњава услове' сада користи друштвене мреже. Број корисника широм свијета порастао је за више од 12% током посљедњих 12 мјесеци, а просјечно више од милион људи први је пут почело користити друштвене мреже сваки дан од овог периода прошле године. У период од јула до септембра 2020. године више од 180 милиона људи је почело први пут користити социјалне медије што значи да је у просјеку било скоро 2 милиона нових корисника социјалних мрежа сваки дан.

Више од 450 милиона нових корисника од октобра 2019, што значи готово 14 нових корисника сваке секунде, сугерише да број корисника данас расте још брже него што је био у истом период прошле године. Типични корисник социјалних мрежа има регистровани рачун на готово 9 различитих платформи друштвених мрежа и свакодневно проводи у просјеку 2 сата и 22 минуте користећи друштвене мреже.³

Према томе, није тешко закључити да се развој социјалних медија енормно убрзао посљедњих година. Примјери кориштења социјалних мрежа у изборном процесу посебно у изборној кампањи су безбројни, почев од јапанских парламентарних избора 2013, када је истакнута употреба социјалних медија у изборима први пут у историји Јапана; у Уједињеном Краљевству за вријеме избора 2015; за вријеме избора у Индији 2014, на изборима за предсједника САД 2016. и ове 2020. године; у кампањи за Брегзит у УК; на изборима за ЕУ у мају 2019. итд.

Појавом пандемије корона вируса КОВИД-19 улога социјалних мрежа уопште, а посебно током изборног процеса изузетно је добила на важности.

Изборна администрација се такође у све већој мјери ослања на социјалне медије у изборним циклусима, али се истовремено указује на опасност да се социјални медији користе за ширење говора мржње, дезинформисање и гласине.

Као прилог намјери да се злоупотреба социјалних мрежа заустави или барем смањи и ограничи, у овом рукопису ће се понудити документ који смо назвали *Смјернице за употребу социјалних мрежа у изборном процесу у Босни и Херцеговини*, који би у идеалном сценарију требало да потпишу сви стејкхолдери који учествује у изборном процесу у БиХ. То се посебно односи на политичке странке, кандидате, поли-

³ <https://datareportal.com/social-media-users>

тичке коментаторе и остале коментаторе на социјалним мрежама (блогери), који ће прихватити принципе који на крају буду утврђени овим Смјерницама.

Одмах треба нагласити да садржај ових Смјерница није Закон, али би требало да буде обавезујући споразум за потписнике који га буду прихватили у доброј вјери (*buona fide*) с крајњим циљем да се имплементира жеља оних који представљају већину у нашем друштву и који би жељели да се заиста што јасније уреди јавни простор који попуњавају социјалне мреже у изборној кампањи.

Током посљедњих неколико година друштвени медији на мрежи почели су играти све истакнутију улогу у начинима на које комуницирамо. Појавом нових и занимљивих дигиталних платформи као што су на примјер Фејсбук, Твитер, Јутјуб и Вордпрес, средства којима се информације стварају и конзумирају радикално су се промијенила. Једносмјерни излаз података из ‘службених извора’ уступио је мјесто комуникацији која се генерише појединачно или колективно и коју дијеле мрежни корисници који тако постају активни одашиљачи информација као и они пасивни корисници.

Истовремено, јавност (грађани) све више очекује и захтијева да званични државни органи, јавна предузећа, агенције и институције, а посебно политичке странке имају активно присуство на друштвеним мрежама и очекује да се информације којима та јавност располаже презентују и дистрибуишу путем оне друштвене платформе која је најприступачнија просјечном грађанину. У том погледу, органи за провођење избора не представљају никакав изузетак и неупитно је да морају одговорити на промјењиву потражњу јавности, посебно бирача и цивилног друштва, ако желе остати релевантни и ефикасни у својој мисији. Зато је јако важно да органи за провођење избора у својој пракси примјењују нове технологије, јер тиме могу не само много добити, него могу и много научити како да успјешно примијене и алате друштвених медија за своје свакодневне активности, а посебно оне активности прописане законом и подзаконским прописима у вријеме изборне кампање, на дан избора и у постизборном периоду.

Зато је ова публикација намијењена, поред осталог, информисању органа за провођење избора у БиХ о начинима на које се друштвени медији могу навикнути да повећају учешће бирачког тијела у политичком процесу, појачаају комуникацију, повећају инклузију бирачког тијела и побољшају транспарентност и повјерење у органе за провођење избора током цијелог изборног циклуса.

Даље, друштвени медији играју све значајнију улогу на пољу информисања бирача. Органи за провођење избора, стога, треба да користе социјалне мреже како би њихова порука дошла до свакога бирача за којег су надлежни, а посебно до младих људи, јер није потребно посебно наглашавати да су млади бирачи дефакто “дигитална генерација”, односно да су они посебно активни на друштвеним мрежама. Стога су друштвени медији нарочито корисно средство у напорима које морају чинити органи

за провођење избора у погледу едукације бирача.⁴ У дигитално доба, социјалне мреже имају потенцијал да постану изузетно вриједан и ефикасан алат на корист органима за провођење избора, политичким странкама и нарочито за едукацију бирача.⁵

Посебна друштвена опасност нарочито током изборног процеса јесте злоупотреба друштвених мрежа пласирањем лажних вијести (*fake news*), нападних и запаливих коментара путем лажних профила и мреже колоквијалног назива „људски ботови“. Заједничко свим злоупотребама је остварење неке врсте користи, и то: директно, финансијске, повећањем броја пратилаца неког инфлуенсера или политичког кандидата уз продају реклама на страницама; или индиректно, финансијске или материјалне користи у трци за сваки глас бирача, за шта служе сервиси за продају пратилаца фанова којима се „продаје“ кандидат и његов програм.

Посебан правац је свјесно пласирање дезинформација (*disinformation*) као и остављање битних информација за јавност (*misinformation*).⁶ Досадашња искуства указују да је нпр. употреба социјалних мрежа у политичкој кампањи у посљедних десетак година изузетно напредовала, а Фејсбук је ту најрелеватнији. Уобичајно је да се користи Фејсбук фанпејџ (Facebook fan page) као службени профил кандидата, али такође ствара се и низ лажних профила који у правилу служе за вођење негативне кампање тј. деградирање политичких конкурената. У том контексту улогу „људских ботова“ или „интернет агената“, како их неки називају, је да дијеле, лајкују, дислајкују и објављују коментаре у складу са комуникацијском стратегијом њихове политичке опције, односно кампање на социјалним мрежама. Данас не постоји нити једна објава на порталима и друштвеним мрежама, неовисно да ли се ради о политичкој позицији или опозицији, а да не прође без знатног броја коментара од стране „ботова“ појединих политичких субјеката. Тиме се настоји створити јавно мњење, афирмативно или негативно, о неком политичком субјекту, тј. политичком програму и/или кандидату.

Зато је и одговор на питање постављено у наслову овог увода – ДА, потребно је проширити наративни оквир за прецизније уређење дигиталне изборне кампање, јер та врста кампање све више заузима простор у политичком дјеловању што захтијева

⁴ Централна изборна комисија БиХ је на својој 67. сједници одржаној 15.10.2020. године усвојила документ под називом: „Стратегија едукације бирача у Босни и Херцеговини 2020 - 2023“, као и пратећи Акциони план. Ради се о томе да је ЦИКБиХ по први пут усвојила овакаву врсту документа.

⁵ <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/social-media-guide-for-electoral-management-bodies.pdf>

⁶ Овдје треба разликовати два слична појма у енглеском језику, која суштински имају различита значења: **Misinformation** и **Disinformation**. **Misinformation** – могли бисмо описати синтагмом лажне информације које се шире, а да немају од стране пошиљача свјесну намјеру заваривања прималаца тих информација. С друге, пак, стране појам **Disinformation** – дезинформације, могли бисмо описати као лажне информације које се свјесно и плански шире, на примјер о војној снази или плановима неке земље, које влада или обавјештајна агенција друге земље свјесно шири како би постигла тактичку предност у пољу политичке субверзије. Такођер, овај појам се чешће користи у значењу „намјерно обмањујуће или пристрасне информације; манипулисани наратив или чињенице; пропаганда.“ О овоме прецизније видјети у: <https://www.dictionary.com/e/misinformation-vs-disinformation-get-informed-on-the-difference/>. Посјећено 19.10.2020. у 11:50 сати.

и додатну регулацију понашања. При томе, јако је важно избјећи замку да држава додатно под оправданим захтјевом за уређење ове области не врши „дисциплиновање“ политичких странака и покуша ограничити слободу њиховог дјеловања. НЕ! То не смије бити циљ законодавцу, него потпуно супротно. Циљ мора бити освајање нових простора слободног изражавања политичке воље, слободе мишљења и говора у дигиталном свијету. Зато, нормативно уређење ове области мора ићи прије свега на отклањање дилема и давање објашњења на питања која је поставила досадашња пракса виртуелног политичког дјеловања.

Новија појава је и изненадно „рођење“ нових портала у изборној години, изборном периоду или пред сам почетак изборне кампање. Знатан број таквих портала је без евиденције о власништву и уредништву (импресум), односно локацији портала и тсл. Сврха таквих портала је с једне стране остваривање зараде путем реклама, а с друге стране политички утицај сходно политичкој афилацији оснивача портала. Ови „анонимни“ портали се повезују са више различитих Фејсбук страница и тако чине твз. „страначке дигиталне тимове“.

Садржај ових портала у најгрубљим обрисима би се могло разврстати у двије групе и то они који напосто преузимају текстове, фотографије, видео и аудио записе других портала и медија, са или без својих коментара, те они портали који у већој мјери пласирају „фејкњуз“ и дезинформације, дакле „намјерно обмањујуће или пристрасне информације“ као и спинове, како би заинтересовали своје посјетиоце и пропагандно дјеловали на њих.

Нажалост, још увијек не постоји јасна нормативно-правна регулатива, а нити прецизна разјашњења о томе шта веб портали не би смјели, а шта би смјели објављивати, посебно у вријеме изборне кампање. Поглавље 7 и Поглавље 16, односно члан 16.14 Изборног закона БиХ дијелом је попунило ту празнину, али остаје још простора да се кроз изборно законодавство изврши прецизирање и детаљније дефинисање ове области. Наиме, правила која су прописана у поглављу 16 Изборног закона БиХ за електронске медије добар су образац и основа за детаљније уређење понашања на социјалним мрежама и интернету уопштено.

Једно од тих питања је оквирно регулисање кориштења нових ИТ технологија у изборном процесу, а посебно у изборној кампањи, које служе као алати помоћу којих политичке странке комуницирају са својим члановима, симпатизерима и присталицама (дигитална кампања). Наиме, постоји низ могућности у вези са активностима страначких дигиталних тимова у кориштењу техника за “обраду” бирачког тијела, као што је повезивање “анонимних” портала који се повезују са више различитих Фејсбук страница путем социјалних мрежа, потом кориштење Инстаграм профила, Јутјуб канала, Твитер налога, затворених Фејсбук група, кориштење више комуникацијских канала односно мобилних апликација (Вибер, Слак, Телеграм, Ватсап, Сигнал, Снепчат итд.) помоћу којих можете позивати своје бирачко тијело, шеровати аудио и видео записе, дијелити датотеке, па чак и повезати се с другим апликација-

ма, итд. Све то ствара потребу за уређењем понашања на мрежи у вријеме изборног периода и изборне кампање.

Такође, постоји и више отворених питања на која још немамо одговоре. На примјер, питање да ли се страначки имејл којим се доставља пошта или нпр. страначки њузлетер не само страначкој номенклатури, него и широј популацији, у којем се наводе актуелне активности странке, документи и изјаве страначких дужносника и чланова, може сматрати јавним службеним документом слободно доступним сваком становнику и бирачу или се треба сматрати интерним заштићеним документом намијењеним само уском кругу страначких чланова? Наиме, орган за провођење избора у првом случају би морао реаговати на садржаје који на првом мјесту крше закон и санкционисати такву активност у периоду изборне кампање, док би у другом случају таква реакција, вјероватно, била упитна.

Социјалне мреже су, такође, изузетно погодне за креирање веб-страница страначких лидера. У томе, свакако, и у Босни и Херцеговини предњаче странице на социјалној мрежи Фејсбук. Но, посебно у задње вријеме Твитер и Инстаграм су све популарнији медији у БиХ. Политички лидери у БиХ на почетку развоја социјалних мрежа у БиХ нису схватили колики политички значај, а посебно ширење страначке идеологије што директно, што индиректно, имају социјалне мреже. Данас је то сасвим друга ситуација и примјетно је да лидери и страначки прваци на свим нивоима страначког организовања своје Фејсбук, Твитер и Инстаграм налоге редовно освјежавају и све више директно комуницирају с својим чланством, присталицама, симпатизерима и уопштено грађанима.

3. ПОЈАМ СОЦИЈАЛНИХ МРЕЖА

Генерално посматрано, под социјалним медијима подразумевамо веб или мобилне платформе које дозвољавају двосмјерну интеракцију путем кориснички генерисаног садржаја (User generated content-УГЦ) и комуникације. Међутим, социјални медији нису медији који потичу само из једног извора или су емитовани из статичног веб сајта. Они су прије свега, медији на одређеним платформама дизајнирани да допусте корисницима да генеришу садржај и интеракцију са информацијама и њиховим изворима.⁷

Иако се социјални медији ослањају на интернет као медијум јако је важно нагласити да се не могу све интернет странице или платформе по дифолту сматрати социјалним медијима. Неке веб странице не предвиђају интеракцију са публиком, док други дозвољавају корисницима само да објаве своје коментаре као реакцију на појединачно публици јаван садржај тј. као разговоре који су усмјеравани и контролисани.

Данас постоји широк и разнолик спектар платформи социјалних медија. Међу најпопуларнијим су: Фејсбук, Фејсбук Месинџер, Скајп, Твитер, Инстаграм, Вацап, КјуКју, Кјузоун, ВиЧет, Гугл+, Тамблр, Вибер, Баиду Тиеба, Лајн, Сина Веибо, Вконтакте, Снепчат ...

Блог платформе: ЛинкедИн, Имгур, Јутјуб, Вимео, Редит, Кјуора ...

⁷ <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/guidelines-for-the-development-of-a-social-media-code-of-conduct-for-elections.pdf>

4. ПЕТ ЗАБЛУДА О СОЦИЈАЛНИМ МЕДИЈИМА У ИЗБОРИМА

Досадашња искуства кориштења социјалних медија су заокружила неке темељне заблуде у вези са њиховом улогом и начином кориштења:

Прва заблуда је да су социјални медији бесплатни. Социјални медији коштају пуно јер вам одузимају доста времена. А, вријеме је новац. Ако доста времена потрошите у четовању и бесконачном сурфању на мрежи, изгубићете драгоцјено вријеме које сте могли искористити сасвим конкретно у извршавању корисних послова који ће вам донијети новац или неку другу корист.

Друга заблуда је да морате бити на свакој социјалној платформи. НЕ. Ви само треба да будете тамо гдје су ваши бирачи зато је јако важно да анализирате своје бирачко тијело, извршите његову сегментацију и према добијеним резултатима вршите утицај путем одговарајућих социјалних мрежа.

Трећа заблуда је да су социјалне мреже канали за емитовање. НЕ. Социјалне мреже су интерактивни канали. Оне захтијевају двосмјерну комуникацију.

Четврта заблуда је да морате пратити објаве на вашим профилима (профилу) више пута на дан. НЕ. Потребно је ваше објаве пратити досљедно и у континуитету.

Пета заблуда. Социјалне мреже су одличне за врбовање нових бирача. НЕ. Социјалне мреже су одличне за јачање веза са вашим постојећим бирачима. Појачајте везу са вашим изборним тијелом које вас је подржало на посљедњим изборима.

5. ВРСТЕ СОЦИЈАЛНИХ МРЕЖА

Тренутне веома популарне платформе укључују, али нису ограничене на, Фејсбук, Твитер, Инстаграм, Јутјуб, Бамбусер, Вимео, Блогови, Фликр, ЛинкедИн и Гугл+. Остале популарне платформе у одабраним земљама или регијама су Клуб (Иран), Оркут (Бразил, Индија), Циврлд (врч) Кореја), Френдстер (Југоисточна Азија), Гроно.нет (Пољска), Хај5 (дијелови Азије, Средња Африка и Латинска Америка), Микси (Јапан), Спејсез (Русија) и Сина Веибо (континентална Кина). Поред ових платформи, постоје и разне «надзорне плоче» дизајниране за консолидацију друштвених мрежа, медијске поруке и објаве на разним платформама (на примјер Тексридсу, ХутСуите и Бафер) и софтверски програми који помажу у праћењу расправе на друштвеним мрежама (на примјер, Твитдек и Мелтвотер Баз).

Свакако, овдје се ради о оним друштвеним мрежама чија је примарна намјена размјена аудиовизуелних садржаја и информација, а не телефонија и чет, попут Вибера, Ватсапа, Сигнала или Телеграма. У неким дијеловима свијета постоје и друштвене мреже за које се код нас и не зна, као што су кинески КјуКју или руски Вконтакте који респективно имају по 900 и 600 милиона корисника. Ово истичемо само да би боље разумијели концепт виртуелног друштвеног умрежавања и његових лимита који ипак постоје. Наиме, иако је интернет надтериторијална категорија, одређене баријере као што су језичке, културне и сличне ипак се са реалног свијета преносе у виртуелни, како на глобалном нивоу, тако и на микронивоима. Дакле, уколико ваша изборна јединица не обухвата Вухан или Москву, заборавимо КјуКју или Вконтакте и посветимо се мрежама у којима се крећу ваши потенцијални бирачи, а оне се у Босни и Херцеговини у конкретно и практично искористивом смислу своде на Фејсбук, Инстаграм, Твитер и Јутјуб.⁸

Фејсбук је и даље најчешће кориштена свјетска дигитална платформа, али сада постоји шест платформи друштвених медија које окупљају више од једне милијарде активних корисника мјесечно. Четири од ових шест платформи су у власништву Фејсбука. На темељу јавно доступних података до 19. октобра 2020, 18 платформи друштвених мрежа има више од 300 милиона активних корисника мјесечно (видјети Прилог 1).⁹

5.1 Фејсбук

Фејсбук је покренут 2004. године, и одмах је постао водећа свјетска друштвена мрежа. Појединци односно организације могу створити Фејсбук профил отворен за све кориснике или могу ограничити приступ њиховој страници само одабраним ‘пријатељима’ или одабраним члановима. Фејсбук захтијева да се користе стварни идентитети, али постоји много примјера страница створених под псеудонимима. Фејсбук је познат по томе што је једноставан за употребу, по ве-

⁸ Брошура *Ко се боју Твитера још* - <http://infohouse.ba/doc/brosura-hbs.pdf>

⁹ <https://datareportal.com/social-media-users>

ликом броју тренутних корисника и по способности брзог слања података путем мрежа.¹⁰

5.2 Твитер (Twitter)

Твитер је створен 2006. године, као платформа за микро блоговање на којој људи могу објављивати поруке или ‘твитове’ дуге до 140 знакова. Док су нерегистровани, корисници могу пратити твитове, а само регистровани корисници (који могу остати анонимни) могу генерисати твитове. Поруке се могу дијелити са пратиоцима и ‘поновно твитовати’ (поново објавити од других) Ако је нека тема популарна и често се дијели, сматра се да је у тренду. Хештагови (#) се користе за праћење разговора. Твитер омогућује ширење кратких порука великој публици у кратком времену, али Твитер не нуди услугу преузимања или израде сигурносних копија рачуна, па кориштење платформе треће стране потребно је направити сигурносну копију или архивирати.¹¹

5.3 Инстаграм

Једна од најпопуларнијих социјалних мрежа Инстаграм је створен 2010. године, а назив је добио спајањем двије ријечи “инстант камера” и “телеграм”. Инстаграм је друштвена мрежа у којој је фокус на фотографијама. Ова апликација нуди разне могућности, а ради се о новом алату за претраживање који олакшава тражење слика кориштењем кључних ријечи и хештагова (#). У 2012. години Инстаграм је продан Фејсбуку за милијарду долара. Од тада константно расте број корисника ове апликације. Тренутна вриједност Инстаграма се процјењује на више до 100 милијарди долара. Ова апликација је бесплатна за креирање профила (налога). Инстаграм допушта корисницима да сниме, обраде и подијеле своје доживљаје са пријатељима, познаницима и пратитељима. Кориштење ове апликације ће јако добро доћи онима који се желе увезати са што више пратилаца (followers).

5.4 Јутјуб (Youtube)

Јутјуб је створен у фебруару 2005. године. То је платформа за хостинг видео записа на којој корисници могу преносити, прегледати и дијелити видеозаписе. Да би учитао видео, корисник се мора регистровати, али и нерегистровани корисници могу погледати све објављене видеозаписе. Везе до Јутјуба могу се водити с других друштвених платформи, попут Фејсбука и Твитера. Јутјуб је тренутно најпопуларнија доступна платформа за размјену видеозаписа.¹²

5.5 Вимео (Vimeo)

Вимео је веб локација за хостинг видео снимака прилагођена кратким филмовима и високим резолуцијама. За разлику од Јутјуба, видеозаписи објављени на Вимеу

¹⁰ <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/social-media-guide-for-electoral-management-bodies.pdf>

¹¹ <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/social-media-guide-for-electoral-management-bodies.pdf>

¹² <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/social-media-guide-for-electoral-management-bodies.pdf>

доступни су за преузимање кориштењем упуте ЕМБЕД.¹³

5.6 Снапчет (Snapchat)

Снапчет је апликација која је покренута 2011. године и коју данас користи око 100 милиона људи. Ова апликација допушта да шаљете своје фотографије (снапове) и видеозаписе који нестају (бришу се) десет секунди након што их погледа особа која их прими. Уз снапове и видео можете додавати текст и цртеже прије него што их пошаљете пријатељима. Такође, Снапчет даје могућност постављања “сторија” тј. 24-сатну збирку фотографија и видеозаписа коју можете емитовати свима или ограничити само на оне који вас запраће.

5.7 Тикток (TikTok)

Тикток је дестинација за видео записе стваране мобилним паметним телефонима. Ти видео-записи се потом, могу дизајнирати са специјалним ефектима, филтерима, музиком итд. Веома лак за стварање персонализованих видео записа. Када снимите видео, можете паузирати и поново снимати онолико пута колико желите. Интегрисани уређивачки алати за монтажу видео-записа дозвољавају вам лако скраћивање, одсијецање, спајање и копирање видео-клипова без напуштања апликације.

5.8 Блогови (на свим платформама, укључујући Вордпрес (WordPress))

Блогови су виртуелни простори у којима појединци или група корисника износе своја мишљења или редовно пружају информације. Појмови попут «блогер» (аутор блага), «блогинг» (радња писања и слања блага) и ‘блогосфера’ (свијет веб дневника) јесу уобичајена на овој друштвеној мрежи. Блогови се могу учинити интерактивним омогућавањем читаоцу да поставља питања блогеру или другим читаоцима или да поставља своје коментаре, стварајући тако разговор или расправу у вези са одређеном темом. Веб странице блогова могу се повезати с другим друштвеним мрежама и углавном се хостирају на одређеним веб мјестима која се могу индивидуално дизајнирати. Одржавање блага може захтијевати и вријеме и средства, али предности блага укључују способност едукације и подстицања расправе око одређених тема. Блогери често излажу теме и воде расправу о различитим мишљењима и не сматрају се увијек тачним извором вијести или чињеница, што у великој мјери зависи од блогера.¹⁴

5.9 Линкедин (LinkedIn)

Линкедин је платформа за друштвено умрежавање професионалаца. Постоји низ корисничких пакета, од бесплатног личног профила до профила извршног директора који је доступан уз мјесечну накнаду. Линкедин омогућује размјену података и придруживање групама на темељу интереса или стручности путем позива и омо-

¹³ <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/social-media-guide-for-electoral-management-bodies.pdf>

¹⁴ <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/social-media-guide-for-electoral-management-bodies.pdf>

гућава корисницима да постављају повезнице на своје мреже у вези с предстојећим догађајима и вијестима. Осим тога, профили компанија или пројекта омогућују регистрованим Линкедин корисницима да прегледају производе и услуге и прате компанију или организацију како би били редовно информисани о новостима.¹⁵

5.10 Гугл+ (Google+)

Гугл+ је мрежни пројект друштвених мрежа покренут у јануару 2012. године за кориснике старије од 13 година, Гугл+ омогућује корисницима да групишу своје односе како би прилагодили информације одређеним групама (пријатељима, пословним сарадницима, породици итд.). Гугл+ као домаћин разговора има функцију видео позива, а обје се могу користити између двије особе или у групама. Такође, омогућује корисницима тражење подручја интереса, уз редовно ажурирање за ове одабране групе. Дијељење фотографија и видеозаписа такође је могуће, а организације или компаније могу поставити профиле и дијелити постове. Гугл+ захтијева да појединци користе свој прави идентитет за отварање рачуна и корисник може преузети копије свог рачуна (укључујући све постове и интеракције) путем Гугл архивирања.¹⁶

5.11 Размјена порука путем мобилних уређаја

Слање информација путем СМС-а или текстуалних порука постаје све популарније у подручјима гдје је интернетска повезаност слаба. Иако СМС не допушта исти ниво интеракције као друштвене мреже, то може бити користан начин ширења важних информација у одређеним подручјима које није покривено интернетом. Бројеви мобилних телефона могу се лично прикупљати на страначким догађајима (регистрацијом или путем анкета за добровољно пријављивање), путем веб-странице или директно од стране чланова странке, присталица и симпатизера који локалном страначком руководству достављају свој телефонски број. Тада је потребно формирати телефонску листу која ће послужити како за слање СМС-ова, тако и за формирање интерних Вибер или Ватсап група у подручјима гдје интернет комуникација функционише. Након што се СМС-ови пошаљу, важно је да и прималац и пошиљалац СМС-а у разумном року одговоре, односно да се оствари двосмјерна комуникација. Ако корисник одлучи да искључи примање порука од стране странке тј. пошиљалца, постоје једноставне опције одбијања СМС и ММС порука. Избор за одбијање увијек треба поштовати. СМС десктоп системи софтверски су пакети који омогућују корисницима слање СМС порука с ПЦ-а путем уграђеног модема или повезаног телефона. Десктоп платформе често се могу преузети бесплатно.¹⁷

¹⁵ <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/social-media-guide-for-electoral-management-bodies.pdf>

¹⁶ <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/social-media-guide-for-electoral-management-bodies.pdf>

¹⁷ <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/social-media-guide-for-electoral-management-bodies.pdf>

5.11.1 Вибер¹⁸

Апликација за паметне телефоне која је у врло кратком временском периоду постала доста раширена на нашем тржишту. Вибер омогућује позивање и слање СМС/ММС порука било коме у било којој држави (било гдје у свијету) потпуно бесплатно, а једини услов је да је ваш паметни телефон спојен на интернет и да особа коју позивате такође има инсталирану апликацију, те омогућен приступ интернету. Вибер је једна од најпопуларнијих апликација за бесплатне поруке и позиве на паметним телефонима има и своју верзију за компјутере. Апликација Вибер вам нуди бесплатне позиве (обичне и видео позиве), чет уз додавање “смајлија”, слање фотографија и видеозаписа са вашег компјутера.

5.11.2 Ватсап (WhatsApp)

Ватсап је апликација за слање порука која је креирана 2009. године. Ватсап је започео као алтернатива СМС-у. Користи га више од двије милијарде људи у преко 180 земаља, бесплатан је и нуди једноставно, сигурно и поуздано дописивање и позивање, доступно на паметним телефонима било гдје на свијету. Ватсап је добио назив игром ријечи од фразе What’s up? (Шта има?). Ватсап је најкориштенија апликација послјије Фејсбука и Јутјуба на свијету, а 2014. године Фејсбук је купио мобилну апликацију Ватсап.

5.11.3 Сигнал

Сигнал апликација је надалеко позната (можда не код нас толико) као најсигурнији и најприватнији начин комуникације који вам данас може ико препоручити. Идеја, креатора ове апликације умјетничког имена Moksi Marlinspajk (*Moxie Marlinspike*), јест да Сигнал замјени тренутну СМС апликацију, тако да скоро и не примијетите да је користите. Једнако функционише на Андроиду и на Ајфону. Поруке послане и примљене преко Сигнала, иду, наравно, преко интернета и криптоване су јаком енд-то-енд енкрипцијом. *Сигнал има све што и сваки месинџер треба имати: текстуалне поруке, индивидуалне и групне позиве, дијелење мултимедије и других података међу контактима, и све то уз врхунску енкрипцију.*

5.11.4 Телеграм¹⁹

Телеграм је месинџер апликација која иако код нас није толико заступљена, ипак је сигурно један од најкориштенијих месинџер апликација у свијету са преко 100 милиона преузимања. За разлику од осталих популарних апликација попут Месинџера, Вибера и Ватсапа – Телеграм је свој бренд градио управо с фокусом на то да је *алтернативна опција*, а популарност му је расла захваљујући неколико добрих могућности као што је и тајни чет.

Опција Сикрет Чет на Телеграму спаја опције енд-то-енд енкрипције, заштиту од скриншота и тајмер за самоуништење. Значи, осим што имате тајни чет који је ен-

¹⁸ <https://tehton.covermagazin.com/?p=7108> 26.11.2020. у 16.24

¹⁹ <https://www.netokracija.com/aplikacije-za-privatne-razgovore-144741> 26.11.2020. године у 16.39h

криптован, за сваку слику коју подијелите можете бити сигурни да ће нестати након задатог времена.

5.12 Софтвер за надзор друштвених медија

Постоје различити софтверски програми, односно дашборд апликације (TweetDeck, Meltwater buzz, Sprout, HootSuite) које су развијене како би се појединцима и организацијама помогло у управљању постовима, праћењу корисника и надзирању дискусија које се воде на друштвеним платформама, па и шире. Неки од тих софтвера се рекламирају као “најбржи и најједноставнији алат за праћење медија на тржишту”.

Основне особине тих програма укључују могућност централизованог слања и примања информација о улазној пошти, објављивање информација на свим платформама путем централизованог алата, израде пописа циљане публике, анализирања статистике на корисничким платформама, надзирања расправе кориштењем кључних ријечи и припремања извјештаја о употреби социјалних мрежа и медија.²⁰

²⁰ <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/social-media-guide-for-electoral-management-bodies.pdf>

6. СОЦИЈАЛНЕ МРЕЖЕ У ИЗБОРНОМ ПРОЦЕСУ

Органи за провођење избора учили су све веће ослањање на социјалне мреже током изборних процеса. То је, као што смо већ истакли, нарочито дошло до изражаја након појаве пандемије КОВИД-19 на почетку 2020. године. Платформе као што су Зум (Zoom), Скајп (Skype) или Офис 365 (Office 365) нагло су дошле у центар пажње због свих могућности аудио и видео комуникације у великим групама. Уз све предности дигиталног свијета, посебно аудио-визуелне комуникације на даљину и рад у великим групама (нпр. Зум платформа, коју је примјенила и Централна изборна комисија БиХ у припремама и током одржавања Локалних избора 2020. године), потребно је имати у виду и ризик због могућности да се друштвени медији злоупотребе за ширење говора мржње, дезинформације и гласина.

Зато је јако важно да изборно законодавство, а потом и органи за провођење избора, јасно дефинишу неприхватљиве садржаје повезане са изборима, који се пласирају путем социјалних мрежа посебно у изборном периоду и током изборне кампање. Таква питања могу, осим законске и подзаконске материје, бити и садржај посебног кодекса понашања политичких субјеката, кандидата, симпатизера и присталица политичких субјеката на социјалним медијима у изборном периоду и током изборне кампање. Садржај који није повезан са питањима у вези са изборима неће нужно бити садржај тога кодекса. Међутим, увијек треба имати на уму да се било који садржај који долази од политичких странака може лако повезати са изборима и изборном кампањом тог политичког субјекта, јер се не смије заборавити старо политичко маркетиншко правило да “вођењу кампање никада нема краја”.

Слободни, поштени и вјеродостојни избори темеље се на слободном и једнаком приступу информацијама. Ово начело се сматра одговорношћу рекламирања за слободно и једнако дијељење информација јавности. То укључује преданост пласирању истине и отклону од несавјесног објављивања или ширења лажних или намјерно обмањујућих информација. Међутим, коментари на друштвеним мрежама укључују и личне ставове и важно је то нагласити.²¹

Друштвени медији се, нажалост, често користе за ширење говора мржње. Ова врста говора је увијек штетна, али може бити посебно опасна у постконфликтним друштвима и током изборне кампање. У регулацији ове врсте говора важно је развити јасну и свеобухватну дефиницију говора мржње. Кључно је, међутим, наћи одговарајућу равнотежу, јер преширока дефиниција ризикује кршење права на слободно мишљење, права на слободу говора.

Један правац за дефинисање говора мржње је садржан у члану 20(2) Међународног пакта о грађанским и политичким правима, који гласи: „Свако заговарање на-

²¹ <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/guidelines-for-the-development-of-a-social-media-code-of-conduct-for-elections.pdf>

ционалне, расне или вјерске мржње које представља потицање на дискриминацију, непријатељство или насиље забрањено је законом.²²

Многе су земље изразиле резерве према члану 20. став 2. тврдећи да је превише рестриктиван или да не иде довољно далеко. Белгија, Данска, Финска, Исланд и Сједињене Америчке Државе исказале су резерву на члан 20. став 2, углавном зато што сматрају да обесхрабрује грађане у учешћу у легитимној демократској расправи.²³

Једна од кључних улога медија током изборног циклуса је служити као форум за јавну расправу. Како би осигурали да расправе буду продуктивне и корисне, важно је успоставити и одржавати културу уљудног опхођења. На тај начин учесници у расправи на друштвеним мрежама могу слободно изразити своје ставове у сигурном простору. Без довољног нивоа културе комуникације, односно уљудности, форумом ће доминирати појединци који ће погрешно представити већински став јавног мњења о некој теми.²⁴

Разни изборни контексти имају своје специфичне обичаје и норме. У неким земљама дан (или дани) непосредно прије дана избора се сматрају периодом медијске тишине. У том периоду медијима је забрањено покривање предизборних кампања и других активности повезаних с изборима. Предизборна тишина је раздобље у којем је кандидатима и странкама забрањено вођење кампање како је случај и у Босни и Херцеговини. Због тога је важно да се и за тај период такође регулишу активности на социјалним мрежама.²⁵

Није необично да јавни коментари захтијевају од познатих особа, тј. лидера јавног мњења да их подрже или на неки други начин уврсте у своју агенду. Такве врсте захтјева су могуће и на друштвеним мрежама, гдје могу бити у облику „лајка“ или другог повољног одговора нпр. “смајл”, протумачени као знак подршке кандидату или странци. Важно је за изборне актере и политичке коментаторе да указују на такве захтјеве, тако да јавност буде свјесна те потенцијалне пристрасности.²⁶

Постоји неколико посебних питања о томе како се социјални медији третирају у односу на неке законе или норме.

²² Међународни пакт о грађанским и политичким правима (1966) и Опциони протоколи (1966 и 1989). О томе више видјети у Ibrahimagić, O., Seizović, Z., Arnautović, S., *Politički sistem Bosne i Hercegovine*, Tom I Udžebnik, Sarajevo, 2010, стр. 68-76.

<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>

²³ <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/guidelines-for-the-development-of-a-social-media-code-of-conduct-for-elections.pdf>

²⁴ <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/guidelines-for-the-development-of-a-social-media-code-of-conduct-for-elections.pdf>

²⁵ <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/guidelines-for-the-development-of-a-social-media-code-of-conduct-for-elections.pdf>

²⁶ <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/guidelines-for-the-development-of-a-social-media-code-of-conduct-for-elections.pdf>

На примјер:

- Сматра ли се свака активност кандидата и странака као оглашавање у контексту избора?
- Сматрају ли се објаве присталица странака и кандидата на друштвеним мрежама рекламама?
- Сматрају ли се твитови или сличне објаве огласима и у вези с тим подлијежу ли законској регулативи?²⁷

Један дио веб активности органа за провођење избора је адекватно медијско “покривање” веб странице. Тај дио треба да садржи и кратке информативне брошуре с релевантним статистикама, информације о конференцијама за штампу, приопштења за јавност итд. Како би олакшале рад новинарима и другим учесницима који такве информације шире путем друштвених мрежа, медијских страница, корисно је и да органи за провођење избора шире информације путем властитих налога на друштвеним мрежама или да скупљају материјал прилагођен друштвеним мрежама да га други могу врло лако подијелити путем властитих мрежа.

Органи за провођење избора и други судионици у изборном процесу такође могу размотрити употребу мултимедијских постова. Важно је размотрити питање како поступити с изузимањем и дијелењем фотографија и видео-записа током изборног процеса, посебно унутар и изван бирачких мјеста на дан избора што је тренутно забрањено прописима органа за провођење избора. Дакле, питање је до које мјере треба омогућити да се бирачка мјеста фотографишу и снимају видео-записима.

Разумијевање и перцепција грађана о изборном процесу и активностима органа за провођење избора и поступци који се одвијају у њему пресудни су за кључни успјех избора. Један од основних начина на који органи за provedбу избора могу осигурати приступ релевантних информација бирачком тијелу, које ће побољшати његово разумијевање изборног процеса и ојачати односе с бирачким тијелом и учесницима на изборима, јесте «одржавање отворене, двосмјерне комуникације». Такву ‘двосмјерну комуникацију’ никада није било лакше одржавати него данас кроз добро испланирану и стратешки осмишљену употребу друштвених медија.

Органи за провођење избора су пресудни за осигуравање да се изборни поступак води ефикасно, легитимно и вјеродостојно. То укључује независност, непристраност и интегритет органа за провођење избора и његовог особља, као и њихову транспарентност, ефикасност, професионалност. Нови алати и платформе које пружају друштвени медији могу играти важну улогу у помагању тим органима да се придржавају ових начела и, у комбинацији с традиционалним облицима информисања, помажу тим органима да едукују јавност о својој улози и изборним процесима у цјелини.

²⁷ <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/guidelines-for-the-development-of-a-social-media-code-of-conduct-for-elections.pdf>

Важна предност друштвених медија је способност интеракције с бирачким тијелом путем кориштења и отворене расправе на социјалним мрежама. Када постоји потреба за брзим дијељењем података, орган за провођење избора може директно дијелити информације постојећој групи на социјалним мрежама која затим може дијелити информације унутар властитих одговарајућих мрежа.

Друштвени медији пружају драгоцену средство којим органи за провођење избора могу надокнадити традиционалнија средства комуникације с бирачким тијелом. Директни канали комуникације између органа за провођење избора и бирачког тијела одавно су препознати као кључни за успјешан рад тих органа.

Социјални медији омогућују органима за провођење избора да широко оглашавају све своје догађаје и друге активности и да тиме подстичу веће учешће јавности у разумијевању шта органи за провођење избора раде.

Постоје различити начини на које друштвени медији могу помоћи органима за провођење избора у размјени информација и у прикупљању вриједних увида у проблеме о којима бирачко тијело расправља.

7. МЕЂУНАРОДНА ИСКУСТВА

7.1 Смјернице за анализу изборног правног оквира (ОСЦЕ/ОДИХР)²⁸

7.1.1 Једнак третман и приступ медијима

Регулисање медија током избора може бити сложено питање због потребе да се успостави равнотежа између права бирача да добију информације, права кандидата и политичких странака да пренесу политичке поруке и права медија да користе слободу изражавања. Бирачи имају право да добију информације од кандидата и политичких странака како би ефикасно искористили своје бирачко право. Право бирача да "траже, добију и дају информације и идеје свих врста без обзира на границе, било усмено, у писменом или штампаном облику, у облику умјетности или путем другог медија по свом избору"²⁹ посебно је примјењиво током избора. Оцјена прописа о медијима увијек мора узети у обзир основно право бирача да добију информацију.

Кандидати и политичке странке такође имају право да бирачима пренесу своје политичке поруке, платформе кампање и ставове о свим питањима. То се може радити у различитим врстама медијских формата и кроз различите начине комуникације и медијске покривености. Важно је да кандидати и политичке странке „имају једнаку могућност информисања бирача о политикама те да се не суочавају са дискриминацијом приликом остварења приступа медијима“.³⁰

Медији имају право информисати јавност о изборној кампањи и изражавати мишљења. Медији имају право да осигурају медијски простор кандидатима, политичким странкама, темама кампање, раду изборног тијела, проблемима и инцидентима који се дешавају током кампање, догађајима на изборни дан те објављивању изборних резултата. Током избора, у обзир се морају узети права медија као и права бирача, кандидата и политичких странака. Оцјена правних одредаба за регулацију медија захтијева разматрање одредаба у њиховој цијелости, без неправичног фокуса на једну одредбу због великог броја основних права која су обухваћена. Поред тога, ово је подручје у којем се јављају многи законски прописи и аналитичар мора узети у обзир најновије одлуке уговорних тијела и Европског суда за људска права приликом оцјене законских одредаба за регулисање медија током избора. На развој регулативе о медијима такође утиче све веће кориштење интернета и нових медијских технологија током избора.

Ставови 7.6. и 7.8. Копенхашког документа ОСЦЕ-а из 1990. године, (који је саставио дио Анекса 3 Дејтонског мировног споразума) концизно дају сажетак стан-

²⁸ <https://www.osce.org/files/f/documents/e/2/384840.pdf>

²⁹ "Међународни пакт о грађанским и политичким правима", Генерална скупштина Уједињених нација, 16. децембра 1966. године, Члан 49.

³⁰ Handbook on Media Monitoring for Election Observation Missions (Варшава: ОСЦЕ-ова Канцеларија за демократске институције и људска права, 2012.), стр. 14.

дарда за једнак третман и приступ медијима. Став 7.6. захтијева да влада омогући политичким странкама и организацијама „неопходне правне гаранције које ће им омогућити да се међусобно такмиче по основу једнаког третмана пред законом и од стране власти“. Став 7.8. налаже да влада мора осигурати да ”никакве законске или административне препреке не постоје када је у питању слободан приступ медијима без дискриминације за све политичке групације и појединце који желе да учествују у изборном процесу”. Прописи о једнаком третману и приступу могу представљати изазов јер одређене државе захтијевају стриктну једнакост у приступу, док друге омогућавају правичан приступ насупрот стриктне једнакости. ”Правичан приступ је препознат као задовољавајућа обавеза једнаког третмана под условом да се такав приступ додјељује у складу са објективним критеријумима за мјерење свеукупних нивоа подршке”.³¹

Изазов за законодавце лежи у утврђивању објективних критеријума за мјерење свеукупних нивоа подршке. Неке државе су користиле резултате прошлих избора као критеријум за мјерење. Друге државе користе број кандидата присутних на постојећим изборима као критеријум за мјерење, на основу става да се постојећи ниво подршке исказује кроз могућност представљања кандидата за изборе. Без обзира на одабрани приступ у законодавству одређене државе, свака формула за правичан специјални приступ мора се пажљиво процијенити у свјетлу обвезе осигуравања једнаког поступања у приступу политичких такмичара који испуњавају утврђени праг подршке на темељу објективних критеријума.

Правни оквир државе треба садржавати ове гаранције и јасно дефинисати процес за њихово правовремено провођење прије и током избора. Процес за утврђивање формуле или распореда за једнак приступ медијима за дате изборе, без обзира да ли је приступ стриктна једнакост или правична, треба бити разумљив и објективно примјенљив. Такође, треба узети у обзир другачији статус јавних медија у државном власништву – које финансирају сви порески обвезници – и приватних медија, који можда имају веће дискреционо право унутар оквира изборних кампања. Једна пракса која може осигурати испуњење овог стандарда је да се захтијева да главне политичке странке, односно оне које су имале одређени минимални број гласова на претходним изборима или које су показале за тренутне изборе да имају минимални ниво подршке према процјени заснованој на објективним критеријумима, имају право на бесплатно вријеме на државном радију и телевизији на редовној основи, и не само током изборних периода. Правни оквир који утврђује да се таквим политичким странкама мјесечно гарантује утврђени број минута емитовања може осигурати испуњење ове праксе. Током изборних кампања, политичке странке и кандидати треба да добију додатно бесплатно вријеме за преношење информација о својим кандидатурама.

³¹ Видјети ”Joint Statement on the Media and Elections”, специјални извјештац УН-а о слободи мишљења и изражавања, ОСЦЕ-ов представник за слободу медија, ОАС-ов посебни извјештац о слободи изражавања, и АЦХПР-ов посебни извјештац о слободи изражавања и приступа информацијама, 15. маја 2009. .

Бесплатно вријеме емитовања или бесплатни простор у штампаним медијима се обично додјељује на једнакој или правичној основи током изборних периода и према утврђеној формули која се може објективно примијенити. Објективна примјена може се омогућити путем закона који утврђује минимално вријеме емитовања које ће се додијелити политичким странкама и кандидатима. Распоређено вријеме емитовања мора бити довољно да би се осигурало да бирачи добију информације од кандидата и политичких странака како би могли ефикасно користити своје право гласања те да су политичке странке и кандидати у могућности да се ефикасно надмећу на изборима.³²

Приликом оцјене или израде законских одредаба о једнаком приступу, прописи који се односе на медијску покривеност активности кандидата који су на власти, у контексту изборних кампања, би могли представљати додатну област за анализу. Особе које врше одређене функције у власти привлаче више медијске пажње. Осигурање медијског простора за активности особа које се баве политиком, укључујући изборни период, је природно и неопходно како би се осигурао приступ јавности информацијама. У исто вријеме, иако особе на власти углавном имају већу медијску изложеност, медији треба да извјештавају о активностима власти на уравнотежен и критичан начин и да се воде начелом нивоа информативности при одабиру материјала који ће емитовати.

Питање плаћеног политичког маркетинга такође може представљати област коју је тешко регулисати јер су јасно примјенљива права на добијање и давање информација и право слободе изражавања³³. Стога, било каква забрана или ограничавање плаћеног политичког маркетинга мора бити пажљиво дефинисано како би се поштовало право слободе изражавања. У случајевима када је дозвољен плаћени политички маркетинг треба постојати гаранција једнаког третмана и приступа. До неједнакости долази уколико правни оквир није осигурао исте комерцијалне стопе за такав маркетинг за све политичке странке и кандидате те да расподела времена и локације за маркетиншке активности се врши према сличним увјетима. Уколико је дозвољен плаћени политички маркетинг, треба бити понуђен свим политичким странкама и кандидатима по комерцијалним цијенама за такве услуге оглашавања и под сличним условима. Штавише, плаћени политички маркетинг треба бити

³² Међутим, аналитичари треба да воде рачуна да у земљама са нарочито либералним режимима за регистровање странака могу постојати стотине регистрованих странака те да многе од њих могу одлучити учествовати на изборима. У таквом окружењу, поступак строге једнакости свих учесника на изборима може довести до тога да медијска покривеност постане несувисла или немогућа, чак и уколико медији примјењују приступ у најбољој намери. У таквим ситуацијама, одређени механизми за утврђивање "крупних политичких интереса", који ће добити преференцијално поступање на темељу шире политичке подршке, могу представљати рјешење за примјену једнаког поступања и ријешити неучинковитост те дати квалитетне информације бирачима. Приватни медији су у бољој позицији за рјешавање оваквих околности, с обзиром на то да ће трошак оглашавања вјеројатно бити ограничавајући фактор за политичке странке с мањим утицајем на бираче.

³³ Видјети TV Vest As & Rogaland Pensjonistparti против Норвешке, бр. 21132/05, 11. 12. 2008.; Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) против Швајцарске (бр. 2) [GC], бр. 32772/02, 30. 6. 2009. Видјети такође Bowman против Уједињеног Краљевства [GC], бр. 24839/94, 10. 2. 1998.

идентификован као такав и не би смио на било који начин бити скривен у форми вијести или репортаже.³⁴

Једнак третман и приступ медијима, без обзира да ли на стриктно једнакој или правичној основи, може се регулисати законом о медијима или законом о јавном информисању умјесто примарним изборним законом. Поред тога, закон може да пропише само неке опште ставове о једнаком или правичном третману и приступу те може пренијети овлашћење на надлежни орган за прописивање појединости провођења, као што је централно изборно тијело или специјална комисија за медије. Без обзира да ли је то питање регулисано законом или управним актом, препоручује се праћење медија како би се обезбиједило њихово поштовање. Поред тога, треба да буду прописане процедуре према којима политичке странке или кандидати могу тражити правни лијек пред управним органом или судом за кршење одредаба о једнаком или правичном третману и приступу, као и добијање налога за распоређивање додатног времена за странку или кандидата, уколико је то неопходно како би се исправило кршење одредбе. Стандард једнаког третмана и приступа медијима је угрожен уколико медији у државном власништву или под државном контролом имају могућност фаворизовања одређене политичке странке или кандидата у вијестима, политичким емисијама, форумима или уредничким коментарима. Пристрасно емитовање или поступање у државним медијима треба бити забрањено, а одговорне власти би требало да буду дужне одмах реаговати у случајевима кршења.

Демократски избори нису могући тамо гдје се правним оквиром ограничава или брани слобода говора и изражавања током кампање. Важно је да правни оквир осигура заштиту за слободно политичко изражавање и говор. Закон не треба наметати кривичне санкције за говор који представља „клевету“ или „увреду“ за учеснике на изборима.³⁵ Поред тога, без обзира на извор, правни оквир не смије забранити отказивање кандидатуре или казну затвора за клевету другог кандидата или политичке странке. Слобода говора је основа демократије. Европски суд за људска права јасно је навео ово начело:

„(...) слобода изражавања чини једну од суштинских основа демократског друштва и један од основних услова за његов напредак и самоостварење појединаца..., примјењиво је не само на ‘информације’ или ‘идеје’ које су позитивно прихваћене или које се сматрају неувредљивим или безначајним, него такође и на оне које су увредљиве, шокантне или узнемирујуће. Такви су захтјеви плурализма, толеранције

³⁴ Видјети "Recommendation No. R (99) 15 of the Committee of Ministers to Member States of the Council of Europe on Measures Concerning Media Coverage of Election Campaigns", Савјет Европе, 9. 9. 1999. Видјети такође, Handbook on Media Monitoring for Election Observation Missions, напомена 48.

³⁵ Представници међународних и регионалних институција за слободу изражавања препоручили су поништавање свих кривичних закона о клевети. Видјети "International Mechanisms for Promoting Freedom of Expression, Joint Declaration", УН-овог посебног извјестиоца за слободу мишљења и изражавања, ОЦЕЕ-овог представника за слободу медија, ОАС-овог посебног представника за слободу изражавања, 10. 12. 2002.

и широких погледа. Без тога нема демократског друштва. Како је утврђено чланом 10, ова слобода подлијеже изузецима који, међутим, требају бити стриктно дефинисани, а потреба за било каквим ограничењима мора бити оправдана.

Суд подсјећа да су ограничења прихватљиве критике шири у погледу политичара који дјелују у свом јавном својству него у погледу појединаца и приватних особа јер су политичари неизбежно, и уз потпуну спознају, предмет детаљне контроле њихових ријечи и дјела од стране новинара и јавности. Политичари морају посједовати већи степен толеранције посебно када сами дају јавно изјаве које подлијежу критикама.”³⁶

Могућност бирача, кандидата и политичких странака да слободно и отворено размијене политичке ставове од кључног је значаја. Било какво ограничавање слободе изражавања и говора спрјечава снажне и динамичне кампање које су од суштинског значаја за изборне процесе у демократском друштву. Било какво ограничење слободе политичког говора је у супротности са међународним правом у области људских права, осим уколико је такво ограничење искључиво неопходно у датом демократском друштву и утврђено чланом 10. Европске конвенције о људским правима.³⁷ Поред тога, такво ограничење често крши гаранције слободе говора утврђене уставом земље. Овај стандард ипак није примјенљив на забрану хушкачког говора који је усмјерен на подстицање других особа да врше насиље или подстицање мржње на етничкој основи.

³⁶ Видјети пресуде Европског суда за људска права у предметима Копривица против Црне Горе, бр. 41158/09, 22. 11. 2011, Мизи против Малте, бр. 17320/10, 22. 11. 2011; као и ранијих предмета Јерусалим против Аустрије, бр. 26958/95, 27. 2. 2001. и А. против Уједињеног Краљевства, бр. 35373/97, 17. 1. 2002. Суд је донио пресуду како је заштита политичког говора толико света да дословно не подлијеже казненом гоњењу када је у питању клевета..

³⁷ Видјети пресуде Европског суда за људска права у предметима Копривица против Црне Горе, бр. 41158/09, 22. 11. 2011, Мизи против Малте, бр. 17320/10, 22. 11. 2011; као и ранијих предмета Јерусалим против Аустрије, бр. 26958/95, 27. 2. 2001. и А. против Уједињеног Краљевства, бр. 35373/97, 17. 1. 2002. Суд је донио пресуду како је заштита политичког говора толико света да дословно не подлијеже казненом гоњењу када је у питању клевета.

8. УПОТРЕБА СОЦИЈАЛНИХ МРЕЖА У ИЗБОРНЕ СВРХЕ

8.1 Пракса Суда Босне и Херцеговине

Прецедентно право је право у коме су извор права судске пресуде (судски предмети). У пракси Суда БиХ, пресудама донесеним по изјављеним жалбама на одлуке Централне изборне комисије Босне и Херцеговине, нарочито у неколико посљедних изборних циклуса, кумулирано је на десетине случајева које могу бити од огромне користи законодавцу да прошири постојећи или, чак, створи потпуно нови нормативни оквир којим ће се ближе уредити правила поступања политичких субјеката на социјалним мрежама у изборном процесу. То се може учинити доношењем новог Закона о политичким странкама или допунама постојећег Изборног закона Босне и Херцеговине. На крају, могуће је донијети посебан Закон (или подзаконски пропис) о правилима понашања политичких субјеката на социјалним мрежама у периоду изборне кампање. У наставку ћемо дати преглед законских норми, те примјере судске праксе у вези са употребом социјалних мрежа у изборном процесу у Босни и Херцеговини.

Поглављем 7. Изборног закона Босне и Херцеговине регулисана су правила понашања у изборној кампањи за политичке субјекте тј. политичке странке, коалиције, листе независних кандидата и независне кандидате.³⁸

Између осталог, овим поглављем је прописана забрана за кандидате и присталице политичких странака, листи независних кандидата, листи припадника националних мањина и коалиција, као и независним кандидатима и њиховим присталицама, те запосленима или на други начин ангажованим у изборној администрацији користити се језиком који би некога могао навести или подстаћи на насиље или ширење мржње, или објављивати или употребљавати слике, симболе, аудио и видео записе, СМС поруке, интернет комуникације (нагласио С.А.) или друге материјале који могу тако дјеловати.³⁹

За повреде ових одредаба Изборни закон БиХ је прописао санкције у распону од 1.000,00 КМ до 10.000,00 КМ⁴⁰ уз могућност да се за повреде које почини присталица кажњава политички субјект. За кандидате су прописане санкције од 1.000,00 КМ до 5.000,00 КМ.⁴¹

Међутим, проблем који се јавио у пракси за Централну изборну комисију БиХ је чињеница да Изборним законом БиХ није прецизирана дефиниција говора мржње. Ту је потребна интервенција законодавца.

Даље, Изборним законом БиХ је прописано да у периоду који почиње 24 сата прије отварања бирачких мјеста и траје до њиховог затварања, политичким странка-

³⁸ Члан 7.1 Изборног закона Босне и Херцеговине

³⁹ Члан 7.3 став (1) тачка 7) Изборног закона Босне и Херцеговине

⁴⁰ Члан 19.9 Изборног закона Босне и Херцеговине

⁴¹ Члан 19.9 став (4) Изборног закона Босне и Херцеговине

ма, коалицијама, листама независних кандидата и кандидатима на листама припадника националних мањина забрањено је учешће у јавним политичким активностима што укључује, али се не ограничава између осталог и на кориштење мегафона или других разгласних уређаја у циљу утицаја на бираче. Под овим средствима подразумевају се средства којима се може испоручити звучни, видео или текстуални садржај и она обухватају, али нису ограничена на радио и телевизијски програм, штампане медије, инернет, СМС поруке или видео–поруке испоручене путем мобилних телефона итд.⁴²

Проблем у пракси у поступку рјешавања приговора и жалби у случајевима подношења приговора због објава текстова и слика с циљем утицаја на бираче је тај што Централна изборна комисија Босне и Херцеговине у већем броју случајева не може на поуздан начин утврдити чињеницу да је достављени доказни материјал објављен у критичном времену у периоду изборне шутње, нити се са сигурношћу могло утврдити ко је објавио тај материјал, јер су одређене интернет домене (Internet domain name) изван јурисдикције БиХ, што представља препреку за утврђивање одговорних политичких субјеката и лица која би се могла санкционисати. На тај начин ова област није законски довољно прецизирана нити тренутно постоје примјери добре праксе који би омогућили да се успјешно воде управни поступци против недозвољених радњи у изборном процесу, а које се остварују путем друштвених мрежа и онлајн медија, те се може, нажалост, закључити да се ради о својеврсној сивој зони, односно правном вакууму.

Упркос томе Централна изборна комисија БиХ у протеклом периоду је изрекла више санкција због кршења ових одредаба из члана 16.14 Изборног закона БиХ. Ове одлуке су у великој мјери потврђене и од стране Апелационог одјељења Суда Босне и Херцеговине овлаштеног за поступање по жалбама изјављеним на одлуке Централне изборне комисије БиХ. Суд Босне и Херцеговине је том приликом, између осталог, утврдио:

- „...Прије свега, за ово вијеће је неспорно да је текст са фотографијама објављен управо са циљем утицаја на бираче, начин њиховог гласања и то на дан одржавања избора, што је одредбом цитираног члана прописано као недозвољено...

...Ово посебно када се има у виду природа друштвених мрежа, па самим тим и Фејсбук профила. Наиме, Фејсбук је интернетска друштвена мрежа која је приступачна огромном броју грађана и има велики број корисника, те се користи у сврхе промоције, рекламирања па и позивања. С обзиром на ту непобитну чињеницу, основано се жалбом указује да је спорни текст изнесен на приватном профилу Д.С. намијењен широј јавности, *in concreto*, бирачима са циљем утицаја на бираче и начин њиховог гласања. Ово поготово из разлога што је објављен на сам дан одржавања избора, 07.10.2018. године, које пона-

⁴² Члан 7.4. став (1) тачка 3. и став (2) Изборног закона Босне и Херцеговине

шање у смислу одредбе члана 7.4. став 1 тачка 3. Изборног закона БиХ није дозвољено политичким странкама, коалицијама, листама независних кандидата и независним кандидатима и кандидатима на листама припадника националних мањина...⁴³

XXXXX

- „...Наиме, правилно је тумачење Централне изборне комисије, које прихвата и ово вијеће, а које указује да је одредба члана 7.4 Изборног закона БиХ формулисана генерално те да у том смислу не прави разлику међу бирачима и не дијели их на оне који су симпатизери или чланови одређене политичке опције и на оне који то нису, па слање СМС порука бирачима, независно од њиховог статуса у странци, у периоду када је то забрањено, представља кршење одредбе члана 7.4 Изборног закона и правила понашања постављених истом...

...Надаље, вијеће не може прихватити као основан ни жалбени навод којим се истиче да се ради о дозвољеном виду комуникације политичког субјекта са његовим чланством, с обзиром на то да је управо слање СМС порука дефинисано као један од забрањених облика комуникације са бирачким тијелом у периоду од 24 сата прије отварања бирачких мјеста па до њиховог затварања....⁴⁴

XXXXX

- „...И по схватању апелационог вијећа, изјава дата новинарима која је објављена на интернет порталу www.klix.ba, иако је објављена у периоду изборне „тишине“ током изборног дана, не представља политичку активност, ни утицај на бираче да гласају за наведеног политичког субјекта и његовог кандидата, него је то само лични став о тренутној политичкој ситуацији и његова субјективна очекивања за рјешавање проблема у будућности...“⁴⁵

Треба нагласити да су током изборне кампање медији у Босни и Херцеговини дужни да праведно, професионално и стручно прате изборне активности уз досљедно поштовање новинарског кодекса, те општеприхваћених демократских принципа и правила, посебно основног принципа слободе изражавања.⁴⁶

Изборни закон Босне и Херцеговине прописује и период изборне тишине. У току 24 сата прије отварања бирачких мјеста на територији Босне и Херцеговине није дозвољено никакво медијско извјештавање о било каквој активности која се односи на политичку и изборну кампању. Период изборне тишине траје до затварања бирачких мјеста.⁴⁷

⁴³ Из образложења Рјешења Апелационог одјела Суда БиХ број: С1 3 Иж 030831 18 Иж од 29.10.2018. године

⁴⁴ Из образложења Рјешења Апелационог одјела Суда БиХ број: С1 3 Иж 030829 18 Иж од 29.10.2018. године

⁴⁵ Рјешење Апелационог одјела Суда БиХ број: С1 3 Иж 030880 18 Иж од 30.10.2018. године

⁴⁶ Члан 16.1 Изборног закона Босне и Херцеговине

⁴⁷ Члан 16.11 Изборног закона Босне и Херцеговине

Забрањено је и вођење плаћене изборне кампање путем електронских и принтаних медија, или било којег облика плаћеног јавног оглашавања, осим одржавања интерних скупова органа и статутарних тијела политичких субјеката, у периоду од дана расписивања избора до дана службеног почетка изборне кампање. Забрањено је вођење изборне кампање путем електронских и принтаних медија која је стереотипног и увредљивог садржаја у односу на мушкарце и/или жене или која подстиче стереотипно и увредљиво понашање на основу пола или понижавајући однос према припадницима различитих полова.⁴⁸

Међутим, у пракси су врло честа кршења ових правила. Тако је Централна изборна комисија БиХ је изрекла више санкција због кршења ових одредаба Изборног закона БиХ.

У наставку ћемо изнијети неколико судијских случајева који су карактеристични по (зло)употреби социјалних медија, односно интернет комуникације у изборне сврхе.

Изборни закон БиХ врло је прецизан по питању кажњавања због кориштења језика који би некога могао навести или подстаћи на насиље или ширење мржње.

Централна изборна комисија БиХ има овлаштења да изрекне следеће санкције:

1. новчану казну која не прелази износ од 10.000 конвертибилних марака;
2. уклањање имена кандидата са кандидатске листе ако се утврди да је кандидат лично одговоран за повреду;
3. поништење овјере политичке странке, коалиције, листе независних кандидата или независног кандидата

Чланом 7.3 Изборног закона БиХ је прописано да кандидатима и присталицама политичких странака, листа независних кандидата, листа припадника националних мањина и коалиција, као и независним кандидатима и њиховим присталицама, те запосленима или на други начин ангажованим у изборној администрацији није дозвољено, поред осталог, ни користити се језиком који би некога могао навести или подстаћи на насиље или ширење мржње, или објављивати или употребљавати слике, симболе, аудио и видео записе, СМС поруке, интернет комуникације или друге материјале који могу тако дјеловати. Наведена норма се односи на период изборне кампање која почиње 30 дана прије дана избора.

Централна изборна комисија БиХ на својим сједницама доноси закључке о покретању поступка по пријави или службеној дужности, а наконведеног поступка одлучује да ли је прекршен закон.

Из праксе Централне изборне комисије БиХ у примјени напријед описаних овлаштења наводимо неколико примјера, и то:

⁴⁸ Члан 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине

2004. година

Изборно вијеће за приговоре и жалбе поништило кандидатуру Љ.К. (СДС) за градоначелника Бања Луке и изречла му новчану казну 10.000 КМ, Суд БиХ потврдио одлуку.

Утврђено да је Љ.К. упутио јавни позив на линч појединих новинара и медија (језик који може изазвати насиље).

2006. године

СРС Војислав Шешељ, предизборни скуп у Теслићу и новчана казна 10.000 КМ. На мегафону пуштане пјесме које могу изазвати страх. Суд БиХ потврдио одлуку ЦИК БиХ.

2008. година

В.П, кандидат Српске напредне странке за одборника у Скупштини општине Босанска Градишка/Градишка. Поништена кандидатура за В.П и њему изречена казна од 10.000 КМ. Суд БиХ потврдио одлуку. На РТВ ВИКОМ, станици чији је власник, пуштао спотове који могу изазвати мржњу.

2010. година

Централна изборна комисија БиХ је на 58. сједници донијела одлуку којом је утврђено следеће:

(1) Политичка странка БОСС-Босанска странка –Мирнес Ајановић, одговорна је што је А.М, кандидат ове политичке странке за Представнички дом Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, дана 15.09.2010 године, гостујући у дебатној емисији „Одговорите људима“ Федералне телевизије, користио језик који би некога могао навести или подстаћи на насиље или ширење мржње (поредио Б.Б са Р.К), чиме је прекршио правила понашања у изборној кампањи из члана 7.3 став (1) тачка 7) Изборног закона БиХ. Због тога јој се, на основу одредбе члана 6.7 тачке 1. и примјеном члана 19.9 став (1) тачка ј) истог закона, изриче:

- новчана казна у износу од 7.000,00 КМ

(2) А.М, кандидат политичке странке БОСС - Босанска странка - Мирнес Ајановић за Представнички дом Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, одговоран је што је 15.09.2010 године, гостујући у дебатној емисији „Одговорите људима“ Федералне телевизије, користио језик који би некога могао навести или подстаћи на насиље или ширење мржње чиме је прекршио правила понашања у изборној кампањи из члана 7.3 став (1) тачка 7) Изборног закона БиХ. Због тога му се, на основу одредбе члана 6.7 тачке 1. и примјеном члана 19.9 став (4) истог закона, изриче:

- новчана казна у износу од 3.000,00 КМ

Суд БиХ потврдио одлуку.

2012. година

- Према пријави достављеној од агенције «СЕНС» и фотографији достављеној уз пријаву на којој је П.Б. одјевен у војничку униформу са текстом «Постројба посебне намјене ГАВРАНИ» и слика црног гаврана и грб шаховница у средини амблема, те је у лијевом углу исписан текст «Уз Бротњо и у рату и у миру». ЦИК БиХ је исту оцијенила као иницијативу и покренула поступак за утврђивање одговорности. Одлука са 61.сједнице ЦИК од 02.10.2012.г. којом се ХКДУ изриче новчана санкција од 3.000,00 КМ, а П.Б. 1.000,00 КМ

В.П. се на централном митингу обраћао таквим језиком који би некога могао навести на насиље, ширење мржње. Позивао је истомишљенике да ако њихов кандидат за начелника не прође на изборима, силом 8.октобра уклоне изабраног начелника. Одлука са 60.сједнице ЦИК БиХ од 30.09.2012.г. којом се СРС др. Војислав Шешељ изриче казна у износу од 10.000,00 КМ, а име В.П. се уклања са листе и изриче му се казна у износу од 5.000,00 КМ.

2014. година

- Централна изборна комисија БиХ је на сједници одржаној 5. октобра 2014. године донијела одлуку којом се утврђује да су Д.Т, кандидат Социјалистичке партије на Општим изборима 2014. године за Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ, изборна јединица 3Б и Социјалистичка партија, одговорни за повреду одредбе из члана 7.3 став (1) тачка 7) Изборног закона БиХ.

Изречена је санкција којом се име Д.Т. уклања са кандидатске листе Социјалистичке партије на Општим изборима 2014. године за Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ, изборна јединица 3Б, и изриче му се новчана казна у износу од 1.000 КМ. Истовремено, Социјалистичкој партији је изречена новчана казна у износу од 5.000 КМ. Суд БиХ је потврдио одлуку ЦИК БиХ.

- Централна изборна комисија БиХ је на сједници одржаној 08.10.2014. године донијела одлуку којом се утврђује да су С.В, кандидат Партије демократског прогреса на Општим изборима 2014. године за Народну скупштину Републике Српске, изборна јединица 9 и Партија демократског прогреса, одговорни за повреду одредбе из члана 7.3 став (1) тачка 7) Изборног закона БиХ, те им се изриче санкција:

а) Уклања се име С.В. са кандидатске листе Партије демократског прогреса на Општим изборима 2014. године за Народну скупштину Републике Српске, изборна јединица 9, и изриче му се новчана казна у износу од 3.000 КМ.

б) Партији демократског прогреса, новчана казна у износу од 6.000 КМ.

Суд БиХ уважио жалбу у дијелу уклањања кандидата С.В. са листе, тако да су остале новчане казне кандидату и странци.

2016. година

- ЦИК БиХ је изрекао новчану казну «БПС СЕФЕР ХАЛИЛОВИЋ» у износу од 5.000,00 КМ. С.Х, предсједник странке на предизборном скупу у општини Нови Град Сарајево 26.09.2016.г. користио језик мржње. Суд БиХ Рјешење бр: С1 3 024037 16 иж од 07.02.2017.г. Жалба се дјелимично уважава, Одлука ЦИК БиХ преиначава у погледу висине казне умјесто 5.000,00 КМ изриче се 1.000,00 КМ.

- Поступајући по службеној дужности ЦИК БиХ је изрекао новчану казну политичкој странци «Уједињена Српска» у износу од 3.000,00 КМ. С.Н, предсједник странке, гостујући у емисији «Контекст» на ТВ Алцазира заједно са М.С, послаником СДП БиХ користио се језиком мржње.

- Поступајући по службеној дужности ЦИК БиХ је изрекао новчану казну «Српској напредној странци» у износу од 6.000,00 КМ. Дана 29.09.2016.г. у Братунцу на предизборном скупу Српске напредне странке као гост се обратио В.П. и на непримјерен начин вријеђао гђу А.П.

2018. година

- Одлука са 54.сједнице ЦИК БиХ од 25.09.2018.г. којом се утврђује да је политички субјект ДФ-ГС Жељко Комшић:БиХ ПОБЈЕЂУЈЕ одговоран што је А.Ц., кандидат овог политичког субјекта, користио језик који би некога могао навести на насиље или ширење мржње и изриче се новчана казна у износу од 1.000,00 КМ ДФ-ГС Жељко Комшић:БиХ ПОБЈЕЂУЈЕ и 3.000,00 КМ А.Ц.

Рјешење Суда БиХ бр: С1 3 Иж 030580 18 Иж од 02.10.2018.г којом се жалба одбија као неоснована.

- Одлука са 54.сједнице ЦИК БИХ од 25.09.2018.г којом се утврђује да је Савез за побједу одговоран што је В.Г, кандидат овог политичког субјекта користио језик који би некога могао навести на насиље или ширење мржње и изриче се новчана казна у износу од 5.000,00 КМ Савезу за побједу и 3.000,00 КМ В.Г.

Рјешење Суда БиХ бр: С1 3 Иж 030576 18 Иж од 03.10.2018.г којом се жалба В.Г. дјелимично уважава, Одлука ЦИК БиХ преиначава у дијелу висине новчане казне умјесто 5.000,00 КМ изриче се 3.000,00 КМ; Рјешење Суда БиХ бр: С1 3 Иж 030579 18 Иж од 02.10.2018.г. којом се жалба Савеза за побједу дјелимично уважава, Одлука ЦИК БиХ преиначава у дијелу висине новчане казне умјесто 7.000,00 КМ изриче се 5.000,00 КМ;

- Одлука са 60.сједнице ЦИК БиХ од 04.10.2018.г којом се утврђује да је М.Д. на скупу у Билећи користио језик који би некога могао навести на насиље или ширење мржње и изриче се новчана казна политичком субјекту СНСД-у у износу од 7.000,00 КМ и 5.000,00 КМ М.Д.

Није било жалбе, а према изводу с трезора М.Д. уплатио 5.000,00 КМ 05.10.2018.г, а СНСД 7.000,00 КМ 09.10.2018.г.

- Одлука са 65.сједнице ЦИК БиХ од 11.10.2018.г којом се утврђује да је СДС Листа одговорна што је Д.М, кандидат овог политичког субјекта користио језик који би некога могао навести на насиље или ширење мржње и изриче се новчана казна у износу од 2.000,00 КМ СДС Листи и 2.000,00 КМ Д.М.

Рјешење Суда БиХ бр: С1 з Иж 030738 18 Иж од 16.10.2018.г. којом се жалба СДС Листе дјелимично уважава, Одлука ЦИК БИХ преиначава у дијелу висине новчане казне умјесто 4.000,00 КМ изриче се 2.000,00 КМ;

Рјешење Суда БиХ бр: С1 з Иж 030736 18 Иж од 16.10.2018.г којом се жалба Д.М. одбија као неоснована.

- Одлука са 70.сједнице ЦИК БИХ од 22.10.2018.г. којом се утврђује да је СДА одговорна што Б.И. на предизборном скупу користио језик који би некога могао навести на насиље или ширење мржње и изриче се новчана казна у износу од 5.000,00 КМ СДА БиХ.

Рјешењем Суда БиХ новчана казна преиначена на износ од 3000,00 КМ.

- Одлука са 70.сједнице ЦИК БиХ од 22.10.2018.г. којом се утврђује да је ДФ-Грађански савез Жељко Комшић одговорна што је на предизборном скупу дозволио истицање плаката који би некога могао навести на насиље или ширење мржње и изриче се новчана казна у износу од 7.000,00 КМ ДФ-ГС Жељко Комшић

Рјешењем Суда БиХ новчана казна преиначена на износ од 5000,00 КМ.

8.2 (Зло)употреба социјалних мрежа у БиХ – пракса Суда БиХ

Случај 1- Независни кандидат (М.Х)

На основу члана 6.6 став (1), тачка 1. а у вези члана 16.14 став (3) и члана 7.2 став (2) Изборног закона Босне и Херцеговине („Службени гласник БИХ“, бр. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4,04, 20.04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08 и 32/10), у поступку покренутом по службеној дужности ради утврђивања кршења одредбе члана 16.14 став (3) и члана 7.2 став (2) Изборног закона БИХ од стране М.Х., _____ Зеница, Независног кандидата за начелника општине Зенице, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је на 57. сједници одржаној дана 21.09.2012 године д о н и ј е л а

ОДЛУКУ

Утврђује се да је М.Х, Независни кандидат за начелника општине Зенице одговоран што је излагањем слика и видео клипова порнографског садржаја у изборној

кампањи поступио супротно одредбама члана 16.14. став (3) и члана 7.2 став (2) Изборног закона БиХ, те му се на основу члана 6.7 тачка 3. Изборног закона Босне и Херцеговине:

Забрањује излагање слика и видео клипова порнографског садржаја у изборној кампањи и налаже њихово уклањање са веб странице www.grazdenica.info, одмах, а најкасније три сата од пријема одлуке, и

Поништава овјера за учествовање на Локалним изборима 2012.

Образложење

Одлучујући по службеној дужности, Централна изборна комисија БиХ је увидом у веб страницу www.grazdenica.info утврдила да се на истој налазе слике и видео клипови за одрасле, изразито порнографског садржаја. Провјером је утврђено да је М.Х. власник поменуте веб странице на којој се, између осталог, налазе слике и видео клипови за одрасле.

Након извршеног увида у слике и видео клипове за одрасле са веб странице М.Х. независног кандидата за начелника Зенице Централна изборна комисија БиХ је у складу са чланом 6.2 став (2) Изборног закона БИХ актом број 05-1-07-5-1040/120д 19.09.2012. године, покренула поступак по службеној дужности у складу са чланом 126. Закона о управном поступку („Службени гласник БиХ“, бр. 29/02, 12/04, 88/07 и 93/09), који између осталог, прописује да се прије доношења рјешења имају утврдити чињенице и околности које су значајне за рјешења и странкама омогућити да остваре и заштите своја права и правне интересе, затражила од М.Х. да се у року од 24 сата од пријема акта, изјасни о сликама и видео клиповима за одрасле са своје веб странице у контексту одредбе члана 7.2 став (2) Изборног закона БиХ.

М.Х. у свом изјашњењу наводи да је уобичајна пракса да се порно филмови приказују у биоскопима, могу се купити у дућанима или изнајмити у видеотекама и да је према позитивним законским прописима у Босни и Херцеговини та врста филмова, само један жанр. Даље наводи, да Централна изборна комисија БиХ констатује да „садржајем за одрасле“ на његовој веб презентацији није повријеђен ниједан законски пропис у Босни и Херцеговини, нити је тај садржај увредљив за припаднике било ког пола.

Одредбом члана 7.2 става (2) Изборног закона БиХ (друга реченица) је прописано да ће Централна изборна комисија БиХ забранити истицање, штампање и растурање огласа, плаката, постера и других материјала који се користе у сврху изборне кампање политичких странака, коалиција, листа независних кандидата или независних кандидата, на којима се жене или мушкарци представљају на стереотипан и увредљив или понижавајући начин и наложити политичкој странци, коалицији, листи независних кандидата или независном кандидату да постављене материјале уклони.

Централна изборна комисија БиХ је анализирао слике и видео клипове за одрасле са веб странице М.Х. и утврдила да је садржај истих порнографског садржаја, увредљивог и понижавајућег карактера у периоду изборне кампање. Одредбом члана 1.1а тачка 6) Изборног закона БиХ прописано је да изборна кампања подразумијева радње и поступке у периоду утврђеном Изборним законом БиХ у којем политички субјект на законом утврђен начин упознаје бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе.

Одредбама Поглавља 7. Изборног закона БиХ су прописана правила понашања политичких субјеката у изборној кампањи на основу којих је политичким субјектима дозвољено да стекну подршку бирача, упознају бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе.

Излагање слика и видео клипова порнографског сдржаја које је учинио М.Х. и у потпуности признао, је према схватању Централне изборне комисије БиХ увредљивог и понижавајућег карактера у периоду изборне кампање и није радња утврђена Изборним законом БиХ којом политички субјект упознаје бираче и јавност са својим програмом за предстојеће изборе. Ови садржаји немају рационалан разлог за кориштење у изборној кампањи.

Незаконито поступање М.Х. се односи на чињеницу да је излагањем слика и видео клипова порнографског садржаја на својој веб страници у периоду изборне кампање, поступао супротно одредби члана 16.14 став (3) и члана 7.2 став (2) Изборног закона БиХ, односно да није поступао у складу са правилима понашања политичких субјеката у изборној кампањи утврђеним у поглављу 7. Изборног закона БиХ.

Одлучујући о санкцији, Централна изборна комисија БиХ је цијенила све околности, није утврдила олакшавајуће околности, и као отежавајуће околности оцијенила чињеницу да је М.Х. излагањем слика и видео клипова порнографског садржаја у изборној кампањи, изабрао изузетно непримјеран и вулгуран начин за стицање подршке бирача, а исти садржај учинио доступан свима па и малољетним лицима.

Случај 1- Одлука Суда БиХ-Независни кандидат (М.Х)

Суд Босне и Херцеговине донио је рјешење којим се одбија жалба у случају кориштења друштвених мрежа.

Наиме, одлуком Централне изборне комисије Босне и Херцеговине број: 05-1-07-5-1040/12 од 21.09.2012. године, утврђено је да је М.Х. независни кандидат за начелника Општине Зеница, оговоран што је излагањем слика и видео клипова порнографског садржаја у изборној кампањи поступио супротно одредбама члана 16.14 став (3) и члана 7.2 став (2) Изборног закона БиХ, те му је на основу члана 6.7 тачка 3. Изборног закона Босне и Херцеговине:

Забрањено излагање слика и видео клипова порнографског садржаја у изборној кампањи и наложено њихово уклањање са веб странице www.grazdenica.info, одмах, а најкасније три сата од пријема одлуке, и

Поништена овјера за учествовање на Локалним изборима 2012.

Жалилац је благовремено уложио жалбу на наведену одлуку у којој наводи да се електронски медиј www.grazdenica.info налази у Савезној Републици Њемачкој, те је на њему постојао линк „за одрасле“ који је посјетиоце водио на рекламне трејлере законитих веб сајтова којима се врши промоција законитих производа тих компанија. Даље, наводи да су неистинити наводи Централне изборне комисије Босне и Херцеговине да је спорни садржај био доступан малолетним лицима јер је исти био заштићен у складу са законским прописима. Такође, наводи да се у образложењу спорне одлуке нигдје не види да је Централне изборна комисија утврдила да је он водио изборну кампању супротно одредбама члана 16.14. став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине на било који други начин осим тврдње да је власник електронског медија у Савезној Републици Њемачкој на којем су се налазили линкови путем којих се може приступити садржају „за одрасле“. Сматра да је погрешан закључак Централне изборне комисије да је дошло до повреде члана 16.14. став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине и предлаже да Апелационо одјељење Суда Босне и Херцеговине поништи тачку б) спорне одлуке.

Апелационо управно вијеће Суда Босне и Херцеговине оцјењује да је правилан и законит наведени закључак Централне изборне комисије Босне и Херцеговине јер је Централна изборна комисија на правилно утврђено чињенично стање правилно примјенила материјално право, тачније одредбу члана 16.14 став (3), члана 7.2 став (2) и члана 1.1а тачка 6. Изборног закона Босне и Херцеговине („Службени гласник БИХ“, број: 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08 и 32/10). Одредбом члана 16.14 став (3) наведеног закона је прописано да је забрањено вођење изборне кампање путем електронских и принтаних медија која је стереотипног и увредљивог садржаја у односу на мушкарце и/или жене или која подстиче стереотипно и увредиљиво понашање на основу пола или понижавајући однос према припадницима различитих полова.

И по схватању вијећа Апелационог одјељења овог Суда, излагање слика и видео клипова порнографског садржаја у периоду изборне кампање уз изговарања наведене поруке бирачима, није радња нити поступак којом политички субјект на законом утврђен начин упознаје бираче у јавности са својим програмом за предстојеће изборе, те је поступање жалиоца у периоду изборне кампање било у супротности са одредбама члана 16.14 став (3), члана 7.2 став (2) и члана 1.1а тачка 6. Изборног закона Босне и Херцеговине, за које повреде је правилном примјеном члана 6.7 тачка 2. Изборног закона Босне и Херцеговине, могло бити затражено уклањање имена кандидата са кандидатске листе. Истина, оспореном одлуком је примјеном члана 6.7 тачка (3) Изборног закона, поништена овјера жалиоца као независног кандидата, за учешће

на Локалним изборима 2012. године, али су посљедице по жалиоца исте - онемогућавање жалиоцу да учествује на Локалним изборима 2012. године као независном кандидату за начелника Зенице. По схватању суда, поништење овјере политичког субјекта, може се изрећи само у случају када се у поступку утврди да је одређени политички субјекат незаконито регистрован, што овдје није случај. Смисао одредбе члана 16.14 став (3) Изборног закона је да се забрањује свако непримјерено вођење изборне кампање путем електронских и принтаних медија, а посебно оно које може бити увредљиво или понижавајуће према припадницима различитих полова.

Такође, по схватању апелационог вијећа, а супротно наводима жалиоца, ирелевантно је власништво на веб страницама на којој су се налазиле слике и видео клипови „за одрасле“ изразито порнографског садржаја, јер је, у смислу одредбе члана 16.14 став (3) Изборног закона, само релевантно ко преко електронских и принтаних медија води непримјерену кампању, односно кампању на начин супротан закону, као што је то у конкретном случају. Вођење кампање подразумијева радње и поступке којима политички субјекти на законом дозвољени начин упознају бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе.

Осим тога, излагањем слика и видео клипова порнографског садржаја путем наведене веб странице, жалилац је омогућио свакој особи и малолетној и пунољетној да прегледа наведене слике и видео клипове, јер је наведена веб страница постављена тако да свако, па и малолетна особа, може кликом извршити увид у наведене порнографске садржаје, јер не постоје механизми који би могли спријечити малолетна лица да то учине.

Случај 2 – Приговор Савез независних социјалдемократата-СНСД

На основу члана 6.6 став (1) Изборног закона Босне и Херцеговине („Службени гласник БИХ“, бр. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20.04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08 и 32/10, 18/13, 7/14 и 31/16) одлучујући по приговору политичког субјекта Савеза независних социјалдемократата-СНСД у поступку утврђивања кршења одредби члана 7.4 став (1) тачка 3) Изборног закона Босне и Херцеговине од стране Д.С, кандидата политичког субјекта Партије демократског прогреса за Народну скупштину РС, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је на 69. сједници одржаној 18.10.2018. године д о н и ј е л а

ОДЛУКУ

Приговори политичког субјекта Савез независних социјалдемократата-СНСД се одбијају као неосновани.

Образложење

Централној изборној комисији Босне и Херцеговине су дана 07.10.2018. године у 09.42h и дана 07.10.2018. године у 11.57h, путем факс апарата, достављени приговори политичког субјекта Савез независних социјалдемократа-СНСД који се односе на кршење одредбе члана 7.4 став (1) тачка 3) Изборног закона БиХ од стране Д.С, кандидата политичког субјекта Партије демократског прогреса за Народну скупштину.

Подносилац приговора у приговору наводи да је Д.С, кандидат политичког субјекта Партије демократског прогреса за посланика у Народној скупштини РС дана 07.10.2018. године, на свом Фејсбук профилу објавио фотографије са порукама које су усмјерене ка циљу утицаја на бираче, те по наводима подносиоца приговора представљају промоцију његовог досадашњег политичког рада, као и промовисање политичког субјекта Партије демократског прогреса и њених кандидата на листи.

Централна изборна комисија БиХ је, у складу са чланом 6.3 став (2) Изборног закона БиХ горе наведене приговоре, доставила на изјашњење политичком субјекту Партији демократског прогреса, као и Д.С кандидату политичког субјекта Партије демократског прогреса за Народну скупштину РС.

Политички субјект Партија демократског прогреса у свом изјашњењу од 16.10.2018. године на приговор наводи да политички субјект Партија демократског прогреса, те њезин кандидат Д.С. у цјелости одбацује наводе из приговора, те да је профил кандидата наведеног политичког субјекта Д.С. његов лични профил на друштвеној мрежи, те да се исти на било који начин не може подвести под појам „јавне политичке активности“. Даље наводи да кандидат Д.С. ни на који начин није вршио нити је учествовао у било којој политичкој активности, те да објаве које је поставио на свом личном Фејсбук профилу су заправо искључиво позив његовим пријатељима да изађу на изборе, као и да исте не представљају сугестију његовим пријатељима за кога да гласају. Даље наводи да кандидат Д.С. ни на који начин није повриједио забрану одредбе члана 7.4. став (1) тачка 3) Изборног закона БиХ, јер ни на који начин није учествовао у било којој јавној активности, нити је утицао на бираче, него је искључиво на свом личном Фејсбук профилу позвао своје пријатеље да изађу и гласају. Из свега напријед наведеног, политички субјект Партија демократског прогреса предлаже да се приговор политичког субјекта Савез независних социјалдемократа-СНСД одбије као неоснован.

Д.С, кандидат политичког субјекта Партије демократског прогреса за Народну скупштину РС, у свом изјашњењу од 16.10.2018. године наводи да у цјелости одбацује наводе из приговора као и да је његов Фејсбук профил на коме су објављене спорне фотографије са порукама његов лични профил те да се исти на било који начин не могу подвести под појам „јавне политичке активности“. Даље наводи да дана 7.10.2018. године није вршио нити учествовао на било који начин у било којој јавној активности, те да су спорне објаве биле искључиво позив његовим пријатељима да

изађу на изборе, али не и сугестију за кога да гласају.

С обзиром да је утврђено да се наведени приговори темељ на истом чињеничном стању, као и на истом правном основу, а да је Централна изборна комисија Босне и Херцеговине стварно надлежна у погледу рјешевања наведених приговора, донијела је закључак број: 01-1-07-5-1033-8/18 од 18.10.2018. године, о вођењу једног поступка.

Одредбом члана 7.4 став (1) тачка 3. Изборног закона БиХ је прописано да у периоду који почиње 24 сата прије отварања бирачких мјеста и траје до њиховог затварања, политичким странкама, коалицијама, листама независних кандидата и независним кандидатима и кандидатима на листама припадника националних мањина забрањено је учешће у јавним политичким активностима што укључује, али се не ограничава само на следеће: кориштење домаћих и међународних средстава комуникације с циљем утицаја на бираче.

Цијенећи постојеће доказе у спису предмета (фотографије са порукама Фејсбук профила корисника Д.С) Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је оцијенила да фотографије са порукама како у цјелини, тако и у појединим њеним дијеловима, не представљају поруку, сугестију или позив бирачима да гласају за политичког субјекта Партије демократског прогреса или за Д.С кандидата за посланика у Народној скупштини РС, односно да фотографија са порукама не представљају кршење одредбе члана 7.4 став (1) тачка 3) Изборног закона БиХ

Случај 2 - Одлука Суда БиХ - Приговор Савез независних социјалдемократ-СНСД

Суд Босне и Херцеговине у Сарајеву, у вијећу Апелационог одјељења састављеном од судије Срете Црњака, као предсједника вијећа, Динке Бешлагић-Човрк и Весне Трифуновић, као чланова вијећа, одлучујући о жалби Савеза независних социјалдемократ - СНСД са сједиштем у Бањој Луци, ул. Петра Кочића број 5, изјављеној против одлуке Централне комисије Босне и Херцеговине, број: 05-1-07-5-1033-9/18 од 18.10.2018. године, донио је

Р Ј Е Ш Е Њ Е

Жалба се усваја, па се Одлука Централне изборне комисије Босне и Херцеговине, број 05-1-07-5-1033-9/18 од 18.10.2018. године, поништава и предмет враћа Централној изборној комисији на поновни поступак и доношење одлуке.

Образложење

Одлуком Централне изборне комисије Босне и Херцеговине, број и датум наведени у уводу, приговори, изјављени 07.10.2018. године, од стране Савеза независних социјалдемократ – СНСД су одбијени као неосновани.

Претходно, закључком од 18.10.2018. године, Централна изборна комисија БиХ је, примјеном одбредбе члана 118. ЗУП БИХ, донијела одлуку којом је извршено спајање два приговора политичког субјекта Савеза независних социјалдемократа од 07.10.2018. године, те је у ставу 2. одлучено да ће се, по основу изјављених приговора, водити јединствени поступак.

Наиме, СНСД је у складу са поглављем 6 Изборног закона БиХ поднио приговор ЦИК-у БиХ против политичке странке ПДП-Младен Иванић због кршења члана 7.4 став (1) тачка 3. Изборног закона БИХ од стране Д.С.

ЦИК БИХ је жалбеним рјешњем одбила приговоре СНСД-а (оба изјављена 7.10.2018. године) оцијенивши фотографије са порукама објављеним на Фејсбук профилу кандидата политичког субјекта Партије демократског прогреса- Д.С. таквим да у цијелини, а нити у појединим дијеловима, не представљају поруку, сугестију или позив бирачима да гласају за наведени политички субјект или за самог кандидата за посланика у НС РС, образлажући да тиме није прекршена одредба члана 7.4 став (1) тачка 3. Изборног закона БиХ.

Жалилац овакву одлуку Централне изборне комисије БиХ побија због погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и повреде одредби Изборног закона. Истиче да ЦИК БИХ доношењем оспорене одлуке није правилно утврдио чињенично стање, с обзиром да је Д.С. 07.10.2018. године на свом Фејсбук профилу објавио текст са фотографијама, са циљем утицаја на бираче као и да објављени текст представља поруку, сугестију или позив бирачима како да гласају. Текст: „гласао сам за Вукоту, Иванића и своје кандидате са листе ПДП-а, број 5 мисли на вас“ представља кршење одредбе члана 7.4 став 1. тачка 3 Изборног закона БиХ. Имајући у виду одбредбу цитираног члана која децидно прописује забрањено понашање политичких субјеката и њихових кандидата 24 сата прије отварања бирачких мјеста па до њиховог затварања представља се питање на који начин и које доказе ЦИК БИХ цијенила приликом доношења жалбене одлуке. Објављени текст несумљиво представља индиректан позив да се гласа за Вукоту, Иванића и кандидате на листи ПДП-а. Коначно, ако имамо у виду да је политичка активност редовна рад и изборна кампања јасно је да објаве Д.С. на личном Фејсбук профилу представљају кршење одредбе члана 7.4 став 1. тачка 3. Изборног закона БиХ. Ово посебно из разлога јер Изборни закон јасно прописује радње које представљају изборну кампању, као и период за њихово предузимање. Предлаже да Суд БИХ усвоји жалбу, поништи Одлуку ЦИК-а БиХ и предмет врати на поновно одлучивање.

Дат је одговор на жалбу са приједлогом да се жалба одбије као неоснована. Ово, из разлога што ЦИК БИХ ни на који начин није утврдила да спорне фотографије са порукама представљају кршење Изборног закона, већ позив бирачима да искористе своје демократско право и изађу на изборе у што већем броју.

Испитујући побијану одлуку у оквиру жалбених навода вијеће Апелационог одјељења Суда Босне и Херцеговине је закључило да је жалба основана.

Неправилна је и незаконита одлука Централне изборне комисије Босне и Херцеговине којој је одбијен приговор СНСД-а који се односи на кршење одредбе члана 7.4 став (1) тачка 3. Изборног закона БиХ.

Одредбом члана 7.4 став (1) тачка 3. Изборног закона БиХ, између осталог, прописано је да у периоду који почиње 24 сата прије отварање бирачких мјеста и траје до њиховог затварања, политичким странкама, коалицијама, листама независних кандидата и независним кандидатима и кандидатима на листама припадника националним мањина забрањено је (...) 3. кориштење домаћих и међународних средстава комуникација с циљем утицаја на бираче; Ставом 2 прописано је да се под средствима комуникације из тачке 3) става (1) овог члана подразумијевају средства којима се може испоручити звучни, видео или текстуални програм, штампане медије, интернет, СМС поруке или видео-поруке испоручене путем мобилних телефона итд.

Из образложења одлуке ЦИК-а БиХ произилази да ЦИК, цијенећи објављене фотографије са порукама, како у цјелини, тако и у појединим дијеловима, није пронашла садржај који би представљао позив, сугестију или поруку бирачима како да гласају, односно да је објављеним текстом покушано вршење утицаја на бираче.

Супротно таквом утврђењем ЦИК-а БиХ, ово вијеће је закључило да из садржаја објављеног текста произилази да је исти у директној колизији са чланом 7.4 став (1) тачка 3. Изборног закона БиХ.

Прије свега, за ово вијеће је неспорно да је текст са фотографијом објављен управо са циљем утицаја на бираче, начин њиховог гласања и то на дан одржавања избора, што је одредбом цитираног члана прописано као недозвољено.

Ово посебно када се има у виду природа друштвених мрежа, па самим тим и Фејсбук профила. Наиме, Фејсбук је интернетска друштвена мрежа која је приступачна огромном броју грађана и има велики број корисника, те се користи у сврху промоције, рекламирања па и позивања. С обзиром на ту непобитну чињеницу, основано се жалбом указује да је спорни текст изнесен на приватном Фејсбук профилу Д.С. намијењен широј јавности, *in concreto*, бирачима са циљем утицаја на бираче и начин њиховог гласања. Ово поготово из разлога што је објављен на сам дан одржавања избора, 07.10.2018. године, које понашање у смислу одредбе члана 7.4 став 1 тачка 3 Изборног закона БиХ није дозвољено политичким странкама, коалицијама, листама независних кандидата и независним кандидатима и кандидатима на листама припадника националних мањина.

С обзиром на наведено, вијеће закључује, да оцјена ЦИК БиХ у вези објављених фотографија са порукама кандидата политичког субјекта Партије демократског про-

греса није у складу са цитираном одредбом Изборног закона БиХ, па самим тиме није правилно примјењена наведена одредба.

У поновљеном поступку, ЦИК-а БиХ дужна је поновном анализом текста правилно утврдити да ли је дошло до повреде одредбе члана 7.4 Изборног закона БиХ, након чега ће посебно водећи рачуна о указаним примједбама, донијети правилну и закониту одлуку.

С обзиром на наведено, по оцјени овог вијећа, побијана одлука Централне изборне комисије Босне и Херцеговине је неправилна и незаконита, а жалба основана па је исту, примјеном одредбе члана 8.1. став 1. Закона о управним споровима Босне и Херцеговине (Сл. Гласник БиХ бр. 19/02 до 74/10) ваљало усвојити, поништити Одлуку ЦИК-а БиХ и наложити отклањање неправилности којима је повријеђено изборно право.

Случај 3 А-СДА Странка демократске активности

На основу члана 6.2, члана 6.7 став (1) тачка 1) и члана 19.9 став (1) тачка т) Изборног закона Босне и Херцеговине («Службени гласник БиХ», бр. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14, 31/16 и 41/20 и члана 114, а у вези члана 115. и 116. Закона о управном поступку («Службени гласник БиХ», бр. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/3 и 53/16) и члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине, поступајући по службеној дужности, у предмету кршења Изборног закона Босне и Херцеговине од стране политичког субјекта А-СДА Странка демократске активности (код 00882), Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је на 65. сједници, одржаној 14.10.2020. године, д о н и ј е л а

О Д Л У К У

(1) Политички субјект А-СДА Странка демократске активности (код 00882), одговоран је што је С.Ш, кандидат овог политичког субјекта путем друштвених мрежа Фејсбук и Инстаграм водио плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање, па му се изриче:

- новчана казна у износу од 1.000,00 КМ (словима:једна хиљада конвертибилних марака)

(2) Новчана казна из става (1) ове одлуке уплатиће се у року од осам дана од дана правоснажности ове одлуке на рачун Министарства финансија и трезора БиХ.

Образложење

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је дана 18.09.2020. године путем поште примила од Транспаренси Интернешнал Босне и Херцеговине информацију (у даљњем тексту: поднесак) у којој се наводи да је кандидат политичког субјекта А-СДА Странка демократске активности за начелника Општине Завидовићи С.Ш. водио плаћену изборну кампању путем друштвених мрежа Фејсбук и Инстаграм, те да је на тај начин политичка странка поступила супротно одредбама члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине. Уз информацију су приложени и снимци спонзорисаних објава.

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је, имајући у виду одредбу члана 6.2 став (1) Изборног закона Босне и Херцеговине, у поступку испитивања формално правне стране поднеска утврдила да је исти допуштен, али да је поднесен од неовлашћеног лица из којих разлога је у смислу члана 6.2 став (2) и (3) Изборног закона Босне и Херцеговине предметни поднесак цијенила као иницијативу за покретање поступка и поступак водила по службеној дужности.

Поступајући по наведеној иницијативи, Централна изборна комисија БиХ је након пријема, у складу са законском процедуром, актом број: 05-1-07-5-883-2/20 од 21.09.2020. године иницијативу доставила политичком субјекту А-СДА Странка демократске активности на изјашњење, као и да се на наводе из поднеска посебно изјасни његов кандидат С.Ш. у року од 24 сата од пријема обавијести.

Политичка странка А-СДА Странка демократске активности и кандидат С.Ш нису доставили изјашњења на наведену иницијативу.

Одредбом чланом 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине је између осталог, прописано да „забрањено је вођење плаћене изборне кампање путем електронских и принтаних медија, или било којег облика плаћеног јавног оглашавања, осим одржавања интерних скупова органа и статутарних тијела политичких субјеката, у периоду од дана расписивања избора до дана службеног почетка изборне кампање“.

У члану 1.1а став (1) тачка 6) Изборног закона Босне и Херцеговине је прописано да изборна кампања подразумијева радње и поступке у периоду утврђеном овим Законом у којем политички субјект на законом утврђен начин упознаје бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе.

Одредбом члана 2. став (1) тачка а) Правилника о медијском представљању политичких субјеката у периоду од дана расписивања избора до дана одржавања избора („Службени гласник БиХ“, број 29/18) је прописано да је изборна кампања период од 30 дана прије дана одржавања избора у којем политички субјект на законом утврђен начин упознаје бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе, а тачком ф) да политичко оглашавање подразумијева емитовање и објављивање

вање огласа, јавних позива, спотова и било којег другог вида јавног оглашавања политичког субјекта и тачком г) да јавно оглашавање подразумијева оглашавање путем медија, плаката, постера, интернета, летака, покретних реклама и сваки други вид јавног оглашавања доступан бирачима и јавности.

Увидом у комплетан спис предмета и достављене скриншотове са друштвених мрежа Фејсбук и Инстаграм, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је утврдила да је политички субјект А-СДА Странка демократске активности одговоран за кршење члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине, јер је С.Ш, кандидат овог политичког субјекта, путем друштвених мрежа Фејсбук и Инстаграм водио плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање.

У конкретном случају, на спорној Фејсбук објави је наведено да је иста спонзорисана што је неспоран доказ вођења плаћене изборне кампање.

Исто тако, имајући у виду цитиране законске одредбе као и снимке наведених објава на друштвеним мрежама, произилази неспорна чињеница да је у конкретном случају вођена плаћена изборна кампања прије службеног почетка изборне кампање на начин да је С.Ш, кандидат политичког субјекта А-СДА Странка демократске активности упознавао бираче и јавност са својом кандидатуром за начелника Општине Завидовићи.

Одговорност политичког субјекта А-СДА Странка демократске активности заснива се на чињеници да је С.Ш. као кандидат предложен испред овог политичког субјекта и као такав овјерен за учествовање на Локалним изборима 2020. године за начелника Општине Завидовићи.

Код одмјеравања висине новчане казне, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је изрекла новчану казну у минималном износу у смислу члана 19.9 став (1) Изборног закона Босне и Херцеговине јер сматра да је адекватна учињеном прекршају и да ће се изреченом новчаном казном постићи сврха кажњавања.

На основу напријед изложеног и савјесне и брижљиве оцјене сваког постојећег доказа посебно, и свих доказа заједно и посебно оцјеном спорних објава С.Ш. на начин супротан изричитој законској забрани, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је на основу члана 6.7 став (1) тачка 1) и члана 19.9 став (1) тачка т) Изборног закона Босне и Херцеговине, одлучила као у диспозитиву одлуке.

Случај 3 -на одлуку ЦИК БиХ није било жалбе.

Случај 4 -Демократска Фронта (М.Л.)

На основу члана 6.2, члана 6.7 став (1) тачка 1) и члана 19.9 став (1) тачка т) Изборног закона Босне и Херцеговине («Службени гласник БиХ», бр. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14, 31/16 и 41/20) и члана 114, а у вези члана 115. и 116. Закона о управном поступку («Службени гласник БиХ», бр. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/3 и 53/16) и члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине, поступајући по службеној дужности у предмету кршења Изборног закона Босне и Херцеговине од стране политичке странке Демократска фронта (код 01698), Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је на 71. сједници, одржаној 29.10.2020. године, д о н и ј е л а

О Д Л У К У

(1) Политичка странка Демократска фронта (код 01698), одговорна је што је М.Л. кандидат ове политичке странке за Градско вијеће Града Горажда, на свом Фејсбук профилу водила плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање, па јој се изриче:

- новчана казна у износу од 1.000,00 КМ (словима:једна хиљада конвертибилних марака)

(2) Новчана казна из става (1) ове одлуке уплатиће се у року од осам дана од дана правоснажности ове одлуке на рачун Министарства финансија и трезора БиХ.

О б р а з л о ж е њ е

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је дана 05.10.2020. године путем поште примила од Транспренси Интернешнал Босне и Херцеговине информацију (у даљњем тексту: поднесак) у којој се наводи да је кандидат за Градско вијеће Града Горажда М.Л. испред политичке странке Демократска фронта водила плаћену изборну кампању путем друштвене мреже Фејсбук, те да је на тај начин ова политичка странка поступила супротно одредбама члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине. Уз информацију је приложен и снимак спонзорисане објаве.

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је, имајући у виду одредбу члана 6.2 став (1) Изборног закона Босне и Херцеговине, у поступку испитивања формално правне стране поднеска утврдила да је исти допуштен, али да је поднесен од неовлаштеног лица из којих разлога је у смислу члана 6.2 став (2) и (3) Изборног закона Босне и Херцеговине предметни поднесак цијенила као иницијативу за покретање поступка и поступак водила по службеној дужности.

Поступајући по наведеној иницијативи, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је након пријема, у складу са законском процедуром, актом број: 05-

1-07-5-1055-2/20 од 14.10.2020. године иницијативу доставила наведеној политичкој странци на изјашњење као и да се на наводе из поднеска посебно изјасни кандидат М.Л. у року од 24 сата од пријема обавијести.

У благовременом року, дана 16.10.2020. године, политичка странка Демократска Фронта је електронским путем доставила изјашњење на наведену иницијативу у којем наводе да Служба за односе с медијима и Централни изборни штаб Демократске фронте имају администрацију искључиво над Фејсбук страницом Демократске фронте Босне и Херцеговина, те на истој врши управљање и контролу над свим објавама. Надаље наводе да остале Фејсбук странице које на било који начин носе назив Демократска фронте нису под њиховом контролом.

Такође наводе да кандидаткиња М.Л. ни на који начин није Секретеријат обавијестила о плаћеном спонзорисању наведених објава на поменутој страници, али су у контакту са њом сазнали да је кандидаткиња спонзорисала објаву на 5 дана у износу од 5 америчких долара (8,25KM) те да није била упозната са забраном истог, али исто није поновила. Надаље наводе да ово треба сматрати њеним службеним изјашњењем, јер кандидаткиња није у могућности писмено се изјаснити у предвиђеном року.

Одредбом чланом 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине је између осталог, прописано да „забрањено је вођење плаћене изборне кампање путем електронских и принтаних медија, или било којег облика плаћеног јавног оглашавања, осим одржавања интерних скупова органа и статутарних тијела политичких субјеката, у периоду од дана расписивања избора до дана службеног почетка изборне кампање“.

У члану 1.1а став (1) тачка 6) Изборног закона Босне и Херцеговине је прописано да изборна кампања подразумијева радње и поступке у периоду утврђеном овим Законом у којем политички субјект на законом утврђен начин упознаје бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе.

Одредбом члана 2. став (1) тачка а) Правилника о медијском представљању политичких субјеката у периоду од дана расписивања избора до дана одржавања избора („Службени гласник БиХ“, број 29/18) је прописано да је изборна кампања период од 30 дана прије дана одржавања избора у којем политички субјект на законом утврђен начин упознаје бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе, а тачком ф) да политичко оглашавање подразумијева емитовање и објављивање огласа, јавних позива, спотова и било којег другог вида јавног оглашавања политичког субјекта и тачком г) да јавно оглашавање подразумијева оглашавање путем медија, плаката, постера, интернета, летака, покретних реклама и сваки други вид јавног оглашавања доступан бирачима и јавности.

Увидом у комплетан спис предмета и достављени скриншот са друштвене мреже Фејсбук, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је утврдила да је поли-

тичка странка Демократска фронта одговорна за кршење члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине, јер је М.Л. кандидат ове политичке странке, на свом Фејсбук профилу водила плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање.

У конкретном случају, на спорној Фејсбук објави је наведено да је иста спонзорисана што је неспоран доказ вођења плаћене изборне кампање.

Исто тако, имајући у виду цитиране законске одредбе као и текст из наведене објаве у којој се између осталог спомиње кандидатура М.Л. за вијећника града Горажда, произилази неспорна чињеница да је у конкретном случају вођена плаћена изборна кампања на начин да је М.Л. кандидат испред политичке странке Демократска фронта, упознавала бираче и јавност са својом кандидатуром за Градско вијеће Града Горажда, на општинским локалним изборима 2020. године, уз наводе „будите уз мене до краја.“

Одговорност политичке странке Демократска фронта заснива се на чињеници да је М.Л. као кандидат предложена испред ове политичке странке и као такав овјерен за учешће на Локалним изборима 2020.године за Градско вијеће Града Горажда.

Код одмјеравања висине новчане казне, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је узела као олакшавајућу околност признање од стране политичке странке, и изрекла новчану казну у минималном износу у смислу члана 19.9 став (1) Изборног закона Босне и Херцеговине јер сматра да је адекватна учињеном прекршају и да ће се изреченом новчаном казном постићи сврха кажњавања.

На основу напријед изложеног и савјесне и брижљиве оцјене сваког постојећег доказа посебно, и свих доказа заједно и посебно оцјеном спорних објава ове политичке странке на начин супротан изричитој законској забрани, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је на основу члана 6.7 став (1) тачка 1) и члана 19.9 став (1) тачка т) Изборног закона Босне и Херцеговине, одлучила као у диспозитиву одлуке.

Случај 4 –Одлука Суда БиХ Демократска Фронта (М.Л.)

У предмету Суда Босне и Херцеговине број: С1 3 ЛЖ 038660 20 лж од 09.11.2020. године, Суд Босне и Херцеговине донио је,

Р Ј Е Ш Е Њ Е

Жалба се одбија

Одлуком Централне изборне комисије Босне и Херцеговинне, број и датум наведени у уводу, утврђено је да је политичка странка Демократска фронта (код 01698)

одговорна што је М.Л. кандидат ове странке за Градство вијеће Града Горажда, на свом Фејсбук профилу водила плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање, па јој је због кршења одредбе члана 16.14 став 3. Изборног закона Босне и Херцеговине примјеном одредбе члана 19.9 став 1. тачка т) истог закона изречена новчана казна у износу од 1.000,00 КМ.

Против наведене одлуке жалбу је благовремено изјавила политичка странка Демократска фронта због опгрешно утврђеног чињеничног стања и погрешне примјене материјалног прописа уз приједлог да се жалба уважи и предмет врати ЦИК БиХ на поновно разматрање и одлучивање. Погрешно утврђено чињенично стање се огледа у чињеници што је администратор станице, а не профила како се неправилно наводи у побијаној одлуци, приватно лице М.Л. која није овлаштена за вођење изборне кампање Демократске fronte, као и да жалилац није ни на који начин путем Фејсбук странице водио плаћену кампању прије службеног почетка изборне кампање. Жалилац не може вршити контролу над свим Фејсбук страницама које на било кој начин носе или помињу назив странке Демократска фронта из разлога што је Фејсбук платформа на којој сваки појединац има могућност отворити страницу под било којим називом, те на начин објављивати сваки могући садржај. Даље истиче да је Централни изборни штаб Демократске fronte на 2. сједници од 07.09.2020. године донио смјернице у којима је јасно наведено да све општинске/градске организације и кандидати морају упознати Секретаријат странке о свим начинима јавног оглашавања, те да је плаћени маркетинг од 16.20.2020. године. Сматра да је ЦИК БиХ требала да води рачуна да Фејсбук страница није у БиХ дефинисана као медиј, да Демократска фронта ни на који начин није водила плаћену кампању у периоду од расписивања избора до дана службеног почетка изборне кампање, да се администратор странице под називом М.Л. који је учинио прекршај из члана 19.9 став 1. став тачка т) Изборног закона БиХ може сматрати присталицом политичког субјекта, али да чланом 19.9 став 2. није предвиђено кажњавање политичког субјекта у случају да присталица истог учини прекршај из став 1. тачка т) Изборног закона БиХ.

У одговору на жалбу Централна изборна комисија БиХ је предложила да се жалба одбије као неоснована.

Испитујући жалбену одлуку у оквиру жалбених навода, вијеће Апелационог одјељена Суда БиХ је закључило:

Жалба није основана

Из стања у спису произилази да је Централна изборна комисија БиХ (у даљем тексту ЦИК БиХ) у смислу члана 6.2 став 2. и 3. Изборног закона БиХ, поднесак Транспаренси Интернешнал БиХ од 05.10.2020. године сматрала иницијативом за покретање поступка и исти водила по службеној дужности.

Према стању списка, те доказа који се налазе у спису, утврђене су одлучне чињенице које упућују на кршење одредбе члана 16.14 став 3 Изборног закона БиХ јер је

политичка странка извршила плаћено политичко оглашавање прије службеног почетка изборне кампање на начин да је кандидат ове странке за Градско вијеће Града Горажда, М.Л, на свом Фејсбук профилу водила плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање.

Одредбом члана 16.14 став 3 Изборног закона БиХ прописано је да је забрањено вођење плаћење изборне кампање путем електонских и принтаних медија или било којег облика плаћеног јавног оглашавања, осим одржавања интерних скупова органа и статутарних тијела политичких субјеката у периоду од дана расписивања избора до дана службеног почетка изборне кампање.

Одредбом члана 2. став 1 тачка а) правилника о медијском представљању политичких субјеката у периоду од дана расписивања избора до дана одржавања избора (Сл. Гласник БиХ број 29/18) је прописано да је изборна кампања период од 30 дана прије дана одржавања избора у којем политички субјект на законом утврђен начин упознаје бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе, а тачком ф) истог члана је прописано да политичко оглашавање подразумијева емитовање и објављивање огласа, јавних позива, спотова и било којег другог вида јавног оглашавања политичког субјекта, а тачком г) да јавно оглашавање подразумијева оглашавање путем медија, плаката, постера, интернета, покренутих реклама и сваки други вид оглашавања доступан бирачима и јавности.

Увидом у спис предмета и достављених скриншотова са друштвене мреже Фејсбу, ово вијеће закључује да је неспорна чињеница на коју је у поднеску од 05.10.2020. године указао Транспаренси Интернешнал БиХ, да је на спорној Фејсбук објави наведено да је иста спонзорисана, што указује на вођење плаћење изборне кампање. Текст наведене објаве у којој се између осталог спомиње кандидатура М.Л. за вијећника за Градско вијеће Града Горажда, произилази неспорна чињеница да је у конкретном случају вођена плаћена изборна кампања на начин да је наведени кандидат испред политичке странке Демократска фронта, упознавала бираче и јавност са својом кандидатуром за Градско вијеће Града Горажда на Локалним изборима 2020. године, уз наводе „Будите уз мене до краја“ вршећи на тај начин властити промоцију.

Према схватању апелационог вијећа, ирелевантни су жалбени наводи да је администратор странице, а не профила, под називом М.Л. приватно лице које није овлаштено за вођење изборне кампање Демократске fronte. То из разлога што је на Фејсбук објави поред имена кандидаткиње М.Л. истакнут и лого политичког субјекта који указује спонзорисану објаву. Одговорност политичке странке Демократска фронта заснива се на чињеници да је М.Л. као кандидат предложена испред ове политичке странке и као таква овјерена за учешће на Локалним изборима 2020. године за Градско вијеће Града Горажде.

Имајући у виду да је ЦИК БИХ донијела Одлуку о расписивању и одржавању Локалних избора 2020. године број 05-1-07-1-393-1/20 од 07.05.2020. године, то се

према схватању апелационог вијећа овакви огласи цијене као промоција политичког субјекта.

Аналогном примјерном одредбе члана 7.1 став 1. тачка 3. Изборног закона који регулише правила понашања у изборној кампањи, ово вијеће закључује да се штампањем и дијељењем плаката, постера и другог материјала у вези са изборном кампањом проводи у изборном периоду, дакле исте радње су забрањене у периоду од расписивања избора до дана службеног почетка изборне кампање.

С обзиром на наведено, по оцјени овог вијећа, побијана Одлука Централне изборне комисије БиХ је правилна и законита, а жалба неоснована, па је исту, примјеном одредаба члана 81. став 1. Закона о управним споровима Босне и Херцеговине (Службени гласник БИХ, број 19/02, 88/007, 83/08 и 74/10) ваљало одбити.

Случај 5- Народ и правда (К.Х)

На основу члана 6.6 став (1), члана 6.7 став (1) тачка 1) и члана 19.9 став (1) тачка т) Изборног закона Босне и Херцеговине («Службени гласник БиХ», бр. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14, 31/16 и 41/20) и поступајући по приговору политичког субјекта Покрет за модерну и активну Крајину – ПОМАК, у поступку утврђивања кршења члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине од стране политичког субјекта Народ и правда (код 02317), Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је на 65. сједници, одржаној 14.10.2020. године, д о н и ј е л а

О Д Л У К У

(1) Политички субјекат Народ и правда (код 02317), одговоран је што је К.Х, кандидат овог политичког субјекта за градоначелника Града Бихаћа путем друштвене мреже Фејсбук водио плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање, па му се изриче:

- новчана казна у износу од 1.000,00 КМ (словима: једна хиљада конвертибилних марака)

(2) Новчана казна из става (1) ове одлуке уплатиће се у року од осам дана од дана правоснажности ове одлуке на рачун Министарства финансија и трезора БиХ.

О б р а з л о ж е њ е

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је дана 21.09.2020. године путем имејла pokret.pomak@gmail.com примила од Покрета за модерну и активну Крајину - ПОМАК приговор у којој се наводи да је кандидат НАРОД И ПРАВДА за градоначелника Града Бихаћа водио плаћену изборну кампању путем друштвене мре-

же Фејсбук, те да је на тај начин политичка странка поступила супротно одредбама члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине. Уз приговор је приложен и снимак спонзорисане објаве.

Приговор је допуштен, поднесен од овлашћеног лица и благовремен.

Поступајући по приговору, Централна изборна комисија БиХ је након пријема, у складу са законском процедуром, актом број: 05-1-07-5-976/20 од 24.09.2020. године приговор доставила политичком субјекту Народ и правда на изјашњење, као и да се на наводе из приговора посебно изјасни његов кандидат К.Х, у року од 24 сата од пријема обавијести.

У благовременом року, дана 26.09.2020. године, су Народ и правда и кандидат К.Х. електронским путем доставили изјашњења на наведени приговор у којим наводе да одбацују наводе из приговора, те да се наведене активности предузимају искључиво као редовна активност у складу са Статутом странке и исте нису у супротности са Изборним законом БиХ.

Одредбом чланом 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине је између осталог, прописано да „забрањено је вођење плаћене изборне кампање путем електронских и принтиних медија, или било којег облика плаћеног јавног оглашавања, осим одржавања интерних скупова органа и статутарних тијела политичких субјеката, у периоду од дана расписивања избора до дана службеног почетка изборне кампање.

У члану 1.1а став (1) тачка 6) Изборног закона Босне и Херцеговине је прописано да изборна кампања подразумијева радње и поступке у периоду утврђеном овим Законом у којем политички субјект на законом утврђен начин упознаје бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе.

Одредбом члана 2. став (1) тачка а) Правилника о медијском представљању политичких субјеката у периоду од дана расписивања избора до дана одржавања избора („Службени гласник БиХ“, број 29/18) је прописано да је изборна кампања период од 30 дана прије дана одржавања избора у којем политички субјект на законом утврђен начин упознаје бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе, а тачком ф) да политичко оглашавање подразумијева емитовање и објављивање огласа, јавних позива, спотова и било којег другог вида јавног оглашавања политичког субјекта и тачком г), да јавно оглашавање подразумијева оглашавање путем медија, плаката, постера, интернета, летака, покретних реклама и сваки други вид јавног оглашавања доступан бирачима и јавности.

Увидом у комплетан спис предмета и достављеног скриншота са друштвене мреже Фејсбук, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је утврдила да је политички субјект Народ и правда одговоран за кршење члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине, јер је К.Х, кандидат овог политичког субјекта путем

друштвене мреже Фејсбук водио плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање.

У конкретном случају, на спорној Фејсбук објави је наведено да је иста спонзорисана што је неспоран доказ вођења плаћене изборне кампање.

Исто тако, имајући у виду цитиране законске одредбе као и снимак наведене објаве на друштвеној мрежи, произилази неспорна чињеница да је у конкретном случају вођена плаћена изборна кампања прије службеног почетка изборне кампање на начин да је К.Х. кандидат политичког субјекта Народ и правда упознавао бираче и јавност са својом кандидатуром за градоначелника Града Бихаћа.

Одговорност политичког субјекта Народ и правда заснива се на чињеници да је К.Х. као кандидат предложен испред овог политичког субјекта и као такав овјерен за учешће на Локалним изборима 2020.године за градоначелника Града Бихаћа.

Код одмјеравања висине новчане казне, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је изрекла новчану казну у минималном износу у смислу члана 19.9 став (1) Изборног закона Босне и Херцеговине јер сматра да је адекватна учињеном прекршају и да ће се изреченом новчаном казном постићи сврха кажњавања.

На основу напријед изложеног и савјесне и брижљиве оцјене сваког постојећег доказа посебно, и свих доказа заједно и посебно оцјеном спорне објаве Хрњић Кемала на начин супротан изричитој законској забрани, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је на основу члана 6.7 став (1) тачка 1) и члана 19.9 став (1) тачка т) Изборног закона Босне и Херцеговине, одлучила као у диспозитиву одлуке.

Случај 5- Народ и правда - На одлуку ЦИК БиХ није било жалбе.

Случај 6 - Независна босанскохерцеговачка листа (Х.М.)

На основу члана 6.2, члана 6.7 став (1) тачка 1) и члана 19.9 став (1) тачка т) Изборног закона Босне и Херцеговине («Службени гласник БиХ», бр. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14, 31/16 и 41/20 и члана 114, а у вези члана 115. и 116. Закона о управном поступку («Службени гласник БиХ», бр. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/3 и 53/16) и члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине, поступајући по службеној дужности, у предмету кршења Изборног закона Босне и Херцеговине од стране политичког субјекта Независна босанскохерцеговачка листа (код 02328), Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је на 70. сједници, одржаној 28.10.2020. године, д о н и ј е л а

ОДЛУКУ

(1) Политички субјект Независна босанскохерцеговачка листа (код 02328), одговоран је што је Х.М, кандидат за начелника Општине Завидовићи, овог политичког субјекта путем друштвене мреже Фејсбук водио плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање, па му се изриче:

- новчана казна у износу од 1.000,00 КМ (словима: једна хиљада конвертибилних марака)

(2) Новчана казна из става (1) ове одлуке уплатит ће се у року од осам дана од дана правоснажности ове одлуке на рачун Министарства финансија и трезора БиХ.

Образложење

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је дана 30.09.2020. године путем имејла адресе transparency.international@europe.com од Транспаренси Интернешнал Босне и Херцеговине примила информацију (у даљем тексту: поднесак) у којој се наводи да је кандидат Независне босанскохерцеговачке листе за начелника Општине Завидовићи, Х.М. водио плаћену изборну кампању путем друштвене мреже Фејсбук, те да је на тај начин политичка странка поступила супротно одредбама члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине. Уз информацију је приложен и снимак спонзорисане објаве.

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је, имајући у виду одредбу члана 6.2 став (1) Изборног закона Босне и Херцеговине, у поступку испитивања формално правне стране поднеска утврдила да је исти допуштен, али да је поднесен од неовлаштеносг лица из којих разлога је у смислу члана 6.2 став (2) и (3) Изборног закона Босне и Херцеговине предметни поднесак цијенила као иницијативу за покрећање поступка и поступак водила по службеној дужности.

Поступајући по наведеној иницијативи, Централна изборна комисија БиХ је након пријема, у складу са законском процедуром, актом број: 05-1-07-5-992-2/20 од 01.10.2020. године иницијативу доставила политичком субјекту Независна босанскохерцеговачка листа на изјашњење, као и да се на наводе из поднеска посебно изјасни његов кандидат Х.М, у року од 24 сата од пријема обавијести.

У благовременом року, дана 02.10.2020. године, су Независна босанскохерцеговачка листа и њен кандидат за начелника Општине Завидовићи кандидат Х.М. електронским путем доставили изјашњења на наведену иницијативу у којима наводе да одбацују наводе из иницијативе.

Кандидат Х.М, тврди да није вршио куповину бирачких мјеста од било којег политичког субјекта нити је учествовао у политичким активностима осим оних које у оквиру овлаштења врши као општински начелник, те да није проводио, нити лично

нити као кандидат, било какво политичко плаћено оглашавање и промовисање, а да се континуиране активности промоције опћинског органа управе врше са лажних профила од стране познатих лица. У конкретном случају тврди да иза лажне Фацебоок странице под називом НБЛ стоје појединци који дезинформишу јавност са Фацебоок профила „Информер“, С.С, Х.Ћ.Х, и др.

Политички субјект у свом изјашњењу тврди да поштује одредбе Изборног закона БиХ и не врши никакве промоције политичког субјекта и нити кандидата. Наводи да је прилог пријави са лажног профила, да се са више лажних профила покушава дискредитовати личност и достојанство кандидата Х.М, те да немају свој профил на Фејсбук.

Одредбом чланом 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине је између осталог, прописано да „забрањено је вођење плаћене изборне кампање путем електронских и принтаних медија, или било којег облика плаћеног јавног оглашавања, осим одржавања интерних скупова органа и статутарних тијела политичких субјеката, у периоду од дана расписивања избора до дана службеног почетка изборне кампање“.

У члану 1.1а став (1) тачка 6) Изборног закона Босне и Херцеговине је прописано да изборна кампања подразумијева радње и поступке у периоду утврђеном овим Законом у којем политички субјект на законом утврђен начин упознаје бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе.

Одредбом члана 2. став (1) тачка а) Правилника о медијском представљању политичких субјеката у периоду од дана расписивања избора до дана одржавања избора („Службени гласник БиХ“, број 29/18) је прописано да је изборна кампања период од 30 дана прије дана одржавања избора у којем политички субјект на законом утврђен начин упознаје бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе, а тачком ф) да политичко оглашавање подразумијева емитовање и објављивање огласа, јавних позива, спотова и било којег другог вида јавног оглашавања политичког субјекта и тачком г), да јавно оглашавање подразумијева оглашавање путем медија, плаката, постера, интернета, летака, покретних реклама и сваки други вид јавног оглашавања доступан бирачима и јавности.

Увидом у комплетан спис предмета и достављени сцреенсхот са друштвене мреже Фацебоок, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је утврдила да је политички субјект Независна босанскохерцеговачка листа одговоран за кршење члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине, јер је Х.М, кандидат овог политичког субјекта путем друштвене мреже Фејсбук водио плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање.

У конкретном случају, на спорној Фејсбук објави је наведено да је иста спонзорисана што је неспоран доказ вођења плаћене изборне кампање.

Исто тако, имајући у виду цитиране законске одредбе као и снимке наведене објаве на друштвеној мрежи, произилази неспорна чињеница да је у конкретном случају вођена плаћена изборна кампања прије службеног почетка изборне кампање на начин да је Х.М, кандидат политичког субјекта Независна босанскохерцеговачка листа упознавао бираче и јавност са својом кандидатуром за начелника Општине Завидовићи.

Одговорност политичког субјекта Независна босанскохерцеговачка листа заснива се на чињеници да је Х.М. као кандидат предложен испред овог политичког субјекта и као такав овјерен за учешће на Локалним изборима 2020.године за начелника Општине Завидовићи.

Код одмјеравања висине новчане казне, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је изрекла новчану казну у минималном износу у смислу члана 19.9 став (1) Изборног закона Босне и Херцеговине, јер сматра да је адекватна учињеном прекршају и да ће се изреченом новчаном казном постићи сврха кажњавања.

На основу напријед изложеног, савјесне и брижљиве оцјене сваког постојећег доказа посебно, и свих доказа заједно и посебно оцјеном спорне објаве Х.М на начин супротан изричитој законској забрани, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је на основу члана 6.7 став (1) тачка 1) и члана 19.9 став (1) тачка т) Изборног закона Босне и Херцеговине, одлучила као у диспозитиву одлуке.

Случај 6 – Одлука Суда БиХ - Независна босанскохерцеговачка листа (Х.М)

У предмету Суда Босне и Херцеговине број: С1 3 лж 038595 20 ЛЖ ОД 04.11.2020. године, Суд Босне Херцеговине донио је

Р Ј Е Ш Е Њ Е

Жалба се одбија.

Одлуком Централне изборне комисије Босне и Херцеговине број и датум наведени у уводу, утврђено је да је политички субјекат Независна босанскохерцеговачка листа (код 02328) одговорна што је Х.М. кандидат за начелника општине овог политичког субјекта, путем друштвене мреже Фејсбук водио плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање, за што је изречена новчана казна у износу од 1.000,00 КМ која ће се уплатити у року од 8 дана од правоснажности одлуке на рачун Министарства финансија и трезора БиХ.

Против ове одлуке политичка странка је благовремено изјавила жалбу у којој је навела да је спонзорисана објава и промовисање предложеног начелника за општину вршено са лажног профила под називом Независна босанскохерцеговачка листа. Назив овог лажног профила генерисан је у _____ није исти са називом странке,

садржај на профилу је неписмен, има јефтине објаве и више је него очигледно да се ради о подметању. На основу указивања повјереника странке на овај проблем дана 16.10.2020. године оформили свој профил НБЛ _____ као једини прави профил за промовисање кандидата странке. Предлажу да се узму у обзир све достављење објаве са лажног профила и на основу формулације реченице процјени о чему се заправо ради, да се санкционише одговорна особа за нарушавање угледа странке, те цијени да наведени политички субјект не крши закон.

У одговору на жалбу, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине предложила је да Суд предметну жалбу одбије као неосновану, јер су неприхватљиви наводи да је плаћена изборна кампања прије службеног почетка кампање вршена са лажног профила.

Жалба није основана.

На овај начин утврђене су све чињенице релевантне за утврђивање одговорности политичког субјекта за кршење Изборног закона, а односе се на чињенице да је објава на друштвеној мрежи радња усмјерена на упознавање бирача са програмом и кандидатом, да је извршена прије службеног почетка кампање и да се ради о спонзорисаној објави, дакле, плаћеној кампањи. Тиме је поступљено супротно члану 16.14 став 3 Изборног закона Босне и Херцеговине, па је жалбеним рјешењем правилном примјеном наведене одредбе утврдили одговорност политичког субјекта за кршење законских одредаба од стране његовог кандидата и изрекло политичком субјекту новчану казну примјеном члана 6.7 став 1 тачка 1 и члана 19.9 став 1 цитираног закона.

Неосновани су наводи жалбе да нема одговорности подносиоца жалбе као политичког субјекта јер је објављивање извршено са лажног профила. Прије свега објављивање је вршено са профила на друштвеној мрежи која припада њиховом кандидату. Надаље, садржај објављиван врши промоцију странке и кандидата, па наводи жалбе да нарушавају углед и дискредитују странку и кандидата, су неприхватљиви.

Приликом одмјеравања висине изречене новчане казне Централна изборна комисија Босне и Херцеговине цијенила је да је изречена минимална новчана казна адекватна учињеном прекршају и да ће се њом остварити сврха кажњавања, на који начин су цијењене све околности релеванте за одређивање висине новчане казне.

С обзиром на наведено, по оцјени овог вијећа, побијана Одлука Централне изборне комисије БиХ је правилна и законита, а жалба неоснована, па је исту, примјеном одредаба члана 81. став 1. Закона о управним споровима Босне и Херцеговине (Службени гласник БиХ, БРОЈ 19/02, 88/07, 83/08 И 74/10), ваљало одбити.

Случај 7 - Социјалдемократе Босне и Херцеговине

На основу члана 6.2, члана 6.7 став (1) тачка 1) и члана 19.9 став (1) тачка т) Изборног закона Босне и Херцеговине («Службени гласник БиХ», бр. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14, 31/16 и 41/20) и члана 114., а у вези члана 115. и 116. Закона о управном поступку («Службени гласник БиХ», бр. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/3 и 53/16), а у вези са чланом 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине, поступајући по службеној дужности, у предмету кршења Изборног закона Босне и Херцеговине од стране политичког субјекта Социјалдемократе Босне и Херцеговине СДБиХ (код 02711), Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је на 71. сједници, одржаној 29.10.2020. године, д о н и ј е л а

ОДЛУКУ

(1) Политички субјект Социјалдемократе Босне и Херцеговине СДБиХ (код 02711) је одговоран што је СДБиХ Зеница испред овог политичког субјекта путем друштвене мреже Фејсбук водио плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање, па му се изриче:

- новчана казна у износу од 1.000,00 КМ (словима: једна хиљада конвертибилних марака)

(2) Новчана казна из става (1) ове одлуке уплатит ће се у року од осам дана од дана правоснажности ове одлуке на рачун Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине.

Образложење

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је дана 05.10.2020. године путем поште примила од Транспаренси Интернешнала Босне и Херцеговине информацију (у даљем тексту: поднесак) у којој се наводи да су Социјалдемократе Босне и Херцеговине СДБиХ водиле плаћену изборну кампању путем друштвене мреже Фејсбук, те да је на тај начин овај политички субјект поступио супротно одредбама члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине. Уз информацију је приложен и скриншот (снимци) спонзорисане објаве.

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је, имајући у виду одредбу члана 6.2 став (1) Изборног закона Босне и Херцеговине, у поступку испитивања формално правне стране поднеска утврдила да је исти допуштен, али да је поднесен од неовлаштеносг лица из којих разлога је у смислу члана 6.2 став (2) и (3) Изборног закона Босне и Херцеговине предметни поднесак цијенила као иницијативу за покретање поступка и поступак водила по службеној дужности.

Поступајући по наведеној иницијативи, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је након пријема, у складу са законском процедуром, актом број: 05-1-07-5-1143-2/20 од 13.10.2020. године, иницијативу доставила политичком субјекту Социјалдемократе Босне и Херцеговине СДБиХ на изјашњење у року од 24 сата од пријема обавијести.

У благовременом року, дана 16.10.2020. године, политички субјект Социјалдемократе Босне и Херцеговине СДБиХ је електронским путем доставио изјашњење на наведену иницијативу у којем наводи да се на достављеним снимцима не ради о плаћеној промоцији изборне кампање, избора, кандидата, листе, програма нити било чега у вези са предстојећим изборима. Наводи да спонзорисани позив на састанак није промотивног карактера, већ искључиво позив на присуство интерном скупу Форума младих СДБиХ Зеница као унутарњег облика организовања у складу са Статутом СДБиХ. Наводи, да су на организованом састанку били позвани и млади других политичких опција, те да члан Форума младих може бити и особа која није члан СДБиХ.

Јавно политичко оглашавање се не може третирати као позив на интерни скуп, јер је позив послан свим политичким субјектима у граду, а не младима других политичких субјеката. Осим тога, позив на интерни скуп садржи и промоцију идеја политичког субјекта у чијем фокусу су млади. Поред самог позива на интерни скуп истакнут је лого политичког субјекта што указује управо на наведени политички субјект, а у достављеним доказима (спонзорисаној објави) видљиво је да се ради о периоду прије службеног почетка изборне кампање.

Одредбом чланом 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине је између осталог, прописано да „забрањено је вођење плаћене изборне кампање путем електронских и принтаних медија, или било којег облика плаћеног јавног оглашавања, осим одржавања интерних скупова органа и статутарних тијела политичких субјеката, у периоду од дана расписивања избора до дана службеног почетка изборне кампање“.

У члану 1.1а став (1) тачка б) Изборног закона Босне и Херцеговине је прописано да изборна кампања подразумијева радње и поступке у периоду утврђеном овим Законом у којем политички субјект на законом утврђен начин упознаје бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе.

Одредбом члана 2. став (1) тачка а) Правилника о медијском представљању политичких субјеката у периоду од дана расписивања избора до дана одржавања избора („Службени гласник БиХ“, број 29/18) је прописано да је изборна кампања период од 30 дана прије дана одржавања избора у којем политички субјект на законом утврђен начин упознаје бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе, а тачком ф) да политичко оглашавање подразумијева емитовање и објављивање огласа, јавних позива, спотова и било којег другог вида јавног оглашавања политичког субјекта и тачком г), да јавно оглашавање подразумијева оглашавање пу-

тем медија, плаката, постера, интернета, летака, покретних реклама и сваки други вид јавног оглашавања доступан бирачима и јавности.

Увидом у комплетан спис предмета и достављен скриншот са друштвене мреже Фејсбук, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је утврдила да је политички субјект Социјалдемократе Босне и Херцеговине СДБиХ одговоран за кршење члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине, јер је СДБиХ Зеница испред овог политичког субјекта на друштвеној мрежи Фејсбук водио плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање.

У конкретном случају, на спорној Фејсбук објави је наведено да је иста спонзорисана што је неспоран доказ вођења плаћене изборне кампање.

Исто тако, имајући у виду цитиране законске одредбе као и снимак наведене објаве на друштвеној мрежи Фејсбук, произилази неспорна чињеница да је у конкретном случају вођена плаћена изборна кампања прије службеног почетка изборне кампање на начин да су СДБиХ Зеница и Форум младих СДБиХ Зеница испред политичког субјекта Социјалдемократе Босне и Херцеговине СДБиХ упознавали бираче и јавност са својим програмом за предстојеће изборе.

Осим тога, према Статуту СДБиХ, Форум младих СДБиХ је унутарњи облик организовања. Сходно наведеном, одговорност политичког субјекта Социјалдемократе Босне и Херцеговине СДБиХ заснива се на чињеници да је и Форум младих СДБиХ Зеница испред наведеног политичког субјекта и као такав овјерен за учешће на Локалним изборима 2020. године.

Код одмјеравања висине новчане казне, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је као олакшавајућу околност узела у обзир признање овог политичког субјекта да је извршио плаћено оглашавање из којих разлога је и изречена новчана казна у минималном износу у смислу члана 19.9 став (1) Изборног закона Босне и Херцеговине.

Из ових разлога Централна изборна комисија БиХ сматра да је новчана казна изречена у диспозитиву одлуке адекватна учињеном прекршају и да ће се изреченом новчаном казном постићи сврха кажњавања.

На основу напријед изложеног, савјесне и брижљиве оцјене сваког постојећег доказа посебно и свих доказа заједно и посебно оцјеном спорне објаве СДБиХ Зеница испред политичког субјекта Социјалдемократе Босне и Херцеговине СДБиХ на начин супротан изричитој законској забрани, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је на основу члана 6.7 став (1) тачка 1) и члана 19.9 став (1) тачка г) Изборног закона БиХ, одлучила као у диспозитиву одлуке.

Случај 7 – Одлука Суда БиХ - Социјалдемократе Босне и Херцеговине

У предмету суда Босне и Херцеговине број: С1 3 ЛЖ 038657 20 лж од 10.11.2020. године, Суд Босне и Херцеговине донио је,

РЈЕШЕЊЕ

Жалба се одбија

Одлуком Централне изборне комисије Босне и Херцеговине, број и датум наведени у уводу, подносиоцу жалбе политичкој странци Социјалдемократе Босне и Херцеговине изречена је новчана казна у износу од 1.000,00 КМ због кршења одредбе члана 16.14 став 3. Изборног закона Босне и Херцеговине. Наведеном одлуком утврђена је одговорност политичке странке што је СДБиХ Зеница испред свог политичког субјекта путем друштвене мреже Фацебоок водио плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање.

Портив наведене одлуке жалбу је благовремено изјавила политичка странка Социјалдемократе Босне и Херцеговине због погрешног и непотпуног утврђеног чињеничног стања. Прије свега, сматрају да у смислу члана 6. став 2. Изборног закона БиХ пријава Трансапаренси Интернешнала Босне и Херцеговине неблаговремена, па предлажу да се иста одбаци, а што је Централна изборна комисија пропустила цијенити у својој одлуци. Жалитељ, надаље истиче и да је побијана одлука незаконита, јер сматра да спонзорисани позив на састанак ни на који начин није промотивног карактера у сврху плаћеног вођења изборне кампање и јавног оглашавања, већ искључиво позив на присуство интерном скупу Форуму младих као облика организовања у складу са Статутом СДБиХ. Наводе да се ради о интерном састанку на који су позвани и млади других политичких опција на разговор, те напомињу да се не ради о плаћеној промоцији изборне кампање, избора, кандидата, листе, програма, нити било чега у вези предстојећих избора. У одлуци Централне изборне комисије БиХ наведено је да је предметни позив послат свим политичким субјектима у граду, а што није тачно. Позив је упућен младима града Зенице, без обзира на политичку припадност, да присуствују интерном састанку како би дошло до размјене идеја. Такођер је наведено да позив садржи промоцију идеја политичког субјекта, са чим се жалитељ не слаже, јер у спорној објави ни на који начин није вршена промоција политичког субјекта. Слиједом наведеног, сматра да није прекршен члан 16.14 став 3. Изборног закона Босне и Херцеговине, него да је поступљено у складу са истим, због чега предлаже да је жалба уважи и побијана одлука укине, односно да се политички субјекти СДБиХ ослободи плаћања новчане казне.

У одговору на жалбу, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине предложила је да Суд предметну Жалбу одбије као неосновану.

Према стању у спису предмета, Централна изборна комисија БиХ је дана 12.10.2020. године информисана од Трансапаренси Интернешнала Босне и Херцеговине да је политички субјекат СДБиХ платио спонзорисану објаву у електронском медију – друштвеној мрежи Фејсбук, те цијенећи ову иницијативу, покренула поступак по службеној дужности. Дакле, Централна изборна комисија БиХ је информацију од Трансапаренси Интернешнала БиХ оцијенила као иницијативу за покретање

поступка у циљу заштите изборног процеса као јавног интереса, те је сходно члану 115 став 1. Закона о управном поступку предметни поступак водила по службеној дужности. Стога, неосновани су наводи подносиоца жалбе, да је пријава Транспаренси Интернешнала БиХ неблаговремена у смислу члана 6.2 Изборног закона БиХ, цијенећи да је поступак покренут и вођен од стране Централне изборне комисије БиХ по службеној дужности.

Надаље, након оцјене навода из изјашњења субјекта СДБИХ, те увида у сценарио објаве на друштвеној мрежи Фејсбук, Централна изборна комисија БиХ је утврдила чињеницу да је вођена плаћена изборна кампања прије службеног почетка изборне кампање, јер је у конкретном случају на спорној Фејсбук објави наведено да је иста спонзорисана, што представља јасан доказ плаћење изборне кампање.

На овај начин утврђене су све чињенице релевантне за утврђивање одговорности политичког субјекта за кршење Изборног закона БиХ, а односе се на чињеницу да је објава на друштвеној мрежи радња усмјерена на упознавање бирача са програмом, да је извршена прије службеног почетка кампање и да се ради о спонзорисаној објави, дакле, плаћеној кампањи. Тиме је и према закључку Суда поступљено супротно члану 16.14 став 3. Изборног закона Босне и Херцеговине, а је ожалбено рјешење правилном примјеном наведене одредбе утврдило одговорност политичког субјекта за кршење законских одредби од стране политичког субјекта, којме је основано изрекла новчану закн у примјеном члана 6.7 став 1. и члана 19.9 став 1. тачка т) цитираног закона.

Приликом одмјеравања висине изречене новчане казне Централна изборна комисија Босне и Херцеговине цијенила је да је изречена минимална новчана казна адекватна учињеном прекршају и да ће се њом остварити сврха кажњавања, на који начин су цијењене све околности релеванте за одређивање висине новчане казне.

С обзиром на наведено, по оцјени овог вијећа, побијана Одлука Централне изборне комисије БиХ је правилна и законита, а жалба неоснована, па је исту, примјеном одредаба члана 81. став 1. Закона о упавним споровима Босне и Херцеговине (Службени гласник БИХ, број 19/02, 88/007, 83/08 и 74/10) ваљало одбити.

Случај 8 - СДА - Странка демократске акције (С.М.)

На основу члана 6.6 став (1), члана 6.7 став (1) тачка 1) и члана 19.9 став (1) тачка т) Изборног закона Босне и Херцеговине («Службени гласник БиХ», бр. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14, 31/16 и 41/20) и поступајући по приговору политичког субјекта Покрет за модерну и активну Крајину – ПОМАК, у поступку утврђивања кршења члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине од стране политичког субјекта СДА – Странка демократске акције (код 00090), Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је на 65. сједници, одржаној 14.10.2020. године, д о н и ј е л а

ОДЛУКУ

(1) Политички субјект СДА – Странка демократске акције (код 00090), одговоран је што је С.М, кандидат овог политичког субјекта за градоначелника Града Бихаћа и градског одбора СДА Бихаћ путем друштвене мреже Фејсбук водио плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање, па му се изриче:

- новчана казна у износу од 1.000,00 КМ (словима: једна хиљада конвертибилних марака)

(2) Новчана казна из става (1) ове одлуке уплатит ће се у року од осам дана од дана правоснажности ове одлуке на рачун Министарства финансија и трезора БиХ.

Образложење

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је дана 21.09.2020. године путем е-маила pokret.pomak@gmail.com примила од Покрета за модерну и активну Крајину – ПОМАК приговор у којем се наводи да је кандидат СДА – Странка демократске акције за градоначелника Града Бихаћа и Градског одбора СДА Бихаћ водио плаћену изборну кампању путем друштвене мреже Фејсбук, те да је на тај начин политичка странка поступила супротно одредбама члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине. Уз приговор су приложени и снимци спонзорисаних објава.

Приговор је допуштен, поднесен од овлашћеног лица и благовремен.

Поступајући по приговору у смислу члана 6.3. став 2) Изборног закона БиХ, Централна изборна комисија БиХ је у складу са законском процедуром, актом број: 05-1-07-5-976/20 од 24.09.2020. године приговор доставила политичком субјекту СДА - Странка демократске акције на изјашњење, као и да се на наводе из приговора посебно изјасни његов кандидат Самир С.М, у року од 24 сата од пријема обавијести.

У благовременом року, дана 26.09.2020. године, су СДА - Странка демократске акције, ОО Странке демократске акције Бихаћ и кандидат С.М електронским путем

доставили изјашњења на наведени приговор у којим наводе да одбацују наводе из приговора, те да све активности подузимају искључиво по принципу владавине права и поштивање правног поретка државе Босне и Херцеговине, као и да исте нису у супротности са Изборним законом БиХ.

Одредбом чланом 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине је између осталог, прописано да „забрањено је вођење плаћене изборне кампање путем електронских и принтаних медија, или било којег облика плаћеног јавног оглашавања, осим одржавања интерних скупова органа и статутарних тијела политичких субјеката, у периоду од дана расписивања избора до дана службеног почетка изборне кампање“.

У члану 1.1а став (1) тачка 6) Изборног закона Босне и Херцеговине је прописано да изборна кампања подразумијева радње и поступке у периоду утврђеном овим Законом у којем политички субјект на законом утврђен начин упознаје бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе.

Одредбом члана 2. став (1) тачка а) Правилника о медијском представљању политичких субјеката у периоду од дана расписивања избора до дана одржавања избора („Службени гласник БиХ“, број 29/18) је прописано да је изборна кампања период од 30 дана прије дана одржавања избора у којем политички субјект на законом утврђен начин упознаје бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе, а тачком ф) да политичко оглашавање подразумијева емитовање и објављивање огласа, јавних позива, спотова и било којег другог вида јавног оглашавања политичког субјекта и тачком г), да јавно оглашавање подразумијева оглашавање путем медија, плаката, постера, интернета, летака, покретних реклама и сваки други вид јавног оглашавања доступан бирачима и јавности.

Увидом у комплетан спис предмета и достављене сцреенсхотове са друштвене мреже Фејсбук, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је утврдила да је политички субјект СДА - Странка демократске акције одговоран за кршење члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине, јер је С.М, кандидат овог политичког субјекта путем друштвене мреже Фацебоок водио плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање.

У конкретном случају, на спорној Фејсбук објави је наведено да је иста спонзорисана што је неспоран доказ вођења плаћене изборне кампање.

Исто тако, имајући у виду цитиране законске одредбе као и снимке наведених објава на друштвеним мрежама, произилази неспорна чињеница да је у конкретном случају вођена плаћена изборна кампања прије службеног почетка изборне кампање на начин да је С.М, кандидат политичког субјекта СДА- Странка демократске акције упознавао бираче и јавност са својом кандидатуром за градоначелника Града Бихаћа и Градског одбора СДА Бихаћ.

Одговорност политичког субјекта СДА – Странка демократске акције заснива се на чињеници да је С.М. као кандидат предложен испред овог политичког субјекта и као такав овјерен за учешће на Локалним изборима 2020.године за градоначелника Града Бихаћа.

Код одмјеравања висине новчане казне, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је изрекла новчану казну у минималном износу у смислу члана 19.9 став (1) Изборног закона Босне и Херцеговине јер сматра да је адекватна учињеном прекршају и да ће се изреченом новчаном казном постићи сврха кажњавања.

На основу напријед изложеног и савјесне и брижљиве оцјене сваког постојећег доказа посебно, и свих доказа заједно и посебно оцјеном спорних објава С.М. на начин супротан изричитој законској забрани, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је на основу члана 6.7 став (1) тачка 1) и члана 19.9 став (1) тачка т) Изборног закона Босне и Херцеговине, одлучила као у диспозитиву одлуке.

Случај 8 – Одлука Суда БиХ - СДА - Странка демократске акције (С.М.)

У предмету Суда Босне и Херцеговине број: С1 3 лж 037831 20 ЛЖ од 22.10.2020. године донио је

Р Ј Е Ш Е Њ Е

Жалба се уважава, Одлука Централне изборне комисије број 05-1-07-5-1026/20 од 14.10.2020. године поништава и предмет враћа на поновно одлучивање Централној изборној комисији БиХ.

О б р а з л о ж е њ е

Одлуком Централне изборне комисије Босне и Херцеговине број и датум наведени у уводу, изречена је новчана казна у износу од 1.000,00 КМ политичком субјекту Странци демократске акције – СДА, на оснву утврђене одговорности што је С.М, кандидат овог политичког субјекта за градоначелника Града Бихаћа и градског одбора СДА Бихаћ, путем друштвене мреже Фејсбук водио плаћену изборну кампању прије њеног службеног почетка.

У образложењу оспорне одлуке, Централна изборна комисија наводи да је, поступајући по приговору Покрета за модерну и активну Крајину – ПОМАК, утврдила кршење одредбе члана 16.14 став (3) Изборног закона БиХ, с обзиром на то да је увидом у спис предмета и достављене скриншотове утврђено да је С.М, кандидат СДА за градоначелника Града Бихаћа, водио плаћену изборну кампању, путем друштвене мреже Фејсбук, и то прије почетка кампање.

Жалба је основана.

У предметном случају, апелационо вијеће је увидом у приговор утврдило да је исти поднесен дана 21.09.2020. године од стране Покрета за модерну и активну Крајину – ПОМАК, а разлог подношења је уочена повреда Изборног закона из поглавља 16, члан 16.14 коју је учинио С.М, кандидат за Градоначелника Града Бихаћа испред СДА. Уочене повреде извршене су на дана 03.09.2020. године и према наводима из приговора дана 21.09.2020. године.

Одредбе члана 6.2 став 1. Изборног закона БиХ прописује да бирач и политички субјект чије је право установљено овим законом, повријеђено, може изборној комисији уложити приговор најкасније у року од 48 сати, односно у року од 24 сата у изборном периоду од учинене повреде, осим ако овим законом није другачије одређено.

Приговор се подноси на обрасцу који пропише ЦИК БИХ и исти садржи кратак опис учинене повреде и прилоге који потврђују наводе приговора. Исти мора потписати подносилац приговора. Ставом трећим неведеног члана је прописано да ЦИК БИХ утврђује процедуралне упуте за рјешавање по приговорима поднесеним изборним комисијама. Ставом четвртим је прописано да ће се приговор који је према члану 6.2 овог закона поднијело неовлаштено лице или је приговор поднесен неблаговремено или је непотпун, одбацити.

Према схватању апелационог вијећа, након примитка приговора ЦИК БИХ је била дужна да прије утврђивања основаности изнесених тврдњи у приговору око повреде члана 16.14 став 3. Изборног закона БИХ, провјери благовременост поднесеног приговора, како то прописује одредба члана 6.2 став 41. Изборног закона БИХ. Потом се треба утврдити да је благовремен и поднесен од стране овлаштеног лица, може приступити његовом рјешавању примјеном одредбе члана 6.3 Изборног закона БИХ.

Из стања списка произлази да је подносилац приговора уз исти доставио 2 прилога из којих је видљиво да се ради о личном профилу кандидата Странке демократске акције за Градоначелника Града Бихаћа – С.М, и то у периоду прије службеног почетка кампање, као и да се ради о спонзорисаним, односно плаћеним огласима. Међутим, у оба достављена прилога недостају датуми из којих би било видљиво од када спорне објаве датирају.

Основана жалба указује да ЦИК БиХ није водила довољно рачуна о благовремености поднесеног приговора, односно о датумима објава у односу на чињеницу да је приговор тек дана 21.09.2020. године. Наиме, из материјалних доказа који су достављени Суду, као прилози изјашњења ЦИК-а, вијеће је утврдило да су евидентирани две објаве на Фејсбук, али једна која датира од 03.09.2020. године, а друга која датира од 14.09.2020. године. Међутим, обе достављане објаве не садрже у свом опису термине „sponsored“ или „плаћени оглас“. Објаве које садрже наведене описне термине, у другу руку, не садрже датуме од када датирају, усљед чега је било немогуће утврдити по основу којих доказа и достављених скриншотова је Централна изборна комисија утврдила да је поднесени приговор благовремен.

Слиједом наведеног, не давањем јасних и правилних разлога око оцјене благовремености приговора, по схватању апелационог вијећа, ЦИК БиХ је донијела одлуку која није правилна јер нису у поступку правилно утврђене све одлучујуће чињенице које указују на благовременост поднесеног приговора. Апелационо вијеће запажа да је у самом приговору наведено да је повреда учињена дана 21.09.2020. године, односно на исти дан када је и приговор поднесен. Наведену чињеницу, Централна изборна комисија БиХ је паушално цијенила, наводећи у изјашњењу достављеном Суду да је приговор благовремен из простог разлога јер је достављен истог дана када је и повреда учињена, без да уопште посједује доказ о времену учињења повреде и без да такав доказ достави Суду, ради оцјене основаности изјављење жалбе. Уз све истакнуте чињенице, жалитељ такођер чини неспорним објаву од 19.09.2020. године, међутим, ЦИК ни за ову објаву Суду не доставља било какав материјални доказ, по основу којег би се могла евентуално цијенити благовременост приговора, На све напријед истакнуто основано жалитељ указује жалбеним наводима.

Наиме, након што је апелационо вијеће извршило увид у фотокопију прилога достављених уз приговор, исто је закључило да је само на два прилога назначено вријеме и датум објаве, и то 03.09.2020. године у 22:01h и 14.09.2020. године у 15:39h, међутим како је напријед наведено, обје објаве без назнака да се ради о плаћеним огласима. На осталим прилозима нема назнаке датума и сата када је учињена повреда, па се стога не може закључити на који начин је ЦИК БиХ утврдила да се ради о плаћеном оглашавању на фејсбоок страници С.М. на дане 03.09.2020. године и 21.09.2020. године.

Стога, ово вијеће је утврдило да су жалбени наводи којим се указује на неправилности побијане одлуке у погледу правилне оцјене благовремености поднесеног приговора основани.

Ради горе изложеног, апелационо вијеће је оспорену длуку оцијенило у неправилном и незаконитом, те исту поништило и вратило предмет ЦИК БиХ на поновно поступање примјеном одредбе члана 81. став 1 и 2 а у вези са чланом 37. став 3. Закона о управним споровима БиХ (Службени гласник БиХ“ број 19/02 до 74/10).

Случај 9 - СДА - Странка демократске акције (А.Х.)

На основу члана 6.6 став (1), члана 6.7 став (1) тачка 1) и члана 19.9 став (1) тачка т) Изборног закона Босне и Херцеговине («Службени гласник БиХ», бр. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14, 31/16 и 41/20) и поступајући по приговору политичког субјекта Социјалдемократе Босне и Херцеговине СДБиХ, у поступку утврђивања кршења члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине од стране политичког субјекта СДА – Странка демократске акције (код 00090), Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је на 65. сједници, одржаној 14.10.2020. године, д о н и ј е л а

ОДЛУКУ

(1) Политички субјект СДА – Странка демократске акције (код 00090), одговоран је што је А.Х, кандидат овог политичког субјекта за Опћинско вијеће Лукавац путем друштвене мреже Фејсбук водио плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање, па му се па му се у изриче:

- новчана казна у износу од 1.000,00 КМ (словима: једна хиљада конвертибилних марака)

(2) Новчана казна из става (1) ове одлуке уплатит ће се у року од осам дана од дана правоснажности ове одлуке на рачун Министарства финансија и трезора БиХ.

Образложење

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је дана 29.09.2020. године путем поште примила приговор од политичког субјекта Социјалдемократе Босне и Херцеговине СДБиХ у којем се наводи да је кандидат СДА – Странка демократске акције за Опћинско вијеће Лукавац водио плаћену изборну кампању путем друштвене мреже Фацебоок, те да је на тај начин политичка странка поступила супротно одредбама члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине. Уз приговор је приложен и снимак спонзорисане објаве.

Приговор је допуштен, поднесен од овлашћеног лица и благовремен.

Поступајући по приговору, Централна изборна комисија БиХ је након пријема, у складу са законском процедуром, актом број: 05-1-07-5-993/20 од 30.09.2020. године приговор доставила политичком субјекту СДА - Странка демократске акције на изјашњење, као и да се на наводе из приговора посебно изјасни његов кандидат А.Х, у року од 24 сата од пријема обавијести.

У благовременом року, дана 01.10.2020. године, су СДА - Странка демократске акције и кандидат А.Х. електронским путем доставили изјашњења на наведени при-

говор у којим наводе да одбацују наводе из приговора, да приговор није благовремен, да су неосновани наводи продносиоца приговора, те да је кандидат А.Х. на друштвеној мрежи Фејсбук самоиницијативно и без сагласности политичког субјекта објавио оглас који политички субјект СДА није платио. Кандидат политичког субјекта А.Х у својој изјави наводи да у моменту прављења Фејсбук странице није био свјестан нити је имао сазнања да крши одредбе Изборног закона БиХ спонзорисањем објаве кандидатуре. Осим тога, у изјави наводи да преузима сву одговорност и да политички субјект СДА нема одговорности.

Одредбом чланом 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине је између осталог, прописано да „забрањено је вођење плаћене изборне кампање путем електронских и принтаних медија, или било којег облика плаћеног јавног оглашавања, осим одржавања интерних скупова органа и статутарних тијела политичких субјеката, у периоду од дана расписивања избора до дана службеног почетка изборне кампање“.

У члану 1.1а став (1) тачка 6) Изборног закона Босне и Херцеговине је прописано да изборна кампања подразумијева радње и поступке у периоду утврђеном овим Законом у којем политички субјект на законом утврђен начин упознаје бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе.

Одредбом члана 2. став (1) тачка а) Правилника о медијском представљању политичких субјеката у периоду од дана расписивања избора до дана одржавања избора („Службени гласник БиХ“, број 29/18) је прописано да је изборна кампања период од 30 дана прије дана одржавања избора у којем политички субјект на законом утврђен начин упознаје бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе, а тачком ф) да политичко оглашавање подразумијева емитовање и објављивање огласа, јавних позива, спотова и било којег другог вида јавног оглашавања политичког субјекта и тачком г), да јавно оглашавање подразумијева оглашавање путем медија, плаката, постера, интернета, летака, покретних реклама и сваки други вид јавног оглашавања доступан бирачима и јавности.

Увидом у комплетан спис предмета и достављеног сцреенсхота са друштвене мреже Фејсбук, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је утврдила да је политички субјект СДА – Странка демократске акције одговоран за кршење члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине, јер је А.Х, кандидат овог политичког субјекта путем друштвене мреже Фејсбук водио плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање.

У конкретном случају, на спорној Фејсбук објави је наведено да је иста спонзорисана што је неспоран доказ вођења плаћене изборне кампање.

Исто тако, имајући у виду цитиране законске одредбе као и снимак наведене објаве на друштвеној мрежи, произилази неспорна чињеница да је у конкретном случају вођена плаћена изборна кампања прије службеног почетка изборне кампање на

начин да је А.Х. кандидат политичког субјекта СДА – Странка демократске акције упознавао бираче и јавност са својом кандидатуром за Општинско вијеће Лукавац.

Одговорност политичког субјекта СДА - Странка демократске акције заснива се на чињеници да је А.Х. као кандидат предложен испред овог политичког субјекта и као такав овјерен за учешће на Локалним изборима 2020.године за Општинско вијеће Лукавац.

Код одмјеравања висине новчане казне, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је изрекла новчану казну у минималном износу у смислу члана 19.9 став (1) Изборног закона Босне и Херцеговине јер сматра да је адекватна учињеном прекршају и да ће се изреченом новчаном казном постићи сврха кажњавања.

На основу напријед изложеног и савјесне и брижљиве оцјене сваког постојећег доказа посебно, и свих доказа заједно и посебно оцјеном спорне објаве А.Х. на начин супротан изричитој законској забрани, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је на основу члана 6.7 став (1) тачка 1) и члана 19.9 став (1) тачка т) Изборног закона Босне и Херцеговине, одлучила као у диспозитиву одлуке.

Случај 9 – Одлука Суда БиХ - СДА - Странка демократске акције (А.Х.)

У предмету Суда Босне и Херцеговине број: С1 3 лж 037831 20 ЛЖ од 26.10.2020. године донио је

Р Ј Е Ш Е Њ Е

Жалба се уважава, Одлука Централне изборне комисије број 05-1-07-5-993/20 од 14.10.2020. године поништава и предмет враћа на поновно одлучивање Централној изборној комисији БиХ.

О б р а з л о ж е њ е

Одлуком Централне изборне комисије Босне и Херцеговине број и датум наведени у уводу, изречена је новчана казна у износу од 1.000,00 КМ политичком субјекту Странци демократске акције – СДА, на основу утврђене одговорности што је А.Х, кандидат овог политичког субјекта за Општинско вијеће Лукавац, путем друштвене мреже фејсбук водио плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање, примјеном одредбе члана 16.4 став 3, и члана 19.9 став 1. тачка т) Изборног закона БиХ.

Против ове одлуке, жалитељ је благовремено поднио жалбу због повреде правила поступања, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примјене материјалног права. Сматра да је побијана одлука незаконита из разлога што је

приговор неблаговремен јер је поднесен протеком рока прописаног одредбом члана 6.2 став 1. Изборног закона БиХ. Како се ради о изборном периоду, у смислу члана 1.1 став 12.) Изборног закона БиХ, тај рок износи 24 сата од учињене повреде. Стога је ЦИК БиХ требала одбацити поднесени приговор као неблаговремен. Даље, истиче да ЦИК БиХ није код оцјене одговорности политичке странке у цјелости утврдила чињенично стање из одговорности политичке странке, за наводно кршење члана 16.4 став 3. Изборног закона БиХ. Предлаже да Апелационо одјељење Суда БиХ жалбу у цијелости уважи, поништи оспорену одлуку, односно исту стави ван снаге или да уважи жалбу, поништи одлуку и предмет врати ЦИК-у на поновно одлучивање.

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине доставила је овом суду одговор на жалбу у којем је предложила да се изјављена жалба одбије као неоснована.

Жалба је неоснована.

У предметном случају, апелацино вијеће је увидом у приговор утврдило да је исти поднесен дана 29.09.2020. године од стране ОО СДБИХ, кога је потписао М.Ј, а разлог подношења су уочене повреде Изборног закона из поглавља 16, члан 16.12, 16.14 и 16.15 коју је учинио А.Х, кандидат за Општинско вијеће Лукавац испред СДА дана 21.08.2020. године до данас.

Одредба члана 6.2 став 1. Изборног закона БиХ прописује да бирач и политички субјект чије је право уставновљено овим законом повријеђено може изборној комисији уложити приговор најкасније у року од 48 сати, односно у року од 24 сата у изборном периоду од учињене повреде, осим ако овим законом није другачије одређено.

Приговор се подноси на обрасцу који пропише ЦИК БИХ и исти садржи кратак опис учињење повреде и прилоге који потврђују наводе приговора. Исти мора потписати подносилац приговора. Ставом трећим неведеног члана је прописано да ЦИК БиХ утврђује процедуралне упуте за рјешавање по приговорима поднесеним изборним комисијама. Ставом четвртим је прописано да ће се приговор који је према члану 6.2 овог закона поднијело неовлаштено лице или је приговор поднесен неблаговремено или је непотпун, одбацити.

Према схватању апелационог вијећа, након примитка приговора ЦИК БиХ је била дужна да прије утврђивања основаности изнесених тврдњи у приговору око повреде члана 16.14 став 3. Изборног закона БиХ, провјери благовременост поднесеног приговора, како то прописује одредба члана 6.2 став 4(1). Изборног закона БиХ. Потом се треба утврдити да је благовремен и поднесен од стране овлашћеног лица, може приступити његовом рјешавању примјеном одредбе члана 6.3 Изборног закона БиХ.

Из стања списка произилази да је подносилац приговора уз исти доставио 4 прилога којима доказује да се ради о плаћеном огласу. Да је наведено име и презиме кандидата и његов број на листи, те два прилога гдје је наведено име и презиме кан-

дидата и орган за који се кандидује. Основано жалба указује да ЦИК БиХ није водила довољно рачуна да је повреда Изборног закона настала дана 21.08.2020. године а да је приговор поднесен тек дана 29.09.2020. године. Недавањем јасних и правилних разлога око оцјене благовремености приговора, по схватању апелационог вијећа ЦИК БиХ је донијела одлуку која није правилна јер нису у поступку правилно утврђене све одлучне чињенице које указују на благовременост поднесеног приговора. Апелационо вијеће запажа да је у самом приговору наведено да је повреда учињена дана 21.08.2020. године и наведена је ријеч до данас. Питање постојања континуитета повреде од стране А.Х, могла би бити прихваћена само у ситуацији да подносилац приговора то и докаже јер је то одлучна чињеница код оцјене благовремености поднесеног приговора, о чему ЦИК БиХ није дала довољно образложене разлоге. На горе наведено основано жалитељ указује жалбеним наводима.

Наиме, након што је апелационо вијеће извршило увид у фотокопију прилога достављених уз приговор, исто је закључило да само на прилогу под бројем 2. је назначено вријеме и датум објаве 21.08.2020. године у 17.24h. На осталим прилозима (1,3,4) нема назнака датума и сата када је учињена повреда, па се стога не може ни закључити на који начин је ЦИК БиХ закључила да се ради о континуираном објављивању на Фејсбук страници А.Х. почев од 21.08.2020. године па до дана подошења приговора 29.09.2020. године.

Стога је ово вијеће утврдило да су жалбени наводи којим се указује на неправилности побијане одлуке у погледу правилне оцјене благовремености поднесеног приговора основани.

У конкретном случају, неспорно је да је А.Х, кандидат СДА за Општинско вијеће Лукавац, путем друштвене мреже Фејсбук 21.08.2020. године објавио садржаје који су увидом у приложене скриншотове имали назнаку „sponsored“ или „плаћени оглас“ а које тврдње не оспорава ни сам кандидат политичке странке. Исти је у својој изјави поврдио наводе подносиоца приговора наводећи да у моменту прављења Фејсбук странице није био свјестан нити је имао сазнања да крши одредбе Изборног закона БиХ спонзорисањем објаве кандидатуре, као и да исти преузима сву одговорност, односно да СДА као политички субјект нема одговорност.

Ради горе изложеног, апелационо вијеће је оспорену одлуку ЦИК БиХ број 05-1-07-1-998/20 од 01.10.2020.године оцијенило неправилном и незаконитом, те исту поништило и вратило предмет на поновно поступање примјеном одредбе члана 81. став 1 и 2 а у вези са чланом 37. став 3. Закона о управним споровима БиХ (Службени гласник БиХ“ број 19/02 до 74/10).

Случај 10 - Савез независних социјалдемократа - СНСД - Милорад Додик (С.Р)

На основу члана 6.2, члана 6.7 став (1) тачка 1) и члана 19.9 став (1) тачка т) Изборног закона Босне и Херцеговине («Службени гласник БиХ», бр. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14, 31/16 и 41/20 и члана 114, а у вези члана 115. и 116. Закона о управном поступку («Службени гласник БиХ», бр. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/3 и 53/16) и члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине, поступајући по службеној дужности, у предмету кршења Изборног закона Босне и Херцеговине од стране политичка странка Савез независних социјалдемократа - СНСД - Милорад Додик (код 00515), Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је на 72. сједници, одржаној 03.11. 2020. године, д о н и ј е л а

О Д Л У К У

(1) Политичка странка Савез независних социјалдемократа - СНСД - Милорад Додик (код 00515), је одговорна што је С.Р, предсједник Главног изборног штаба за Локалне изборе 2020. године ове политичке странке путем друштвене мреже Фејсбук водио плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање, па му се изриче:

- новчана казна у износу од 1.000,00 КМ (словима: једна хиљада конвертибилних марака)

(2) Новчана казна из става (1) ове одлуке уплатиће се у року од осам дана од дана правоснажности ове одлуке на рачун Министарства финансија и трезора БиХ.

О б р а з л о ж е њ е

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је дана 12.10.2020. године путем поште примила од Транспаренси Интернешнала Босне и Херцеговине информацију (у даљем тексту: поднесак) у којој се наводи да је С.Р, кандидат испред Савеза независних социјалдемократа платио спонзорисане објаве у електонским медијима путем друштвене мреже Фејсбук, те да је на тај начин политичка странка поступила супротно одредбама члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине. Уз информацију су приложени и снимци спонзорисаних објава.

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је, имајући у виду одредбу члана 6.2 став (1) Изборног закона Босне и Херцеговине, у поступку испитивања формално правне стране поднеска утврдила да је исти допуштен, али да је поднесен од неовлаштеног лица из којих разлога је у смислу члана 6.2 став (2) и (3) Изборног закона Босне и Херцеговине предметни поднесак цијенила као иницијативу за покретање поступка и поступак водила по службеној дужности.

Поступајући по наведеној иницијативи, Централна изборна комисија БиХ је након пријема, у складу са законском процедуром, актом број: 05-1-07-5-1131-2/20 од 13.10.2020. године иницијативу доставила политичкој странци Савезу независних социјалдемократа - СНСД – Милорад Додик да се изјасни на наводе из поднеска, у року од 24 сата од пријема обавијести.

У благовременом року, дана 16.10.2020. године, политичка странка Савез независних социјалдемократа - СНСД – Милорад Додик електронским путем доставила је изјашњење на наведену иницијативу у којој наводе да достављена информација/приговор од стране Транспаренси Инетреншнал Босне и Херцеговине није достављена на законом прописаном обрасцу. Осим тога, наводе да није тачно да је С.Р. кандидат испред Савеза независних социјалдемократа - СНСД – Милорад Додик. Наиме, истичу да именовани није кандидат на предстојећим Локалним изборима 2020. године него је предсједник Главног изборног штаба СНСД-а за Локалне изборе 2020. године. С тим у вези, наводе када се отвори званична страница С.Р-С.Р. видљиво је да се ради о приватној страници именованог, да иста није направљена у сврху промоције активности за предстојеће Локалне изборе 2020. године. У прилогу су доставили и фотографију/скриншот са Фејсбук странице С.Р. и истичу да Савез независних социјалдемократа - СНСД – Милорад Додик за предстојеће Локалне изборе 2020. године није платио оглашавање нити на једној Фејсбук страници или другој друштвеној мрежи.

Одредбом чланом 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине је између осталог, прописано да „забрањено је вођење плаћене изборне кампање путем електронских и принтаних медија, или било којег облика плаћеног јавног оглашавања, осим одржавања интерних скупова органа и статутарних тијела политичких субјеката, у периоду од дана расписивања избора до дана службеног почетка изборне кампање“.

У члану 1.1а став (1) тачка 6) Изборног закона Босне и Херцеговине је прописано да изборна кампања подразумијева радње и поступке у периоду утврђеном овим Законом у којем политички субјект на законом утврђен начин упознаје бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе.

Одредбом члана 2. став (1) тачка а) Правилника о медијском представљању политичких субјеката у периоду од дана расписивања избора до дана одржавања избора („Службени гласник БиХ“, број 29/18) је прописано да је изборна кампања период од 30 дана прије дана одржавања избора у којем политички субјект на законом утврђен начин упознаје бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе, а тачком ф) да политичко оглашавање подразумијева емитовање и објављивање огласа, јавних позива, спотова и било којег другог вида јавног оглашавања политичког субјекта и тачком г), да јавно оглашавање подразумијева оглашавање путем медија, плаката, постера, интернета, летака, покретних реклама и сваки други вид јавног оглашавања доступан бирачима и јавности.

Увидом у комплетан спис предмета и достављене сцреенсхотове са друштвених мрежа Фејсбук, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је утврдила да је политичка странка Савез независних социјалдемократа - СНСД – Милорад Додик одговорна за кршење члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине, јер је С.Р. предсједник Главног изборног штаба СНСД-а за Локалне изборе 2020. године путем друштвене мреже Фацебоок водио плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање.

У конкретном случају, на спорној Фејсбук објави је наведено да је иста спонзорисана што је неспоран доказ вођења плаћене изборне кампање.

Исто тако, имајући у виду цитиране законске одредбе као и снимке наведених објава на друштвеним мрежама, произилази неспорна чињеница да је у конкретном случају вођена плаћена изборна кампања прије службеног почетка изборне кампање на начин да је С.Р. предсједник Главног изборног штаба СНСД-а за Локалне изборе 2020. године, платио израду и објаву на друштвеној мрежи Фејсбук. Наиме, плаћена објава на друштвеној мрежи Фејсбук извршена од стране члана политичке странке, не ослобађа одговорности саму политичку странку, посебно имајући у виду да је конкретном случају С.Р. предсједник Главног изборног штаба СНСД-а за Локалне изборе 2020. године, и као такав активно учествује у раду ове политичке странке, као и постизању циљева и задатака утврђених статутом.

Одговорност политичке странке Савеза независних социјалдемократа - СНСД – Милорад Додик заснива се на чињеници да је С.Р. предсједник Главног изборног штаба СНСД-а за Локалне изборе 2020. године.

Код одмјеравања висине новчане казне, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је изрекла новчану казну у минималном износу у смислу члана 19.9 став (1) Изборног закона Босне и Херцеговине јер сматра да је адекватна учињеном прекршају и да ће се изреченом новчаном казном постићи сврха кажњавања.

На основу напријед изложеног и савјесне и брижљиве оцјене сваког постојећег доказа посебно, и свих доказа заједно и посебно оцјеном спорних објава Срђана Рајчевића на начин супротан изричитој законској забрани, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је на основу члана 6.7 став (1) тачка 1) и члана 19.9 став (1) тачка т) Изборног закона Босне и Херцеговине, одлучила као у диспозитиву одлуке.

Случај 10 – Одлука Суда БиХ - Савез независних социјалдемократа – СНСД – Милорад Додик (С.Р)

У предмету Суда Босне и Херцеговине број: С1 3 лж 038692 20 ЛЖ од 11.11.2020. године донио је

Р Ј Е Ш Е Њ Е

Жалба Савеза независних социјалдемократа – СНСД – Милорад Додик, се уважава и поништава одлука Централне изборне комисије Босне и Херцеговине број: 065-1-07-5-1123/20 од 3.11.2020. године.

Образложење

Одлуком Централне изборне комисије Босне и Хрцеговине број и датум наведени у уводу, утврђено је да је политичка странка Савез независних социјалдемократа – СНСД – Милорад Додик, одговорна што је С.Р, предсједник Главног изборног штаба за локалне изборне 2020. године ове политичке странке, путем друштвене мреже Фацебоок водио плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање, па му је изречена новчана казна у износу од 1.000.00 КМ (једна хиљада конвертибилних марака)

Према одредбама члана 16.14 став 3. Изборног закона Босне и Херцеговине (Службених гласник БиХ“ број: 23/01 до 32/10) „Забрањено је вођење плаћене изборне кампање путем електронских и принтаних медија, или било којег облика плаћеног јавног оглашавања, осим одржавања интерних скупова органа и статутарних тијела политичких субјеката, у периоду од дана расписивања избора до дана службеног почетка изборне кампање”.

Према стању списка, Централна изборна комисија БиХ је утврдила да је политичка странка Савеза независних социјалдемократа – СНСД – Милорад Додик одговорна за кршење члана 16.14 став 3 Изборног закона Босне и Херцеговине (Изборни закон) јер је С.Р, предсједник Главног изборног штаба за локалне изборне 2020. године, путем друштвене мреже Фејсбук водио плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање јер је у конкретном случају на спорној Фејсбук објави наведено да је иста спонзорисана што је неспоран доказ плаћење изборне кампање. Надаље, поред слике С.Р. истакнут је и сам назив политичког субјекта странка Савез независних социјалдемократа, због чега су према схватању Централне изборне комисије БиХ, неосновани наводи жалиоца да на Фејсбук станици „С.Р.“ није ни институционално ни финансијски повезана са политичким субјектом Савеза независних социјалдемократа – СДСД – Милорад Додик.

По оцјени апелационог вијећа овог Суда, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је из утврђених чињеница извела погрешан закључак о постојању одлучујућих чињеница те је погрешно примијенила и материјално право када је Савез

независних социјалдемократа – СНСД – Милорад Додик огласила одговорним за повреду одредаба члана 16.14 став 3. Изборног закона Босне и Херцеговине и изрекла му новчану казну.

У конкретном случају, одлучујућа је чињеница да господин С.Р. није кандидат на Локалним изборима 2020. године те да је предметном објавом на основу које је донесена побијана одлука Централне изборне комисије, позвао са плаћене сопствене Фејсбук странице, а не службене странице политичког субјекта Савеза независних социјалдемократа – СДСД – Милорад Додик.

Наиме, смисао одредбе члана 16.14 став 3 Изборног закона Босне и Херцеговине је забрањена вођење јавне изборне кампање прије службеног почетка изборне кампање, политичким странкама, независним кандидатима, коалицијама и кандидатима политичких странака и коалиција. С.Р није кандидат на Локалним изборима 2020. године па његовим позивом на праћење Фејсбук странице, односно њеним промовисањем политички субјекат Савез независних социјалдемократа – СДСД – Милорад Додик, није могао починити повреду одредаба члана 16.14. став 3 Изборног закона Босне и Херцеговине јер се не ради о медијском представљању, односно оглашавању политичког субјекта Савез независних социјалдемократа – СДСД – Милорад Додик, нити представљању кандидата тог политичког субјекта. Ирелевантно је што је С.Р. предсједник Главног изборног штаба СНДС за Локалне изборе 2020. године и што се у позадини његове фотографије налази лого наведене странке.

Из наведеног разлога апелационо вијеће налаже да је побијана одлука Централне изборне комисије у Босни и Херцеговини, неправилна и незаконита, а жалба основана.

Случај 11 – Жупанијска неовисна листа

На основу члана 6.6 став (1), члана 6.7 став (1) тачка 1) и члана 19.9 став (1) тачка т) Изборног закона Босне и Херцеговине («Службени гласник БиХ», бр. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14, 31/16 и 41/20) одлучујући по приговору политичке странке ХДЗ БиХ-Хрватска демократска заједница БиХ у поступку утврђивања кршења одредби члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине од стране политичке странке Жупанијска неовисна листа (код 02322), Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је на 65. сједници, одржаној 14.10.2020. године, донијела

ОДЛУКУ

(1) Политичка странка Жупанијска неовисна листа (код 02322) одговорна је што је на свом Фацебоок профилу водила плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање, па јој се изриче:

- новчана казна у износу од 1.000,00 КМ (словима: једна хиљада конвертибилних марака)

(2) Новчана казна из става (1) ове одлуке уплатит ће се у року од осам дана од дана правоснажности ове одлуке на рачун Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине.

Образложење

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је дана 24.09.2020. године путем имејла запримила приговор од политичког субјекта ХДЗ БиХ-Хрватска демократска заједница БиХ у коме се наводи да је политичка странка Жупанијска неовисна листа водила плаћену изборну кампању путем друштвене мреже Фејсбук, те да је на тај начин ова политичка странка поступила супротно одредбама члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине. Уз приговор је приложен и снимак спонзорисане објаве.

Приговор је допуштен, поднесен од овлаштеног лица и благовремен.

Централна изборна комисија БиХ је, у складу са чланом 6.3 став (2) Изборног закона БиХ актом број: 05-1-07-5-981/20 од 28.09.2020. године приговор доставила наведеној политичкој странци на изјашњење у року од 24 сата од пријема обавијести.

У благовременом року, дана 29.09.2020. године, политичка странка Жупанијска неовисна листа је електронским путем доставила изјашњење на приговор у којем наводе да су након што су примијетили наведени пропуст упозорили особу која технички уређује Фејсбук страницу да није дозвољено плаћено политичко оглашавање у овом периоду, након чега је отклоњен наведени пропуст. Надаље истиче да је ова политичка странка релативно нова која дјелује на подручју Херцегбосанске жупаније.

Такође, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је дана 28.09.2020. године путем имејла запримила одговор од стране Г.Т, у коме наводи да је као графички дизајнер ангажован од стране Жупанијске независне листе, као и да је креирао и одржавао њихову Фејсбук страницу, те је у сврху тестирања и припреме за изборе својом грешком, а не грешком Жупанијске независне листе кликнуо на „Промовирање огласа“. Исто тако наводи да је након уочене грешке, упозорен од стране предсједника Жупанијске независне листе, те је за исти оглас блокирао буџет. За оглас је утошенио скромних 0,98 УСД (1,64 БАМ) и исти је приказан неколико десетака пута са укупно 11 ангажмана прије него што је блокиран.

Одредбом чланом 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине је између осталог, прописано да „забрањено је вођење плаћене изборне кампање путем електронских и принтаних медија, или било којег облика плаћеног јавног оглашавања, осим одржавања интерних скупова органа и статутарних тијела политичких субјеката, у периоду од дана расписивања избора до дана службеног почетка изборне кампање“.

У члану 1.1а став (1) тачка 6) Изборног закона Босне и Херцеговине је прописано да изборна кампања подразумијева радње и поступке у периоду утврђеном овим Законом у којем политички субјект на законом утврђен начин упознаје бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе.

Одредбом члана 2. став (1) тачка а) Правилника о медијском представљању политичких субјеката у периоду од дана расписивања избора до дана одржавања избора („Службени гласник БиХ“, број 29/18) је прописано да је изборна кампања период од 30 дана прије дана одржавања избора у којем политички субјект на законом утврђен начин упознаје бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе, а тачком ф) да политичко оглашавање подразумијева емитовање и објављивање огласа, јавних позива, спотова и било којег другог вида јавног оглашавања политичког субјекта и тачком г), да јавно оглашавање подразумијева оглашавање путем медија, плаката, постера, интернета, летака, покретних реклама и сваки други вид јавног оглашавања доступан бирачима и јавности.

Увидом у комплетан спис предмета и достављене сцреенсхот са друштвене мреже Фејсбук, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је утврдила да је политичка странка Жупанијска неовисна листа одговорна за кршење члана 16.14 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине, јер је на свом Фејсбук профилу водила плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање.

У конкретном случају, на спорној Фејсбук објави је наведено да је иста спонзорисана што је неспоран доказ вођења плаћене изборне кампање.

Исто тако, имајући у виду цитиране законске одредбе као и да је у наведеној објави политичка странка представила своју кандидатску листу, произилази неспорна чињеница да је у конкретном случају вођена плаћена изборна кампања прије службеног почетка изборне кампање на начин да је политичка странка Жупанијска неовисна листа упознавала бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за предстојеће изборе.

Одговорност ове политичке странке не умањује чињеница да „након што је примијећено да је објава спонзорисана, исти су упозорили особу која технички уређује Фацебоок страницу“, као ни чињеница да је „грешком графичког дизајнера кликнуто на промовисање огласа“ с обзиром на то да се ради о политичкој странци која је овјерена за учешће на Локалним изборима 2020. године и као овјерена политичка странка би требала бити упозната са правилима изборног процеса.

Код одмјеравања висине новчане казне, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је као олакшавајућу околност узела у обзир признање овог политичког субјекта да је извршио плаћено оглашавање из којих разлога је и изречена новчана казна у минималном износу у смислу члана 19.9 став (1) Изборног закона Босне и Херцеговине.

Из ових разлога Централна изборна комисија БиХ сматра да је новчана казна изречена у диспозитиву одлуке адекватна учињеном прекршају и да ће се изреченом новчаном казном постићи сврха кажњавања.

На основу напријед изложеног и савјесне и брижљиве оцјене сваког постојећег доказа посебно, и свих доказа заједно и посебно оцјеном спорних објава политичке странке Жупанијске неовисне листе на начин супротан изричитој законској забрани, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је на основу члана 6.7 став (1) тачка 1) и члана 19.9 став (1) тачка т) Изборног закона БиХ, одлучила као у диспозитиву одлуке.

Случај 11 - Жупанијска неовисна листа - На одлуку ЦИК БиХ није било жалбе.

Случај 12 - Демократска Фронта – Грађански савез (А.П)

На основу члана 6.2, члана 6.7 став (1) тачка 1) и члана 19.9 став (1) тачка ј) и става (4) Изборног закона Босне и Херцеговине («Службени гласник БиХ», бр. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14, 31/16 и 41/20), члана 114, а у вези члана 115. и 116. Закона о управном поступку («Службени гласник БиХ», бр. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/3 и 53/16) и члана 7.3 став (1) тачка 7) Изборног закона Босне и Херцеговине, поступајући по службеној дужности у предмету кршења Изборног закона Босне и Херцеговине од стране политичког субјекта Демократска фронта-Грађански савез (код 02930) и А.П, кандидаткиње овог политичког субјекта, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине на 58. сједници, одржаној 29.09.2020. године, д о н и ј е л а

О Д Л У К У

(1) Политички субјект Демократска фронта-Грађански савез (код 02930) одговоран је што је А.П, кандидаткиња овог политичког субјекта на свом Фејсбук профилу дана 23.08.2020. године, користила језик који би некога могао навести или подстаћи на насиље или ширење мржње, па му се изриче:

- новчана казна у износу од 1.500,00 КМ (словима: једна хиљада пет стотина конвертибилних марака) које ће сносити чланице ове коалиције Демократска фронта и Грађански савез, у износу од по 750,00 КМ.

(2) Утврђује се да је А.П, кандидаткиња политичког субјекта Демократска фронт-Грађански савез за начелницу Општине Ново Сарајево, дана 23.08.2020. године на свом Фејсбук профилу, користила језик који би некога могао навести или подстаћи на насиље или ширење мржње, па јој се изриче:

-новчана казна у износу од 3.000,00 КМ (словима: три хиљаде конвертибилних марака).

(3) Новчана казна из става (1) и (2) ове одлуке уплатиће се у року од осам дана од дана правоснажности ове одлуке на рачун Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине.

Образложење

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је дана 27.08.2020. године примила од Организационог одбора БХ.поворке поноса жалбу (у даљњем тексту: поднесак) путем имејла, у којој се наводи да је А.П. на свом Фејсбук профилу објавила статус у којем је БХ.поворку поноса назвала поворком стида, који су пренијели и поједини медији.

Надаље, у поднеску је наведено да се А.П. коначно и дефинитивно противи прихватању ЛГБТИК особа, те да је истакла да ЛГБТИК особе не може сврстати у нормалан образац понашања, те сматрају да је наведена реторика кандидаткиње неприхватљива и да овако јавно изнесен став доприносу ширењу говора мржње и нетрпељивости према ЛГБТИК особама.

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је, имајући у виду одредбу члана 6.2 став (1) Изборног закона Босне и Херцеговине, у поступку испитивања формално правне стране поднеска утврдила да је исти допуштен, али да је поднесен од неовлашћеног лица из којих разлога је у смислу члана 6.2 став (2) и (3) Изборног закона Босне и Херцеговине предметни поднесак цијенила као иницијативу за покретање поступка и поступак водила по службеној дужности.

Поступајући по наведеној иницијативи, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је након пријема, у складу са законском процедуром, актом број: 05-1-07-5-772-2/20 од 04.09.2020. године иницијативу доставила наведеном политичком субјекту на изјашњење, као и да се на наводе из поднеска посебно изјасни кандидаткиња А.П. у року од 24 сата од пријема обавијести.

Политички субјект је у благовременом року, дана 08.09.2020. године, електронским путем доставио изјашњење на наведену иницијативу у којој наводи да наведени иступ нема нити једну додирну тачку са политикама овог политичког субјекта, међу којима значајно мјесто заузима борба за права свих маргинализованих друштвених група у које спада и ЛГБТИК заједница. Исто тако, у изјашњењу је политички субјект упутио извињење због несмотреног и ничим изазваног иступа њихове чланице.

С обзиром да у наведеном року, није достављено изјашњење А.П, кандидаткиње политичког субјекта Демократска фронта-Грађански савез, Централна изборна комисија БиХ је актом број: 05-1-07-5-772-4/20 од 14.09.2020. године поновно тражила изјашњење од кандидаткиње А.П. у року од 24 сата од пријема обавијести.

Дана 15.09.2020. године је кандидаткиња А.П. доставила изјашњење у којем наводи да њен иступ нема нити једну додирну тачку са политикама политичког субјекта чија је кандидаткиња, међу којима значајно мјесто заузима борба за права свих

маргинализованих друштвених група у које спада и ЛГБТИК заједница. Надаље наводи да ни на који начин не сматра да је угрожавање права ЛГБТИК популације оправдано.

Одредбом члана 7.3 став (1) тачка 7. Изборног закона БиХ прописано је да “кандидатима и присталицама политичких странака, листи независних кандидата, листи припадника националних мањина и коалиција, као и независним кандидатима и њиховим присталицама, те запосленима или на други начин ангажираним у изборној администрацији није дозвољено:

- користити се језиком који би некога могао навести или подстаћи на насиље или ширење мржње, или објављивати или употребљавати слике, симболе, аудио и видео записе, СМС поруке, интернет комуникације или друге материјале који могу тако дјеловати.“

Увидом у комплетан спис предмета, статус са Фејсбук профила и чланак из дневних новина „Ослобођење“ од 24.08.2020. године, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је утврдила да су политички субјект Демократска фронта-Грађански савез и његова кандидаткиња А.П. одговорани за кршење члана 7.3 став (1) тачка 7) Изборног закона Босне и Херцеговине, јер је Централна изборна комисија Босне и Херцеговине изјаву А.П. на Фејсбук профилу, оцијенила као језик који би некога могао навести или подстаћи на насиље или ширење мржње према ЛГБТИК особама.

Одговорност овог политичког субјекта и његове кандидаткиње заснива се и на чињеници да је А.П. кандидаткиња за начелницу Општине Ново Сарајево, што носи посебну тежину с обзиром на то да је као кандидаткиња јавна личност и чије ријечи се преносе путем медија, па као такве постају доступне широј јавности.

Наиме, приликом подношења пријаве политичког субјекта Демократска фронта-Грађански савез, овлаштени представник овог политичког субјекта, као и његова кандидаткиња А.П. су у складу са чланом 1.13 Изборног закона Босне и Херцеговине потписали изјаве да ће се у својим активностима у потпуности придржавати Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини.

Анексом 6. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини - Споразума о људским правима су загарантована основна права и слободе, међу којима је осигурано уживање права и слобода без дискриминације по основу пола, расе, боје коже, језика, вјероисповјести, политичког и другог опредјељења, националног или друштвеног поријекла, припадности националној мањини, власништва, рођења и другог статуса што указује да је кандидаткиња А.П. својим иступом повриједила основна права и слободе, односно опредјељење ЛГБТИК популације.

Иако Изборни закон Босне и Херцеговине не садржи дефиницију говора мржње, при одлучивању у овој врсти правне ствари је Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је цијенила и Препоруке Комитета министара Савјета Европе о говору

мржње којим истичу да језик мржње подразумева све врсте изражавања језика мржње које шире или подстичу, промовишу или оправдавају расну, полну, вјерску итд..., као и друге облике мржње засноване на нетолеранцији, укључујући и нетолеранцију изражену као агресивну пријетњу и непријатељство.

Својим наводом у објави на Фејсбук профилу наведена кандидаткиња је недвосмислено имала намјеру да својим порукама шири говор мржње, а овакво изражавање може изазвати негативну посљедицу по одређену групу, у конкретном случају припаднике ЛГБТИК популације, те према њима створити презир и непријатељство, што код ЛГБТИК популације може изазвати осјећај страха. Надаље, јавно изражавање неприхватња те скупине у нашем друштву може изазвати и насиље према појединцу и групи.

У објави на Фејсбук профилу А.П. је изражена нетолеранција и ради се о забрањеном понашању, јер исто, због израженог непријатељства, може у коначници подстаћи насиље према о ЛГБТИК популацији. Осим што има карактер омаловажавања и вријеђања, језик мржње застрашује појединца или групу.

Стога овакво понашање не може бити толерисано у изборној кампањи, али ни ван службеног периода од 30 дана изборне кампање. Наиме, Босна и Херцеговина је погодна тло за ширење мржње, посебно на вјерској, националној па и родној основи. У конкретном случају прекршена су правила путем интернетске комуникације, а имајући у виду да је Фејсбук интернетска мрежа која је приступачна огромном броју људи и има велики број корисника, њена употреба се не може ограничити и цијенити искључиво у 30 дана изборне кампање. Овакво уско тумачење закона би омогућило кандидатима да несметано користе говор мржње све до службеног почетка периода кампање (30 дана до дана избора) и тек када изборна кампања званично почне поведу рачуна о свом говору и јавном наступу да не би били изложени санкцији. Централна изборна комисија Босне и Херцеговине има одговорност да ове појаве спречава и не дозволи овакав говор свим овјереним политичким субјектима и њиховим кандидатима.

Цијенећи да писани говор А.П. има карактер интензивне негативне емоције застрашујућег и узнемирујућег изражавања о неприхватању групе ЛГБТИК популације коју назива “повроком стида”, и како се овим говором јавно, путем друштвене мреже изазива мржња према појединцима или групи са циљем пропаганде нетрпељивости према другима, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине није могла, а да не цијени да ова изјава уједно подстиче и оправдава напад на сексуалну оријентацију и дискриминише припаднике те групе, што је данашњем друштву недопустиво.

Код одмјеравања висине новчане казне, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је узела у обзир тежину учињене повреде у односу на права и слободе загарантована Општим оквирним споразумом за мир у Босни Херцеговини, према другом и другачијем, као и да је олакшавајућу околност цијенила изјашњење и из-

вишење политичког субјекта Демократска фронта-Грађански савез, те сматра да је изречена новчана казна сразмјерна учињеном прекршају.

На основу напријед изложеног и савјесне и брижљиве оцјене сваког постојећег доказа посебно, и свих доказа заједно и оцјеном спорне изјаве А.П у изнесеном контексту, на начин супротан изричитој законској забрани, Централна изборна комисија БиХ је на основу члана 6.7 став (1) тачка 1), члана 19.9 став став (1) тачка ј) и члана 19.9 став (4) Изборног закона Босне и Херцеговине, одлучила као у диспозитиву одлуке.

Случај 12 – Одлука Суда БиХ - Демократска Фронта – Грађански савез (А.П)

У предмету Суда Босне и Херцеговине број: С1 3 ЛЖ 037139 20 ЛЖ од 15.10.2020. године, одлучујући о жалби А.П, донио је

Р Ј Е Ш Е Њ Е

Жалба се уважава и Одлука Централне изборне комисије број 05-1-07-5-986/20 од 29.09.2020. године се поништава.

Образложење

Одлуком Централне изборне комисије Босне и Херцеговине број и датум наведени у уводу, утврђено је да је политички субјект Демократска фронта – Грађански савез (код 02930) одговоран што је А.П. кандидаткиња овог политичког субјекта на свом Фејсбук профилу дана 23.08.2020. године, користила језик мржње, па му је изречена новчана казна у износу од 1.500,00 КМ које ће сносити чланови коалиције Демократска фронта и Грађански савез, у износу по 750,00 КМ. Другим ставом одлуке утврђено је да је А.П, кандидаткиња политичког субјекта Демократска фронта и Грађански савез за начелницу Општине Ново Сарајево, дана 23.08.2020. године на свом Фејсбук профилу, користила језик који би некога могао навести или подстаћи на насиље или ширење мржње, па јој је на основу одредбе члана 6.7 став 1. тачка и члана 19.9 став 1. тачка ј) и став 4. изречена казна у износу од 3.000,00КМ.

Жалба је основана.

Чланом 7.3. став (1) тачка 7) Изборног закона БиХ је прописано да кандидатима и присталицама политичких странака, листи независних кандидата, листи припадника националних мањина и коалиција, као и независним кандидатима и њиховим присталицама, те запосленима или на други начин у изборној администрацији ангажираним није дозвољено користити се језиком који би некога могао навести или подстаћи на насиље или ширење мржње или објављивати или употребљивати слике,

симболе, аудио и видео записе, СМС поруке, интернет комуникације или друге материјале који могу тако дјеловати.

Основано жалилац у жалби истиче да је ЦИК БиХ неправилно примијенила одредбу члана 7.3 став 1. тачка 7. Изборног закона БиХ, занемарујући да је наведена одредба смјештена у поглавље 7. Изборног закона којим се регулишу правила понашања у изборној кампањи.

Изборна кампања почиње 16.10.2020. године и траје 30 дана, а спорна објава на Фејсбук статусу А.П. је објављена дана 23.08.2020. године, а чланак у дневном листу „Ослобођење“ дана 24.08.2020. године. Сама ова чињеница је довољна за утврђење незаконитости побијане одлуке и у том дијелу, јер је примијењена одредба која није могла бити примијењена, с обзиром на то да се иста примјењује, као што је већ наведено само у периоду изборне кампање.

ЦИК БиХ погрешно сматра да је могла примијенити наведену одредбу и за правила понашања учињена ван периода изборне кампање, јер норму одређује садржај, она има граматичко и логичко значење, али је одређује и циљ закона односно другог акта и има номотехничко одређење, што значи да је одређује и мјесто и поглавље у којем се налази. Стога, и овлаштење ЦИК БиХ из члана 6.7. Изборног закона БиХ се у конкретном случају може посматрати само у односу на период изборне кампање, односно повреду правила понашања у изборној кампањи.

То значи да садржај објаве на Фејсбук статусу жалитељице није могао бити цијењен у смислу члана 7.3 став (1) тачка 7) Изборног закона БиХ. Наиме, цијенећи период објаве истог, апелационо вијеће закључује да је жалилац иступала са позиције грађанина на свом Фејсбук профилу, односно садржај објаве је изречен у њено лично име и иста се својом изјавом датом ЦИК БиХ оградилa од колективног става политичког субјекта чији је кандидат. Вријеме објаве статуса 23.08.2020. године упућује на закључак да иста још увијек није политички означена обзиром да је према Упутству о роковима и редослиједу изборних активности за Локалне изборе 2020. године, члан 2. тачка 2-Подношење кандидатских листи, прописано да се коначна овјера кандидатских листи врши до 11.09.2020. године, а да се објава истих врши до 01.10.2020. године. Од тренутка када се објави да је неко на кандидатској листи, та особа има већи степен одговорности и иста је позната јавности.

Одлучујућа чињеница за уважавање изјављене жалбе је та да је ЦИК БиХ својом одлуком испитивао наведену повреду са аспекта забрањеног говора (говора мржње) у периоду када није почела изборна кампања. Стога, према схватању апелационог вијећа, у предметном случају не може бити ријеч о повреди изборне кампање, као нити изборне одговорности јер тај период како га прописује Изборни закон није у вријеме објаве почео.

Сама ова чињеница, уз све наведене разлоге је довољна за утврђење незаконитости побијане одлуке, јер су примјене одредбе које нису могле бити примјењене.

Међутим, ваља посебно истаћи да то не значи да је од стране овог суда утврђено да је ЦИК БиХ неправилно утврдила чињенице везане за забрањени говор, који су садржани у спорној објави на Фејсбук статусу жалиоца. Ово само значи да постојање ове повреде ЦИК БиХ није могао утврђивати ван периода изборне кампање при-мјењујући одредбе којима се регулишу правила понашања током изборне кампање.

Међутим, овај суд, одлучујући о жалбама је везан границама које је одредио сам ЦИК својом одлуком, на начин да испитује постојање повреде за које се терете жали-лац и правилног одмјеравања казне.

Како је одговорност политичког субјекта Демократска фронта-Грађански савез искључиво заснована на одговорности њеног кандидата, то је апелационо вијеће Суда БиХ у поступку утврдило да како не постоји одговорност кандидата, самим тим је незаконита одлука у ставу првом у којем политички субјект оглашен одговорним и истим је изречена новчана казна.

Из свих наведених разлога ово вијеће није цијенило остале жалбене разлоге на-лазећи да нису од утицаја на другачије одлучивање у овој правној ствари.

9. ЗАКЉУЧАК

• Из напријед наведене дискусије, те изнесених судских случајева, сасвим оправдано се може закључити да је материја употребе социјалних мрежа у изборном процесу у Босни и Херцеговини још увијек до краја неистражено поље, па је неопходно наставити са анализом правног окружења, судских предмета и утврђене праксе, како у дјеловању политичких субјеката, тако и у процедури поступања Централне изборне комисије БиХ и Апелационог одјела Суда БиХ.

Такође, може се извући закључак да је правни оквир за поступање политичких субјеката с једне стране, те Централне изборне комисије БиХ с друге стране, још увијек недовољно прецизан и довољан, те не одговара на нове изазове које нуди онлајн политичка кампања тј. дигитална кампања која се води на интернету путем широке лепезе социјалних мрежа и других облика савремене дигиталне политичке комуникације.

Због тога је потребно провести широку расправу у босанскохерцеговачком друштву о улози политичких актера на социјалним мрежама. Резултат такве дискусије и неопходних правних и политичких анализа треба да буде израда нових и допуна постојећих правних прописа којима би се комплетирао правни оквир за поступање политичких субјеката, органа за провођење избора и правосудних институција у погледу дјеловања политичких субјеката на социјалним мрежама, а посебно у погледу вођења дигиталне изборне кампање.

• Такође, изнесена елаборација упућује на потребу доношења новог Закона о политичким странкама у Босни и Херцеговини, који треба садржати правила која морају гарантовати и повећати провјерљивост онлајн политичких кампања, онемогућити обману или превару, строго санкционисати пласирање лажних вијести и осигурати да се прецизно може утврдити из којих извора је плаћено политичко оглашавање на социјалној мрежи.

• Политичком оглашавању и дигиталном микроциљању (digital microtargeting) се, такође, мора посветити посебна друштвена пажња, нарочито у ширем контексту прихватања вриједности европског изборног наслијеђа, тј. осигурања слободних и поштених избора.

Нове дигиталне технологије и кориштење социјалних мрежа у политичком дјеловању представљају нови изазов за демократију генерално, а за босанскохерцеговачко окружење нарочито, јер мијењају начин комуникације политичких странака са бирачима, као и начин одвијања политичких кампања и знатно утичу на изборну вољу бирачког тијела и њихово понашање у изборном процесу. С друге стране, органи за провођење избора изражавају потребу за прецизнијом и проширенијом регулативом у овој области.

• У Европској унији води се дискусија и припрема пакет закона о дигиталним услугама (Digital Service Act Package) и Акциони план европске демократије (European Democracy Action Plan) који, између осталог имају за циљ и уређење области онлајн политичког оглашавања. Босна и Херцеговина не смије каснити у тој области. По-

требно је да се надлежна државна тијела Босне и Херцеговине укључе и активно прате процес усвајања пакета ових закона и промптно реагују доношењем домаћих прописа у складу са рјешењима која буду усвојена унутар Европске уније. У том контексту кључно је да се постигне интероперабилност база података и размјена идеја, као и заузимање јединствених ставова надлежних институција Босне и Херцеговине.

- Сузбијању дезинформација и лажних вијести на онлајн платформама мора се посветити посебна пажња. Потребно је, у том контексту, подизати свијест о штетности дезинформисања јавности и кориштења лажних вијести које могу у неким случајевима, не само краткорочно, изазвати страшне посљедице.

Слиједом Кодекса европске праксе о дезинформацијама (The EU Code of Praxis on Disinformation) пожељно је сличан акт усвојити и у Босни и Херцеговини. Једна од мјера у таквом Кодексу може бити опредјeљење ка највишем степену транспарентности у политичким оглашавањима и политичкој комуникацији. У БиХ би се тај документ могао назвати Кодекс доброг владања на социјалним мрежама у периоду изборне кампање.

- Посебна пажња у БиХ се мора посветити заштити личних података на социјалним мрежама (онлајн). На нивоу Европске уније релевантна Општа уредба о заштити података (The General Data Protection Regulation – GDPR) и домаћи Закон о заштити личних података („Службени гласник БиХ, број: 49/06, 76/11 и 89/11) представљају основу за унапређење рјешења из области дигиталне изборне кампање. Кључни напредак се треба остварити у досљедној примјени индивидуалног пристајка за прикупљање и обраду личних података, постављајући ограничења за политичке странке у погледу дигиталног микроциљања.

- На крају, досадашња дискусија и примјери из праксе Централне изборне комисије БиХ и Апелационог одјела Суда БиХ захтијевају што хитније правно дефинисање „говора мржње“ у изборном законодавству БиХ. Нити један облик „говора мржње“ се не смије толерисати било да се пласира офлајн или онлајн. У контексту ове студије, увредљив, насилнички или пријетећи говор или објава онлајн која изражава предрасуде или мржњу према појединцима или групи и која се може схватити као пријетња, физичка, психичка или статусна, а која се темељи на раси, религији, сексуалној оријентацији, поријеклу, социјалном статусу, образовању, положају у друштву или настањености или неком другом обиљежју, није допуштена у демократском друштву и не може се скривати иза појма слободе изражавања.

Статуси и постови на мрежи (онлајн) који користе „говор мржње“ као такви намијењени су понижавању и злостављању другог. Или, ако се употребљава сурови и погрдни језик на темељу стварне или наводне припадности некој друштвеној групи, односно напада се особа или група на темељу својства као што је раса, етничко поријекло, религија, национално поријекло, пол, инвалидност, сексуална оријентација или родни идентитет, захтјевају нулту толеранцију органа за провођење избора и енергичне мјере према онима који користе „говор мржње“ уопштено, а посебно у изборном процесу.

10. СМЈЕРНИЦЕ ЗА ИЗБОРНЕ АКТЕРЕ

1. Кампања о вашим принципима, идеалима, програму и кандидатима се може водити сваки дан, али није Изборним законом БиХ дозвољено водити плаћену изборну кампању прије службеног почетка изборне кампање. Зато је потребно уздржати се од плаћене кампање како путем социјалних мрежа, тако и путем свих других облика плаћеног оглашавања.
2. Одржавање и освјежавање службене веб-странице политичког субјекта у 21. вијеку је елементарни захтјев и *conditio sine qua non* модерне политичке комуникације између политичког субјекта и његовог бирачког тијела. Зато изради, одржавању и освјежавању вашег веб-сајта посветите максималну пажњу.
3. Електронска пошта је темељ савремене комуникације и преноса службених информација, доставе и пријема службених докумената, прес саопштења, давања обвезујућих упутстава огранцима странке, чланству, присталицама и симпатизерима. Зато обавезно формирајте вашу маилинг листу и комуницирајте са службене имејл адресе са вашим чланством, руководиоцима огранака странке, посланичким и одборничким клубом, организационим облицима унутар странке и осталим кључним доносиоцима одлука у странци. При томе, службене мејлинг адресе структурирајте тако да буду једноставног назива и усмјерене на пријем само оне поште која је насловљена на ту адресу.
4. Редовно провјеравајте спам или џанк нежељену електронску пошту, те укључујте најновије антивирусне програме за заштиту од вируса и нежељене електронске поште.
5. Избор социјалних мрежа којима желите допријети до својих бирача, симпатизера, спонзора и донатора је разнолик. Онога тренутка када одаберете канале комуникације са својим потенцијалним бирачким тијелом путем провјерених мрежа, будите досљедни и непрестано их освјежавајте. Није неопходно да имате налог на свим мрежама, довољно је да будете на оним које вас воде до ваше циљне групе.
6. Прије доношења стратешких одлука о важним програмским циљевима и одлукама користите могућности испитивања јавног мњења путем веб-анкета. Уз сва ограничења и могуће погрешке, ипак ће вам то омогућити да добите фидбек, повратну информацију популације којој се обраћате. При томе је јако важно да се анкетни упитник срачи по научним методолошким захтјевима, а то, прије свега значи да утврдите генералну хипотезу са зависним и независним варијаблама (промјењива) коју желите доказати или оповргнути.

Најједноставнији и најбржи начин за израду властите анкете је кориштење Гуглових алата, нпр. [google.docs.com](https://docs.google.com), [workspace.google](https://workspace.google.com), итд. За разлику од традиционалних анкета, онлајн анкете знатно скраћују вријеме потребно за идентификацију циљне групе респодената, скупљања одговора и њихову статистичку анализу. Фреквенције одговора (response rate) је релативно велика, а случајни узорак (random sampling) се може квалитетно одабрати тако да сваки појединац популације има једнаке шансе да буде селектован. Ове анкете се једноставно и брзо састављају, лако су доступне и омогућавају пријекно потребну анонимност респодената.

Како структурирати једноставну онлајн анкету?

Када приступите изради онлине анкете можете користити неколико типова питања. На примјер:

A=Један од понуђених одговора

(Понудите једно питање и 4-5 одговора као и солуцију “ништа од тога”)

B=Више понуђених одговора Вишеструки одговори.

(Испитаник може одговорити на више од једне опције)

Ц=Одговори на питање са ДА/НЕ

(Веома користан тип питања и одговора)

Д=Слободан текст

(Ово користите када желите да испитаник упише слободан текст у поље за одговор. При томе ограничите број слова/знакова који се могу унијети нпр. на 100 знакова)

Е=Одговор нумерацијом (Нумерички унос користите када желите одговор изражен само бројем. Можете користити двије варијанте, цијели број или број са децималним зарезом. Нпр. Колики би износ ПДВ-а у БиХ требао бити?)

Ф= Скалирање. Ово је тип питања које може да вам помогне у оцјени неких тврдњи, односно ставова. Након постављеног питања потребно је дефинисати неке тврдње и поставити их у редове, а потом у колонама дати оцјене.

На примјер:

Које методе и технике вођења наше изборне кампање Вам се свиђају?

	Веома	Осредње	Никако
• Билборди	О	О	О
• Плакати “сендвичи”	О	О	О
• ТВ спот	О	О	О
• Радио цингл	О	О	О
• “Од врата до врата”	О	О	О
• Мини штанд на улици	О	О	О
• Дистрибуција летака, заставица, беџева, мајица на улици и трговачким центрима	О	О	О
• Видео запис путем Фејсбука и Њуз портала	О	О	О
• Електронска пошта путем маилинг листе	О	О	О
• Директна пошта	О	О	О
• Трибине	О	О	О
• Кафа са кандидатом	О	О	О
• Шетња наших кандидата главним улицама града	О	О	О
• Фејсбук фан пејџ	О	О	О
• Кориштење социјалних мрежа	О	О	О

Г Рангирање. Овом техником нудите бирачу да сам посложи приоритете неких опција. Опције за рангирање морате дефинисати ви, а софтвер треба да омогући помјерање опција и њихово подешавање према исказаној намјери испитаника.

На примјер:

Поредајте приоритете:

	Доношење новог Устава БиХ
	Смањење стопе ПДВ-а
	Забрана градње мини хидроелектрана
	Доношење Закона о истополним браковима
	Забрана финансирања политичких странака из буџета, итд.

Х Вишеструки отворени одговори.

(Оваква питања су вам корисна када желите да респоденти искажу своје ставове на више питања у слободној, наративној форми.

На примјер: Молимо Вас да одговорите на сљедећа питања:

1. Какво је Ваше мишљење о програму наше странке?	
2. Шта мислите о лидеру наше странке?	
3. Шта највише замјерате нашој странци?	
4. Како видите нашу странку у будућности?	

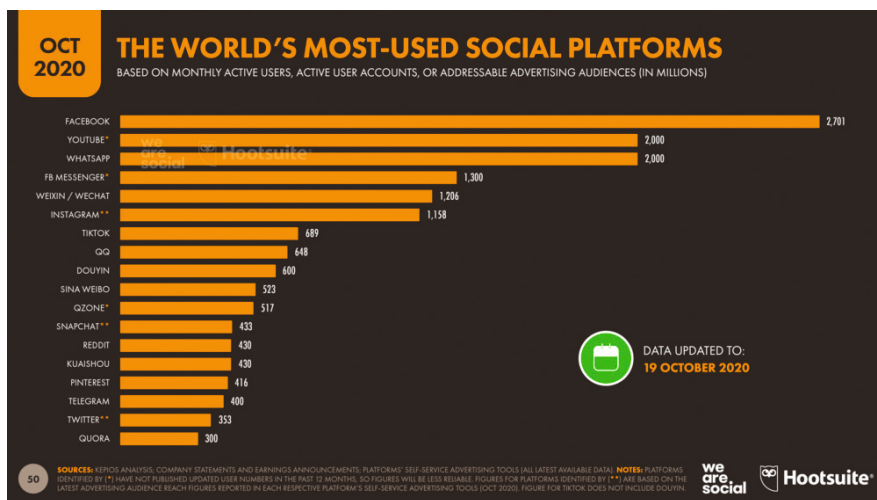
Ово су само примјери за илустрацију. Запамтите да вам социјалне мреже нуде широке могућности анкетирања ваше циљне групе. Коначан дизајн анкете ће овисити о вашим циљевима које желите постићи. Некада ће вам бити циљ да у кратком временском периоду добијете одговор на само 2-3 питања, а некада ће вам бити намјера да добијете одговоре на више директних питања о програму, кандидатима и политикама странке. Свакако, водите рачуна да питања буду кратка и језгровита. Јако је важно да приликом постављања питања избјегнете биас тј. навођење испитаника на одговор који одговара вашој политичкој афилацији. Такође, водите и рачуна о величини узорка. У онлајн анкетама могуће је да једна особа испуни више упитника што може искривити стварну слику ставова популације коју истражујете.

7. На платформама друштвених медија које користите, на вашој службеној страници и у вашем јавном политичком дискурсу осудите сваки облик говора мржње. Оградите се од оних који користе говор мржње на социјалним мрежама.
8. Заштитите личне податке ваших чланова и других корисника социјалних мрежа. Ако обрађујете податке вашег члана или симпатизера, захтјевате личну сагласност за обраду тих података. Упозорите га да је кориштење његових личних података без његове изричите сагласности противзаконито.
9. Функцији ваше веб-странице посветите дужну пажњу. Запамтите да је то ваш комуникациони канал са вашим чланством и присталицама, али такође и ваш прозор у свијет. Вашу страницу ће посјетити и они који су ваши политички противници. Једна од важних полуга ваше активности на сајту је интерактивност, а то значи да омогућите форум за дискусију, блог или давања могућности коменатарисања ваших политика.
10. Политичке странке и независни кандидати требали би осигурати да медији уживају несметан приступ службеним изворима информација о кандидатима за јавне функције и да се не суочавају са непримјереним препрекама за ширења таквих информација и идеја.
11. Политички субјекти имају посебну обвезу подузимања брзих и ефикасних мјера како би се спрјечавали, заштитили, процесуирали и кажњавали напади, пријетње, застрашивања и узнмиравања, изван мреже и на мрежи, новинара и других медијских радника, укључујући и њихове имовине и породице током изборног процеса, посебно тамо гдје су укључени, или могу бити укључени државни актери. Ова је мјера посебно потребна у односу на жене новинарке и појединце које припадају маргинализованим групама.
12. Политичке странке и кандидати треба да буду транспарентни, укључујући медије у вези са њиховим приходима и расходима у изборном процесу.

ПРИЛОЗИ

11. ПРИЛОЗИ

Прилог 1 - Преглед најпопуларнијих друштвених мрежа у свијету⁴⁹

Из овог прилога се може видјети да друштвена платформа Фејсбук има највећи број корисника у октобру 2020. године. Иза ове платформе највећи број корисника имају Јутјуб и Воцап.

Прилог 2 - Друштвене мреже: 5 начина како их паметно употребити⁵⁰

Начин на који данас комуницирамо разликује се од оног како смо то некада радили. Нормално, и тада се комуникација разликовала од начина на који су старији чланови наших породица или познаници комуницирали. Живимо у ери 4. индустријске револуције, када интернет и мреже на које се спајамо имају велики значај за развој, како појединца, тако и друштва уопште. Отварају се нова радна мјеста која захтијевају неке нове експертизе, користимо ријечи које прије 27 година нису постојале и без интернета не можемо. Укратко, све је онлајн и “сви су горе”, а у народу се већ каже: *ако нисте онлајн, као да не постојите*.

Друштвене мреже су најбрже растућа индустрија у свијету

Друштвене мреже данас сви користе на својим мобилним уређајима, вјероватно сви знају набројати барем двије мреже и њима се свакодневно повезујемо с другим људима.

⁴⁹ <https://datareportal.com/social-media-users>, Посећено, преузето и прилагођено 24.11.2020 у 17.11 h

⁵⁰ https://ec.europa.eu/croatia/education/social-media-5-ways-how-to-use-it-properly_hr, Посећено, преузето и прилагођено 21.09.2020. у 16:00

Фејсбук

Највећа друштвена мрежа на свијету са укупно 2.2 милијарде активних корисника. Овај медиј подржава различите формате садржаја од којих најчешће користимо фотографије, видео садржај и линкове. Приватни профили на Фејсбуку намијењени су приватним особама, док су Фејсбук странице намијењене пословним субјектима, производима и услугама, познатим личностима и сл. Фацебоок групе повезују кориснике око исте теме у затвореној или отвореној комуникацији према јавности.

Инстаграм

Једна од највећих друштвених мрежа у свијету која се заснива на визуелном доживљају, а основни су формати садржаја фотографије и видеа. И на Инстаграму можете имати Инстаграм профил, који је намијењен приватним особама и може бити закључан или откључан за јавност, и Инстаграм пословни профил, који је намијењен пословним корисницима, медијима, познатим личностима и слично.

Специфичност Инстаграма јест и *Инстаграм Сторију*, који омогућује дијелење садржаја који се брише након 24 сата, али га можете и сачувати ако то желите. И хештегови су важан елемент код објаве садржаја на Инстаграму јер повезују садржај у својеврсну архиву “тагованих” истим хаштегом. Хаштег на друштвеним мрежама представља ријеч која испред себе има ознаку # те на тај начин представља одређени појам који се може претраживати. Претражујући одређени хаштег, можемо видјети сав јавно објављен садржај уз који је наведен тај хаштег, примјерице #ДигиталниСвијет.

Твитер

Иако је у свијету број активних корисника ове мреже око 255 милиона, код нас је Твитер најмање кориштена друштвена мрежа. Ова мрежа има ограничен унос знакова (280 с размацима) и уз текст можете користити слике, линкове, видеа, гифове... Међутим, прилично се разликује од осталих мрежа. Брз је у измјени информација и неријетко се садржај који објавите може “изгубити” у налету свега осталог на “феду” (простор на друштвеним мрежама у којему се појављују објаве других корисника).

Ту су још и **LinkedIn, YouTube, Pinterest, Snapchat, Tumblr, TikTok...** Такође, постоје и апликације за дописивање: **Messenger, WhatsApp, Viber, Skype, Telegram...**

Netiquette – онлине бонтон или правила онлине понашања

То што сте онлајн и имате могућност да оставите свој глас/коментар гдје и кад год желите – не значи да морате и да можете рећи било шта.

Као и у правом животу, требали бисте се држати неких правила понашања. Нпр, закон је једно правило, бонтон је друго, култура, етика. Но, ту су и правила понашања у онлине свијету, интернетска етика – **Netiquette**.

Према Нетикету, требало би пазити на следеће:

- не користите велика штампана слова, осим ако сте баш јако љути, јер кад пишете великим штампаним словима остављате дојам као да вичете
- немојте псовати, вријеђати друге, лагати, пријетити или бити насилни
- покушајте не учествовати у трачевима и расправама у којима се неко оговара, радије покушајте некеме уљепшати дан занимљивим садржајем
- радије напишите једну велику поруку него неколико малих, које онда долазе сваке двије секунде
- оно што не бисте подијелили/показали свим људима на свијету, не објављујте онлајн
- када пожелите коментарисати актуелност коју сте видјели или прочитали, најприје проверите знате ли све чињенице и прочитајте цијели чланак или погледајте видео до краја
- све оно што иначе не бисте рекли у лице некоме, немојте ни писати онлајн
- поштујте приватност других људи, не објављујте личне податке (своје, а поготово не туђе)
- кад објављујете садржаје на којима су и други људи, запитајте се би ли вама било у реду да неко објави тако нешто на чему сте ви и најприје тражите допуштење
- не копирајте или не преузимајте садржај без допуштења и навођења аутора јер постоји Закон о ауторском праву и сродним правима који штити ауторска права.

Осим ових основних правила понашања, припазите да вам фотографије приликом објаве не буду мутне или да вам се не тресе рука док снимате видео.

Пет начина како паметно користити друштвене мреже

Зашто бисте уопће активно користили друштвене мреже? Пет је разлога зашто.

1. Градите везе

Основно постојање свих друштвених мрежа, као што им и име говори, заснива се на повезивању. Сви смо на друштвеним мрежама. Разни људи који раде на разним мјестима. Упознајте људе, ширите познанства, комуницирајте пристojно и дијелите искуства. Никад не знате како вам неки од њих могу помоћи при следећем запослењу или градњи каријере.

2. Дијелите знање

Друштвене мреже омогућују вам да причате и покажете шта радите. Повежите се с групама људи који раде у нишама које вас занимају. Дијелите знање с њима,

објављујте садржај и покажите колико сте стручни у одређеним подручјима, тако се профилишете као професионалац.

3. Едукујте се

Сва мјеста која свакодневно посјећујете путем својих друштвених мрежа можете обликовати како вам одговара. Умјесто хрпе информација које вас исцрпљују или вам досађују, можете одабрати да пратите странице или профиле који вас инспиришу, забављају, гдје можете научити нешто ново или се информисати о темама које вас занимају.

4. Истражујте

Друштвене мреже су одлично мјесто за претраживање. Не/Нису као Гугл, али на друштвеним мрежама ћете пронаћи пуно одговора на разна питања, поготово ако претражујете хаштегове на Инстаграму.

5. Останите у контакту

Контакт са старим пријатељима или познаницима с којима смо некада ишли у школу, много је једноставнији путем друштвених мрежа. С неким људима имате искључиво онлајн однос, с другима се онлајн договарате за офлајн сусрете, с неким се виђате често, у неке се заљубите, неким само лајкујете статусе. И све је то у реду, док год се држите оних неколико горе наведених правила.

Прилог 3 - Оквирни Изборни етички кодекс политичких субјеката који учествују на Локалним изборима 2020.године

Политички субјекти који су у складу са Изборним законом Босне и Херцеговине овјерени за учешће на Локалним изборима 2020. године, својом слободном вољом потврђеном потписима овлашћених представника, прихватили су и у Граду/Општини/Опћини ХУ, дана ХУ 2020. године, потписали

Изборни етички кодекс ⁵¹

политичких субјеката који учествују на Локалним изборима 2020. године

Град/Општина/Опћина ХУ

У циљу промовисања слободних и поштених локалних избора 2020.године, политички субјекти који су овјерени за Локалне изборе 2020. године у Опћини/Општини/Граду ХУ прихватају да ће поштовати принципе: законитости; демократије; одговорности; интегритета и транспарентности; слободе кориштења изборних права; узајамног поштивања као и културе политичког дијалога.

⁵¹ Према саопштењима Мисије ОСЦЕ у БиХ од 15.10.2020. године овај Кодекс је потписан од стране политичких субјеката (види <https://www.osce.org/bs/mission-to-bosnia-and-herzegovina/467406>), а из саопштења 18.11.2020. године види се да је овај Кодекс потписан од стране политичких субјеката града Мостара (види <https://www.osce.org/bs/mission-to-bosnia-and-herzegovina/470856>)

У складу са поменутиим приципима, политички субјекти се посебно обавезују на следеће:

Током изборне кампање

1. Поштоваће све прописе и правила која регулишу изборни процес у БиХ.
2. Поштоваће право бирача да слободно гласају у складу са својим увјерењима, те ће се уздржати од употребе било каквог притиска или активности које могу да утичу на слободно гласање.
3. Поштоваће право других политичких субјеката да слободно износе своје програме и идеје. У том смислу, политички субјекти се нарочито обавезују да неће уклањати и уништавати промотивни материјал других учесника у изборној кампањи.
4. Никога неће вријеђати, нити омаловажавати, на основу расе, рода, вјере, етничке припадности, националности, политичких увјерења, и других карактеристика.
5. Неће користити језик који представља говор мржње. Говор мржње у смислу овог кодекса представља све облике изражавања којима се шири, распирује, подстиче или оправдава расна мржња, ксенофобија, антисемитизам или други облици мржње темељени на нетолеранцији.
6. Неће злоупотребљавати јавну дужност и јавна средства и ресурсе.
7. Неће ометати слободан рад медија и новинара и неће злоупотребљавати медије, нарочито друштвене медије и мреже, током кампање.
8. Неће злоупотребљавати тренутну епидемиолошку ситуацију за стицање предности у предузимању промотивних и других предизборних активности.

У изборном процесу

9. Неће ометати рад изборних званичника те, нарочито, неће злоупотребљавати позиције у бирачким одборима.

Након избора

10. Политички субјекти ће по објављеним изборним резултатима уклонити сав промотивни материјал, посебно полијељене плакате.

У погледу овог документа

11. Политички субјекти се обавезују ће своје чланове и симпатизере упознати са овим кодексом и његовим принципима и објавити га на својим веб-страницама

12. Сваки потписник ће осигурати да све изборне активности кандидата конкретног политичког субјекта слиједе поменуте принципе, а политички субјект ће осудити свако понашање које представља њихово кршење.

13. Политички субјекти се обавезују на поштовање овог кодекса даном његовог потписивања.

Политички субјекти потписници:

СУБЈЕКТ

ПОТПИС И ДАТУМ

Припремљено од стране ОСЦЕ Мисија у БиХ, октобар 2020.

Прилог 4 - Сигурност на интернету – заштитите своје податке⁵²

Бити без интернета данас је готово незамисливо. Интернет нам је потребан за обављање посла, на њему проналазимо важне информације, забављамо се и комуницирамо с другима. Но, често заборављамо на различите опасности од којих се морамо заштитити. Од несигурних лозинки до лажних порука које прикупљају податке о нама – што боље разумијемо интернет и ову технологију, лакше ћемо се заштитити.

Интернет је систем који омогућује да различити уређаји међусобно комуницирају, односно размјењују податке. Како би се сви ти уређаји међусобно разумјели, постоје и различити протоколи којима одређени подаци путују и заједнички програмски “језик” путем којег уређаји распознају податке. За почетак, потребно је и ми да разумијемо језик интернета како бисмо се лакше заштитили.

Фишинг – интернетска превара

Други назив за ову превару је мрежна крађа идентитета. Та ће врста преварана та тражити податке као што су број рачуна, корисничко име, лозинка, број кредитне картице и ПИН те вам наводи и увјерљиве разлоге зашто их требају, на примјер унапређивање сигурносног система, верификацију рачуна и налога, заштиту од превара, поврат пореза или опоравак рачуна и слично. Уз то, порука коју ће вам послати имаће сва обиљежја банке од које и иначе добијате различите информације. Међутим, ваша банка никада неће тражити ваш ПИН ни неки од тако осјетљивих личних података. Ако нисте потпуно сигурни у вјеродостојност таквих порука, најсигурније је назвати банку и питати јесу ли вас нешто требали.

Спам – нежељена пошта

Свака електронска пошта која је послана на много адреса одједном, без приволе власника те адресе, и која садржи рекламну поруку – назива се спам. Већина прегледника поште има већ аутоматизовано одвајање спам порука од осталих па их нећете

⁵² https://ec.europa.eu/croatia/safety_on_internet_protect_your_personal_data_hr, посјећено, преузето и прилагођено 21.09.2020. у 16:40

ни видјети све. Но, ако нека нежељена порука ипак уђе у ваш е-поштански сандучић, погледајте можете ли се одјавити с пописа прималаца. На дну већине таквих порука требали бисте пронаћи повезницу на аутоматско одјављивање, а једном кад се одјавите, не бисте више требали добијати поруке од тог пошиљаоца.

ГДПР – општа одредба о заштити података

Општа уредба о заштити података (на енглеском General Data Protection Regulation) нови је пропис о заштити приватности и личних података, који се примјењује у свих 27 држава чланица ЕУ-а. ГДПР утиче на све организације које употребљавају личне податке ЕУ грађана, чак и ако не послују на подручју Европске уније.

Главни је њезин циљ смањење злоупотребе личних података, што укључује име и презиме, број личне картице, адресу, податке с кредитних картица и у здравственим картонима, биометријске податке, генетске податке, ИП адресе, колачиће у прегледнику и слично.

ИП адреса – адреса вашег уређаја на интернету

Сваки уређај који се спаја на интернет има своје јединствено име, односно ИП адресу, својеврсну особну исказницу. ИП адреса се мијења у зависности о мрежи преко које приступате интернету (мрежа на послу, код куће, у библиотеци итд.). Међутим, управо се на темељу ИП адресе могу сазнати одређени лични подаци, попут града из којег се спајате на интернет, поштанског броја и интернет опратер преко којег сте се спојили.

Интернет оператер у сваком тренутку види ко је, с којег уређаја и када приступио интернету, чак и којој интернетској страници. Те је податке дужан доставити полицији или другим правним органима на упит. Власници веб-страница/различитих сервиса/игара и сличних медија којима приступамо такође имају приступ нашим ИП адресама. Но, најчешће их користе тек као статистички податак о општем промету на својим страницама.

Па како се онда заштитити на интернету?

Не допустите другима да виде или сазнају ваше особне податке. Пазите на лозинке, учините их сложенима и не употребљавајте једну за више рачуна. Не остављајте своје уређаје (паметни телефон или рачунар) без надзора и избјегавајте јавна рачунаре. Немојте кликнути баш на све повезнице, провјерите да повезнице на које желите кликнути долазе из поузданих извора. Не пријављујте се у рачуне преко друштвених мрежа и не прихватајте олако пријатељства на друштвеним мрежама. Сваку превару пријавите.

Прилог 5 - Колика је снага друштвених мрежа у изборном процесу у БиХ?⁵³

Кампања увелико траје на друштвеним мрежама, иако званично није почела. Централна изборна комисија БиХ нема механизме да санкционише овакав вид оглашавања мимо законом предвиђеног периода од 30 дана прије избора.

28. августа 2016.

До локалних избора у БиХ остало је нешто више од мјесец дана (2. октобар), али кампања политичких субјеката увелико траје. Мјесецима. И то не само на телевизији, радију или у новинама већ и на друштвеним мрежама, гдје нема никакве контроле када је ријеч о оглашавању. У Централној изборној комисији БиХ су ДВ-у рекли да се ради о подручју које је веома тешко контролисати. Колумниста магазина Бука, Драган Бурсаћ каже да оваквом виду оглашавања не треба давати много пажње, с обзиром на то да је кориштење друштвених мрежа од стране политичких субјеката, како истиче, смијешно.

Маркетинг

“Њихови утицај је миноран. Каква држава такво људство, какво људство таква политика, каква политика такви и политичари. Постоје ту неки зачеци неке информативе гдје они своје акције и реакције објављују на друштвеним мрежама али то је за сада све на почетку”, каже Бурсаћ.

Од аутсајдера до “великих играча”

Драган Шајић Шаја

Међутим, ове године ситуација је мало другачија када је ријеч о активности политичких субјеката. Неки од њих веома су активни и добар дио активности посветили су управо друштвеним мрежама. Драган Шајић Шаја, који је независни кандидат

⁵³ <https://visoko.co.ba/kolika-je-snaga-drustvenih-mreza-u-izbornom-procesu-u-bih/>, посјеђено, преузето и прилагођено 17.09.2020. у 19:59

за одборника у скупштини Града Бањалука, каже да је као тотални аутсајдер, који је на прошлим локалним изборима освојио само 85 гласова, морао на неки начин да промијени тактику. Одлучио се за “искрену кампању” – „Гласајте за моје радно мјесто“ – јер како тврди “не може да лаже гласаче”. Изабрао је Твитер јер је то по њему најлакши начин да буде примиијећен.

“Трговина” профилима

“На Твитеру нисам почео од нуле већ ми је пријатељ уступио свој профил. Први дан сам изгубио 80 пратилаца, али сам зато добио пажњу осталих. Наша политичка сцена је јако инспиративна јер увијек има изјава “озбиљних” политичара на које се може додати шлагворт у виду доброг твита. Мој циљ је да обесмислим апсурдни обичај да сиромашни народ гласа за богате политичаре који у свом мандату само повећавају стање на свом банковном рачуну. Немам милости ни према власти ни према опозицији јер мислим да су то двије стране исте медаље”, каже Шајић свјестан да Твитер нема велику моћ код гласача с обзиром да се просјечни бирач налази испред малих екрана.

Један од најактивнијих политичара са “дужим стажом” на друштвеним мрежама је Игор Радојичић, кандидат за градоначеника Бања Луке. У виртуелној интеракцији са бирачима је око пет година, у контитуитету. Овакав вид комуникације са гласачима је све битнији каже, иако тврди да лични контакт ништа не може замијенити.

Друштвене мреже вс лични контакт са бирачима

“Видим ово као важан облик комуникације чија ће популарност и утицај тек расти. И за информисање и за објашњавање ставова. Моја фан страница је моја мала новина. То је пут до оне групације грађана, посебно оних млађих, који не прате класичне медије, кампању, митинге... А за шири приступ грађанима ништа код нас не може замијенити ‘пјешадију’ тј. лични контакт, обилазак терена и мрежу активиста. Е, ја комбинујем и једно и друго.“

И изборном штабу НДП-а свјесни су кажу значаја и могућности друштвених мрежа и њиховог домета у изборним кампањама. Искуство су, тврде, стекли 2012. године јер су још тада ангажовали значајне људске ресурсе који су апсолутно искористили моћ друштвених мрежа у кампањи.

“Након четири године, овај вид комуникације са грађанима се још више етаблирао као незаобилазан сегмент укупне кампање. Ако је раније и било ограничења у погледу коришћења друштвених мрежа од стране руралног или информатички мање писменог становништва, то сада није случај. Ако вам кажемо да скоро 30 одсто гласова очекујемо од грађана које ћемо анимирати путем, прије свега, Фејсбука али и Твитера, онда су вам јасна наша очекивања и с тим у вези имамо спремљене све људске и техничке ресурсе за овај вид кампање”, каже поред осталог Маринко Учур, портпарол НДП-а и члан изборног штаба кандидата ове партије за градоначелника Бањалуке Драгана Чавића.

Драган Чавић

Неутрализација ботовима

БиХ сигурно још не спада у земље са високим степеном кориштења нових технологија и њихове примјене у изборном процесу па је тешко очекивати неки значајан постотак освојених гласова из ове сфере. Ова област није регулисана до краја ни ван БиХ гдје се највише пажње обраћа на јавне сервисе у поступку контроле медијског оглашавања политичких субјеката. Сви остали, мање више су у функцији неке политичке структуре, што је тешко забранити, укључујући и друштвене мреже ван званичног трајања кампање.

“Друштвене мреже нису толики проблем јер оне немају толики утицај. Ту постоји цијела армија ботова, страначких робота, који спинују све и једни друге неутралишу. Не вјерујем да ће дакле то политичким субјектима бити пресудно у кампањи. Више ће се гледати да ли су активни цијеле године”, каже аналитичар Асим Метиљевић.

Милорад Додик и Игор Радојичић

Заобилажење прописа

Плаћено оглашавање од дана расписивања избора до дана званичне предизборне кампање је забрањено Изборним законом Босне и Херцеговине свим политичким субјектима. Међутим, очигледно је да велики број политичких субјеката крши та правила плаћеним рекламирањем на интернету а посебно на Фејсбуку и Твитеру.

Ивана Коражлић

Раније су неки чланови ЦИК-а били становишта да је неопходно промијенити Изборни закон те јасније дефинисати ову област с обзиром на растући утицај друштвених мрежа. Међутим, све је остало само на приједлогу. Због тога је Транспаренси Инетрнешнал почетком године послао препоруке за измјене Изборног закона које се односе и на увођење механизма за превенцију злоупотребе јавних средстава.

“Што се тиче забране оглашавања од расписивања избора до званичног почетка кампање као и предизборне тишине, оне нису детаљно дефинисане, па тако дозвољавају заобилажење. Напримјер имали смо ситуацију да смо пријављивали странку која је ставила билборде са слоганима и својим бојама много прије почетка кампање, а на дан почетка су само прелијепили пола билборда и додали лого странке. Такође, одржавају се предизборни скупови под изговором да су то конвенције, скупштине странке, или се чак организују трибине које наводно организује нека институција, а користе се за промоцију странке и кандидата”, каже Ивана Коражлић из ТИ.

Искрена комуникација, пут до бирача

Николина Трнинић

Сва прича о оглашавању мимо званичне кампање, за кандидата за одборника Демократског народног савеза у скупштини града Бањалука Николине Трнинић у другом је плану. За њу су друштвене мреже добар канал за комуникацију са јавношћу и потенцијалним бирачима. Свјесна је да у БиХ оне још немају значајнији утицај као што је то случај у неким европским земљама али вјерује у отворену и искрену комуникацију са грађанима.

“Своје налоге на мрежама нисам преуредила и подредила изборним циљевима, јер исто сматрам бесмисленим. Моја комуникација са пријатељима, пратиоцима и онима које ја пратим је отворена и искрена. Можда је овакав приступ погрешан, али сматрам да је оно што гласачи од кандидата траже, посебно они који су присутни на мрежама, јесу природност и искреност, а њих неће пронаћи у увјежбаним и припреманим памфлетима. Мислим да је управо ово оно што ме издваја од осталих кандидата, који вјероватно према нечијим препорукама, ‘убрзано’, често погрешно и агресивно користе налоге на друштвеним мрежама, које понеки активирају само у периоду изборне кампање”, сматра Трнинић.

*

* *

12. ЛИТЕРАТУРА

- Noam Chomsky, Media Control, New Work, 2002.
- <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/guidelines-for-the-development-of-a-social-media-code-of-conduct-for-elections.pdf>
- <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/social-media-guide-for-electoral-management-bodies.pdf>
- <https://datareportal.com/social-media-users>
- <https://podlupom.org/v2/bs/clanak/konacni-izvjestaj-2014/124> .
- „Стратегија едукације бирача у Босни и Херцеговини 2020. - 2023“, ЦИК БиХ, 15.10.2020.
- <https://www.dictionary.com/e/misinformation-vs-disinformation-get-informed-on-the-difference>
- Брошура Тко се боји Twitter-а још - <http://infohouse.ba/doc/brosura-hbs.pdf>
- <https://tehton.covermagazin.com/?p=7108>
- <https://www.netokracija.com/aplikacije-za-privatne-razgovore-144741> 26.11.2020
- Међународни пакт о грађанским и политичким правима”, Генерална скупштина Уједињених нација, 16. децембра 1966. године,
- <https://www.osce.org/files/f/documents/e/2/384840.pdf>
- Handbook on Media Monitoring for Election Observation Missions (Варшава: ОСЦЕ-ов Канцеларија за демократске институције и људска права, 2012.),
- ” Joint Statement on the Media and Elections ”, специјални извјестилац УН-а о слободи мишљења и изражавања, ОСЦЕ-ов представник за слободу медија, ОАС-ов посебни извјестилац о слободи изражавања, и АЦХПР-ов посебни извјестилац о слободи изражавања и приступа информацијама, 15. маја 2009
- ТВ Вест Ас & Рогаланд Пенсјонистпарти против Норвешке, бр. 21132/05, 11. 12. 2008.;
- Вереингенген Тиерфабрикен Швајц (ВгТ) против Швајцарске (бр. 2) [ГЦ], бр. 32772/02, 30. 6. 2009. Боуман против Уједињеног Краљевства [ГЦ], бр. 24839/94, 10. 2. 1998.
- Recommendation No. R (99) 15 of the Committee of Ministers to Member States of the Council of Europe on Measures Concerning Media Coverage of Election Campaigns ”, Савјет Европе, 9. 9. 1999.
- „International Mechanisms for Promoting Freedom of Expression, Joint Declaration ”, УН-овог посебног извјестиоца за слободу мишљења и изражавања, ОСЦЕ-овог представника за слободу медија, ОАС-овог посебног представника за слободу изражавања, 10. 12. 2002.
- Копривица против Црне Горе, бр. 41158/09, 22. 11. 2011.
- Мизи против Малте, бр. 17320/10, 22. 11. 2011.;
- Јерузалем против Аустрије, бр. 26958/95, 27. 2. 2001. и
- А. против Уједињеног Краљевства, бр. 35373/97, 17. 1. 2002.
- Изборни закон Босне и Херцеговине(«Службени гласник БиХ», бр. 23/01, 07/02, 09/02, 20/02, 25/02, 04/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14 и 31/16 и 41/20)
- Рјешење Апелационог одјела Суда БиХ број: С1 з Иж 030831 18 Иж од 29.10.2018.године
- Рјешење Апелационог одјела Суда БиХ број: С1 з Иж 030829 18 Иж од 29.10.2018. године
- Рјешење Апелационог одјела Суда БиХ број: С1 з Иж 030880 18 Иж од 30.10.2018. године

13. БИЉЕШКА О АУТОРУ

Проф. др Суад Арнаутовић, рођен је 17. новембра 1958. године у Сарајеву. У јуну 2004. године Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ др Арнаутовића је именовао за члана Централне изборне комисије БиХ. Након истека седмогодишњег мандата поново је именовао на ту функцију 22. 09. 2011. године, а у марту 2020. године изабран је по трећи пут за члана Централне изборне комисије БиХ. У периоду јануар 2008 – мај 2009. обављао је дужност Предсједника Централне изборне комисије Босне и Херцеговине.

Објавио је следеће књиге: „**Контроверзе о изборима и изборном систему у Босни и Херцеговини**“ Сарајево, 2017; „**Политички систем Босне и Херцеговине**“ (коаутор), Сарајево, 2010, **Политичко представљање и изборни системи у Босни и Херцеговини у XX стољећу**“, Сарајево, 2009, „**Анализа политика – Хрестоматија**“, Сарајево, 2008; „**Ten Years of Democratic Chaos – Electoral Processes in Bosnia and Herzegovina from 1996 to 2006, Essays, Analyses and Comments**““, Сарајево, 2007; „**Општине/Општине у Босни и Херцеговини – Демографске, социјалне, економске и политичке чињенице**, (коаутор), Сарајево, 2006; „**Локални избори у БиХ 2004. – Научене лекције**“, (коаутор), Сарајево, 2005; „**Пропедеутика политичког маркетинга, разумјевање и организирање успјешне изборне кампање**“, Сарајево, 2001; „**Кампања за локалне изборе**“, Сарајево, 2000.; „**Како се бранила Босна**“, Сарајево, 1997.; „**Избори у Босни и Херцеговини ‘90. – Анализа изборног процеса**“, Сарајево, 1996.

Проф. Арнаутовић је као аутор или коаутор објавио више радова из научне области политичких наука, изборног и парламентарног права, изборних система, политичког представљања и политичких странака, и то:

Књиге/поглавља у књигама/истраживачке студије

1. „*The Presidentialisation of Political Parties in Bosnia and Herzegovina: A Mitigated Presidentialism*“ поглавље у књизи: „*The Presidentialisation of Political Parties in the Western Balkans*“, Edited by G. Passarelli, Palgrave MacMillan, 2019. (ИСБН 978-3-319-97351-7), <https://doi.org/10.1007/978-3-319-97352-4>) – стр.73-96;
2. „*Нове технологије у изборном процесу – изазови и могућности примјене у Босни и Херцеговини*“ (ур.), Сарајево, 2017. (ИСБН 978-9958-555-32-9);
3. „*Модел оптималнога модацког политичког представљања у Босни и Херцеговини у XXI стољећу*“ – студија, Центар за истраживање и мониторинг ЦеМи, Подгорица, 2017. ЦИП – Каталогизација у публикацији НБ Црне Горе, Цетиње, ИСБН 978-86-85547-51-5; ЦОБИСС.ЦГ-ИД 14969860
4. „*Electoral and party system in Kosova and Bosnia and Herzegovina: a comparative analysis*“ (коаутор), Приштина, 2016. (ИСБН 978-9951-14-051-5);
5. „*Organizational Structures of Political Parties in CEE Countries: A Case Study on Bosnia and Herzegovina*“ поглавље у књизи „*Organizational Structures of Political Parties in Central and Eastern European Countries* (Editors: K. Sobolewska-Myślik, B.Kosowska-Gąstol, P.Borowiec), Kraków, 2016. (ИСБН 978-83-233-4174-1) – стр. 59-83;
6. „*Political Pluralism and Internal Party Democracy National Study for Bosnia and Herzegovina*“ (ед.), Подгорица, 2015. (ИСБН 978-86-85547-40-9);
7. „*Политички плурализам и унутарстраначка демократија Национална студија за Босну и Херцеговину*“, Подгорица, 2015. (ИСБН 978-86-85547-39-3);

Стручне публикације/текстови у стручним публикацијама

8. Водич за изборну администрацију у вези са активностима током изборног дана под увјетима изазваним пандемијом вируса КОВИД-19, (аутори: др Суад Арнаутовић и Вања Бјелица-Прутина), Сарајево 2020, ИСБН 978-9958-555-53-4, ЦОБИСС.БХ-ИД 41103878;
9. “DOSSIER MOSTAR: The Electoral System in BiH is Discriminatory and follows the Ethno-Territorial Political Representation”, HEINRICH-BÖLL-STIFTUNG, Bosnia and Herzegovina, Albania, North Macedonia, July 28th 2020, <https://ba.boell.org/en/2020/07/28/dosje-mostar-izborni-sistem-u-bih-je-diskriminatorsan-proizilazi-iz-etno-teritorijalnog> ,
10. “Куда иде Босна и Херцеговина”, Корак, број 39/2019, ИССН-1512-9411, стр. 18-24;
11. “Технологија и избори – Како унаприједити изборни процес у Босни и Херцеговини употребом модерне технологије”, Зборник ауторских радова - Избори у Босни и Херцеговини, ИССН 2566-3356, стр. 33-46;
12. “Strategies for Empowering Young and Future Voters – Experience of Bosnia and Herzegovina”, International Seminar on Strategies for Empowering Young and Future Voters, January 24th, New Delhi, <https://ecisveep.nic.in/files/file/431-international-seminar-on-strategies-for-empowering-young-and-future-voters/>;
13. Зборник радова / Конференција Опћи избори 2018 изазови изборног процеса у Босни и Херцеговини, Сарајево 2019. године; [уредник Суад Арнаутовић] - ИСБН 978-9958-555-49-7
14. 2018 General elections – Challenges of the Electoral Process in Bosnia and Herzegovina, Sarajevo 2019; [editor Suad Arnautović] - ISBN 978-9958-555-48-0
15. Aceeeo – 27th Annual Conference and General Assembly meeting of ACEEEO 2018, Vilnius, Lithuania
16. Практикум за изборну комисију основне изборне јединице у Босни и Херцеговини (аутори: др Суад Арнаутовић и др Ирена Хаџиабдић), Сарајево 2018, ИСБН 978-9958-555-33-6
17. Нове технологије у изборном процесу – изазови и могућности примјене у Босни и Херцеговини, Сарајево 2017. године; [уредник Суад Арнаутовић]
18. Проф.др Суад Арнаутовић, Могућност дигитализације изборног процеса у Босни и Херцеговини, стр.11-20; ИСБН 978-9958-555-32-9
19. Зборник ауторских радова – Избори у Босни и Херцеговини (Уреднички одбор: Бранко Петрић, проф.др Суад Арнаутовић и Стјепан Микић) Сарајево 2017 године. ИССН 2566-3356
20. Conscious Voters in the Digital Age, ACEEEO, 2017, Sofia, Bulgaria
21. Elections in Europe, ACEEEO, 2017, dr Suad Arnautović, Marijana Žuljević, pg 12-15 ISSN 2074-673
22. Локални избори 2016 – Научене лекције, др Суад Арнаутовић, Анализа рада изборних комисија основних изборних јединица у 2016. години стр.30-41, Сарајево 2017. ИСБН 978-9958-555-30-5
23. 2016 Local Elections – Lessons Learned, dr. Suad Arnautović, Analysis of the performance of the election commissions of the basic electoral units in 2016, pg.30-41, Сарајево 2017. ИСБН 978-9958-555-31-2;
24. Приручник за рад бирачких одбора у Босни и Херцеговини – Локални избори 2016 (Приручник припремили: др Суад Арнаутовић, Владо Рогоић и Новак Божичковић), Сарајево 2016. ИСБН 978-9958-555-22-0;
25. Development of Electoral Systems in Central and Eastern Europe since 1991, ACEEEO, pg.90-99Budapest, 2016, ИСБН 978-963-12-6408-1
26. Суад Арнаутовић, “ Analysis of the performance of the election commissions of the basic electoral units in 2016”, 2016 Local Elections – Lessons Learned, pp. 30-41, Sarajevo 2017. ISBN 978-9958-555-31-2
27. 24TH Annual Conference and General Assembly Meeting of ACEEEO – “Continuous training of electoral stakeholders” and “Equality of voters, equality of votes”Moldova, 2015
28. Избори у Босни и Херцеговини: карактеристике и могућа унапредјења, Зборник ауторских радова, др Суад Арнаутовић – Институт ванредних избора у Босни и Херцеговини – политичко или техничко питање, стр 68-76, издавач „Под лупом“, 2015.

29. Elections in Europe, ACEEEO, Suad Arnautović pg 50-59, ISSN 2074-6733
30. 2014 Local Elections in Korea, Seminar on "Technology and Elections" Suad Arnautović, pg 223 - 230
31. Приручник за рад бирачких одбора у Босни и Херцеговини – Локални избори 2014.
32. (Приручник припремили: др Суад Арнаутовић, Стјепан Микић и Бранко Петрић), Сарајево 2014. - ИСБН 978-9958-555-17-6
33. Изборни систем у Босни и Херцеговини према Декларацији о правима грађана Босне и Херцеговине, Хисторијска трагања, бр.12, Институт за историју Сарајево 2013, Суад Арнаутовић 49-82, ИССН 1840-3875
34. 3rd Annual Meeting of Election Management in Electoral Processes, Tbilisi, Georgija 2013, dr. Suad Arnautović, Resolution of Electoral Disputes in Election Process in Bosnia and Herzegovina
35. Локални избори 2012 – Анализа изборног процеса-Конференција, Јахорина 2013.,
36. Суад Арнаутовић, "Политичка представљеност у Мостару – од етничког ка територијалном и грађанском", Фондација центар за јавно право, јуни 2013., ИССН – 2233-0925 (он лине), ИССН 2232-7320 (штамп.изд.);
37. Проф. др Суад Арнаутовић, Финансирање кампање, законска рјешења и искуства учесника на локалним изборима, стр. 53-55; ИСБН 978-9958-555-15-2
38. Приручник за проматрање избора у БиХ – Локални избори 2012 (аутори: др Суад Арнаутовић, Стјепан Микић, Бранко Петрић и Ермин Кос), Сарајево 2012, ИСБН 978-9958-555-05-3
39. Припреме опћина и опћинских изборних комисија за Локалне изборе 2012. године у Босни и Херцеговини, Правна савјетник, број 4, април 2012, стр. 46-55, иссн 2233-0860
40. Manual for observation of elections in Bosnia and Herzegovina – 2012 Local elections (autori: dr Suad Arnautović, Stjepan Mikić, Branko Petrić i Ermin Kos), Sarajevo 2012, ИСБН 978-9958-555-08-4
41. Суад Арнаутовић, "Финансирање кампање, законска рјешења и искуства учесника на локалним изборима", Конференција Локални избори 2012. - Анализа изборног процеса – Зборник, Јахорина, 2013., стр. 53-55; ИСБН 978-9958-555-15-2
42. Приручник за рад бирачких одбора у Босни и Херцеговини – Локални избори (рецензент), Сарајево 2008.
43. Анализа политика, Хрестоматија, Сарајево, 2008, ИСБН 978-9958-9010-0-3
44. Часопис „Грачанички гласник“, Грачаница, новембар 2008., др. Суад Арнаутовић, Локални избори у БиХ 2008. - Деја ву или нова прилика за афирмацију локалне управе и самоуправе у Босни и Херцеговини, стр. 12-18 ; ИССН 1512-5556
45. Универзитет у Сарајеву, Савјетовање- Реформа високог образовања и примјена Болоњског процеса на Универзитету у Сарајеву, Сарајево 2007.
46. Зборник радова Избори и изборне коалиције, ИДЕС, Бијељина 2006, стр. 253-270, ИСБН 99938-822-3-2
47. Часопис „Правна мисао“ бр. 7-8, Сарајево, 2005. година, др Суад Арнаутовић, Хисторија избора у Босни и Херцеговини 1990 -2005. – Период политичке трансформације, стр.3-27, Сарајево ИССН 0555-0092
48. Часопис „Људска права“, број 3-4, година 2005, Суад Арнаутовић стр.19-30, ИССН 1512-6579

Вијеће конгреса бошњачких интелектуалаца, Библиотека посебна издања:

49. 1996 – Избори 96. и реинтеграција БиХ, УДК 342.8(497.6)"1996";
50. 1997 – Свака политика је локална, 342.84:352Ћ(497.6);
51. 1999 – Апорије изборног законодавства у Босни и Херцеговини, ИСБН 9958-47-056-X;
52. 2000 – Опћи избори 2000. ДА ИЛИ НЕ? ИСБН 9958-47-067-5
53. DEPOCEI – Tempus – Development of policy-oriented training programmes in the context of the European integration 2013-2016, Beograd;
54. Big Questions of our Time – The world speak, Strategic Foresight Group; edited by Sundeep Waslekar, Ilmas Futehally, Suad Arnautovic, Bosnia and Herzegovina pg 27, ISBN 978-81-88262-29-8, New Delhi;
55. Проф. др. Суад Арнаутовић, Изборни систем, 55-83, РРП пројекат, ЦеМИ, Подгорица, ИСБН 978-86-85547-39-3

14. УЛОГА ДРУШТВЕНИХ МЕДИЈА У ИЗБОРНОМ ПРОЦЕСУ – СМЈЕРНИЦЕ ЗА ИЗБОРНЕ АКТЕРЕ

Рецензија Петера Волфа, IDEA Int. Stockholm

Утицај друштвених медија на глобалне изборе и демократију континуирано је растао током последње деценије. У почетку се улога ових нових и интерактивних мрежних платформи углавном доживљавала позитивно и са пуно оптимизма. Не само као дио „арапског прољећа“ очекивало се да ће друштвени медији постати помагачи демократских промјена у 21. столјећу, нова прилика за грађане да изразе свој глас и нови хитно потребан канал директне комуникације између грађана, политичара институције.

Изазови које су доносили друштвени медији појавили су се спорије и касније. Требало је времена да се схвати колико се грађана затвори у „ехо коморе“ у којима више није могућ никакав смислен дијалог. «Ехо коморе» којима су се понекад могли придружити свјесно и добровољно. Још више забрињавају „ехо коморе“ које су тихо наметнули алгоритми платформи, а који су брзо научили како корисници теже да држе остану на мрежи ако им се пружа екстремнији и поларизацијски садржај, садржај који потврђује властите претпоставке умјесто давања широких перспектива. Видјели смо како се говор мржње и дискриминаторно понашање према женама и мањинама неометано шире у углавном анонимној интернетској сфери. Видјели смо како је транснационална природа интернетског простора учинила страном мијешање једноставним и јефтиним за починиоце, а истовремено тешким за откривање, проналажење и спречавање за надлежне националне власти. Видјели смо да дезинформација и теорије зајвера утапају чињеничне и тачне изворе информација. Најкасније са скандалом Кембриџ Аналитике, такође, видјели смо колико моћно, непрозирно и манипулативно интернетско политичко оглашавање може постати и шта непоштовање приватности и заштите података може да проузрокује за модерне мрежне кампање.

Сви ови фактори усмјерили су фокус глобалне расправе на питање како се могу ублажити најштетнији и манипулативни учинци друштвених медија и шта се може учинити без угрожавања темељних грађанских и политичких права, укључујући слободу изражавања и слободу изражавања мишљења без уплитања. Нажалост, све ово је понекад засјенило потенцијалне користи које друштвени медији несумњиво могу донијети и изборима и демократији.

До сада је широко препознато да је више транспарентности у најмању руку полазна тачка за рјешавање ових проблема. Више транспарентности за кориснике која им омогућава да боље разумију зашто виде који садржај. Више транспарентности за надзорне агенције да прате шта и колико политички актери троше за мрежне активности и оглашавање. Више транспарентности за истраживаче да би боље разумјели алгоритме и податке који се користе на платформама. Више транспарент-

ности за традиционалне медије и цивилно друштво да би боље пратили, покривали и анализирали мрежне кампање.

Платформе друштвених медија већ су почеле пружати неке алате за транспарентност. Али земље све више препознају ограничења ове саморегулације и виде потребу за пажљиво осмишљеним прописима и надзором у овој домени.

Уложени су значајни међународни и европски напори како би се одговорило на ове изазове, укључујући од стране Савјета Европе, који је и издашно подржало ову публикацију. Па ипак, овај „Улога друштвених медија у изборном процесу – Смјернице за изборне актере“ мора премостити важан јаз: примјењује глобална искуства у контексту Босне и Херцеговине и обogaђује их домаћим наученим лекцијама. Допринос ове публикације је од суштинске важности, јер се ниједна технологија, ниједан закон, нити ниједна институција не може сама суочити с изборним и демократским изазовима који произлазе из интернетског информацијског окружења. На крају је то добро информисано грађанство, добро информисано цивилно друштво и добро информисане политичке странке и кандидати који чине сву разлику.

Изборним актерима и грађанима може бити тешко да се снађу у свим овим брзо развијајућим догађајима. Политичким актерима ће можда бити тешко и да буду сигурни шта им је дозвољено на мрежи, а шта не са свим тим новим могућностима. Сматраће да је ова публикација корисна јер надилази међународна искуства и препоруке: објашњава како се друштвени медији користе на изборима у Босни и Херцеговини и у којој се мјери тренутни правни оквир односи на друштвене медије, укључујући и опишан преглед правне праксе. Осим тога, наћи ће поглавље с кључним смјерницама за изборне судионике о томе како учинковито и сигурно кретати се замкама интернетског простора као дијела њихове кампање. На крају, овај водич такође омогућава читаоцу да истражи питање да ли је у Босни и Херцеговини потребан нови правни оквир за друштвене медије на изборима.

Надам се да ће ова публикација доћи до широке накладе међу изборним актерима, политичким актерима и грађанима Босне и Херцеговине и помоћи ће им да користе, можда и регулишу, друштвене медије на начин који погодује позитивном изборном и демократском развоју у њиховој земљи.

THE ROLE OF SOCIAL MEDIA IN ELECTORAL PROCESS – GUIDELINES FOR ELECTION STAKEHOLDERS

Reviewed by Peter Wolf, IDEA Int. Stockholm

The impact of social media on global elections and democracy has continuously grown over the last decade. Initially the role of these new and interactive online platforms was largely seen positive and with much optimism. Not only as part of the “Arab Spring” social media were expected to become the facilitators of democratic change in the 21st century, a new opportunity for citizens to make their voices heard, and a new and urgently needed direct communication channel between citizens, politicians and institutions.

The challenges brought by social media emerged slower and later. It took time to realize how many citizens become locked in “echo chambers” where no meaningful dialog is not possible anymore. Echo chambers that they may sometimes have joined knowingly and voluntarily. Even more worryingly also “echo chambers” that have silently been imposed by platforms algorithms that quickly learned how users tend to stay online longer if presented with ever more extreme and polarizing content, with content that confirms their own assumptions instead of giving broad perspectives. We have seen hate speech and discriminatory behavior against women and minorities spreading unhindered in the largely anonymous online sphere. We have seen how the transnational nature of cyberspace made foreign interference simple and cheap for perpetrators and at the same time difficult to detect, trace and prevent for competent national authorities. We have seen disinformation and conspiracy theories drowning out factual and accurate information sources. At the latest with the Cambridge Analytica scandal we have also seen how powerful, opaque and manipulative online political advertising can become and what disregard for privacy and data protection modern online campaigns can entail.

All these factors shifted the focus of the global debate towards the question of how the most damaging and manipulative effects of social media can be mitigated and what can be done without endangering fundamental civic and political rights, including the freedom of expression and the freedom of holding opinions without interference. Unfortunately, this sometimes has also overshadowed the potential benefits social media can undoubtedly also bring to elections and democracy.

By now it is widely recognized that more transparency is at the very least a starting point for resolving these problems. More transparency for users that allows them to better understand why they are seeing which content. More transparency for oversight agencies to track what and how much political actors spend for online activities and advertising. More transparency for researchers to better understand the algorithms and data used on the platforms. More transparency for traditional media and civil society to better follow, cover and analyse online campaigns.

Social media platforms have already started to provide some transparency tools. But countries increasingly recognize the limitations of this self-regulation and see the need for carefully designed regulation and oversight in this domain.

Significant international and European effort has been made research and to address these challenges, including by the Council of Europe who generously supported this publication. And yet this “The Role of social media in electoral process – Guidelines for election stakeholders” has to bridge an important gap: it applies global experiences in the context of Bosnia Herzegovina and enriches them with domestic lessons learned. The contribution of this publication is essential as no technology, no legislation, no institution can tackle the electoral and democracy challenges arising from the online information environment alone. In the end it is a well-informed citizenry, a well-informed civil society and well-informed political parties and candidates that make all the difference.

Electoral stakeholders and citizens alike may find it difficult to navigate all these quickly evolving developments. Political actors may especially find it difficult to be certain about what that can and what they cannot do online with all these new possibilities. They will find this publication useful as it goes beyond outlining international experiences and recommendations: it explains how social media are used in elections in Bosnia and Herzegovina and to what extent the current legal framework applies to social media, including with an extensive overview of jurisprudence. Beyond this, they will find a chapter with key guidance for electoral stakeholders about how to effectively and safely navigate the pitfalls of the online space as part of their campaign. Ultimately, this guide also allows the reader to explore the question of whether a new legal framework for social media in elections is required in Bosnia and Herzegovina.

I hope this publication will reach widespread circulation amongst electoral stakeholders, political actors and the citizens of Bosnia and Herzegovina and help them to utilize, possibly also regulate, social media in a way that is conducive for a positive electoral and democratic development in their country.

Adrese i kontakti Centralne izborne komisije BiH

Adresa:

Danijela Ozme br.7

71000 Sarajevo

Bosna i Hercegovina

Telefon:

Centrala + 387 33 251 300

Odnosi s javnošću + 387 33 251 323

Faks: + 387 33 251 329

E-mail adresa:

kontakt@izbori.ba

(služi za sve kontakte, žalbe, primjedbe i sl.)

Internet-stranica: www.izbori.ba

УЛОГА ДРУШТВЕНИХ МЕДИЈА У ИЗБОРНОМ ПРОЦЕСУ – СМЈЕРНИЦЕ ЗА ИЗБОРНЕ АКТЕРЕ

... Допринос ове публикације је од суштинске важности, јер се ниједна технологија, ниједан закон, нити ниједна институција не може сама суочити с изборним и демократским изазовима који произлазе из интернетског информацијског окружења. На крају је то добро информисано грађанство, добро информисано цивилно друштво и добро информисане политичке странке и кандидати који чине сву разлику.

Изборним актерима и грађанима може бити тешко да се снађу у свим овим брзо развијајућим догађајима. Политичким актерима ће можда бити тешко И да буду сигурни шта им је дозвољено на мрежи, а шта не са свим тим новим могућностима. Сматраће да је ова публикација корисна јер надилази међународна искуства и препоруке: објашњава како се друштвени медији користе на изборима у Босни и Херцеговини и у којој се мјери тренутни правни оквир односи на друштвене медије, укључујући и опишан преглед правне праксе. Осим тога, наћи ће поглавље с кључним смјерницама за изборне судионике о томе како учинковито и сигурно кретати се замкама интернетског простора као дијела њихове кампање. На крају, овај водич такође омогућава читаоцу да истражи питање да ли је у Босни и Херцеговини потребан нови правни оквир за друштвене медије на изборима.

Надам се да ће ова публикација доћи до широке накладе међу изборним актерима, политичким актерима и грађанима Босне и Херцеговине и помоћи ће им да користе, можда и регулишу, друштвене медије на начин који погодује позитивном изборном и демократском развоју у њиховој земљи.

Рецензија Петера Волфа, IDEA Int. Stockholm

ISBN 978-9958-555-61-9

